

ÅRSRAPPORT 2014 - MATTILSYNET

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

1	LEDERS BERETNING	4
2	INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL.....	6
3	ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	8
3.1	OVERORDNET VURDERING AV EFFEKT MÅL	8
3.1.1	Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann.....	8
3.1.2	Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr	9
3.1.3	Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr.....	10
3.1.4	Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden	11
3.1.5	Ivareta miljøvennlig produksjon	11
3.2	INTERNASJONALT ARBEID OG REGELVERKSUTVIKLING	12
3.2.1	Regelverksforenkling.....	12
3.2.2	Informasjon og veiledning om regelverket.....	12
3.2.3	Internasjonalt arbeid i Mattilsynet	13
3.2.4	Nasjonalt regelverk.....	17
3.3	TILSYN.....	19
3.3.1	Overordnet om tilsynsvirksomheten.....	19
3.3.2	Produksjon, ressursbruk og kvalitet i tilsynet	19
3.3.3	Beredskap	22
3.3.4	Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann.....	23
3.3.5	Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr	28
3.3.6	Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr.....	35
3.3.7	Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden	40
3.3.8	Ivareta miljøvennlig produksjon	42
3.3.9	Eksport og import	45
3.3.10	Annen tilsynsvirksomhet.....	50
3.4	KOMMUNISERE OG VEILEDE	52
3.4.1	Åpenhet	52
3.4.2	Nå alle.....	54
3.4.3	Medvirkning	55
3.5	INNHEMTE KUNNSKAP OG ANALYSERE TILSTAND	55
3.5.1	Samfunnsøkonomiske analyser	55
3.5.2	Overvåkning.....	55
3.5.3	Samarbeid med kunnskapsinstitusjonene på matområdet.....	56
3.5.4	Samarbeid med Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM)	57
3.5.5	Samarbeid med forskningsrådet.....	57
3.6	RESSURSBRUK.....	57
3.6.1	Registrering av oppgavetid	57
3.6.2	Tidsbruk samlet og fordelt på forvaltningsnivå	58
3.6.3	Tidsbruk fordelt på prosesser	59
3.6.4	Tidsbruk fordelt på fylker.....	60
3.6.5	Tidsbruk fordelt på fagområder	60
3.6.6	Sammenhenger mellom utgifter og gebyr-/avgiftsinntekter	61
4	STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	62
4.1	OVERORDNET VURDERING AV STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	63
4.2	FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL I MATTILSYNET	63
4.2.1	Revisjon, forbedring og læring	63
4.2.2	Utvikling av ledere og medarbeidere.....	64
4.2.3	Bemanning	64
4.2.4	Arbeidsmiljø.....	65
4.2.5	Ansattes medvirkning	65
4.2.6	Likestilling og inkluderende arbeidsliv.....	66
4.2.7	Anskaffelser.....	66
4.2.8	Grønn stat	67
4.2.9	Elektronisk forvaltning og effektivisering ved hjelp av IKT.....	67
4.2.10	Videreutvikling av nettbaserte forvaltningsløsninger	67
4.3	ARBEID MED TIDSTYVER	67
5	VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	69

6	ÅRSREGNSKAP.....	71
6.1	LEDELSESKOMMENTARER.....	71
6.2	PRINSIPPNOTE	73
6.3	OPPSTILLING AV BEVILGNINGSRAPPORTERING FOR REGNSKAPSÅRET 2014.....	75
6.4	OPPSTILLING AV ARTSKONTORRAPPORTERINGEN FOR REGNSKAPSÅRET 2014.....	77
	VEDLEGG 1: RAPPORTERING KNYTTET TIL MATTILSYNETS PRODUKSJON	81
	VEDLEGG 2: INDIKATORER EFFEKT MÅL I HHT. TILDELINGSBREV 2014.....	83

1 LEDERS BERETNING

Totalt sett er Mattilsynet fornøyd med måloppnåelsen i 2014. Organisasjonen har levert et godt bidrag i forhold til effektmålene. I et år med store omstillingsprosesser er aktivitetsnivået og de operative resultatene over forventning.

Norge har en god status på mattrygghet og drikkevannskvalitet. Det ble registrert få tilfeller av sykdom som følge av matsmitte eller forurenset drikkevann i løpet av året.

Statusen innenfor plantehelse og dyrehelse er god. Mattilsynets overvåknings- og kartleggingsprogrammer avdekket lite sykdom.

Søkelys på antibiotika-resistens

Bruken av medisiner til behandling av dyr, inkludert bruken av antibiotika, er lav sammenlignet med de fleste andre land i verden.

Etter de siste årenes funn av antibiotika-resistente bakterier i svin, og i kyllingfileter, gjennom Mattilsynets overvåkningsprogrammer, har det vært et sterkt søkelys på bruken av antibiotika i behandlingen av dyr.

Mattilsynet har deltatt i en tverrsektoriell arbeidsgruppe om antimikrobiell resistens i regi av matdepartementene og Miljødepartementet. Målet med samarbeidet er å gjøre samfunnet best mulig rustet til å prioritere felles innsats mot antimikrobiell resistens framover.

Mattilsynet sendte i løpet av året bestillinger til Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) med spørsmål om risiko for overføring av resistens via matkjeden og risiko for overføring av resistens fra kjæledyr.

Dyrevelferden utfordres

Selv om dyrevelferden gjennomgående vurderes som god, er det fremdeles mange utfordringer. Mattilsynet jobber tett med politiet for å bedre samarbeidet i alvorlige dyrevelferdssaker.

Lakselus fortsatt en utfordring

Innen fiskehelse og fiskevelferd er det fortsatt utfordringer med relativ høy dødelighet, og høye nivåer av lakselus i produksjonen av oppdrettsfisk. Utfordringene krever fortsatt systematisk og vedvarende innsats fra både oppdrettere og myndigheter.

Mer tilsyn

Gjennom 2014 viet hele organisasjonen stor oppmerksomhet mot vår nye strategi hvor «synlig og tydelig» er viktige mål. Resultatene viser at Mattilsynet økte antall tilsyn med 22 prosent, betydelig over målet på fem prosent. Økt synlighet gjennom flere tilsyn bidrar til at flere følger reglene.

Andelen virksomheter der vi avdekket avvik gikk betydelig ned fra 58 prosent i 2013 til 33 prosent i 2014. Utviklingen ser svært positiv ut, men det er sammensatte årsaker til nedgangen, og det handler ikke bare om bedre regeletterlevelse, men også tilsynsmetodikk.

Vi har også jobbet med kvalitet i gjennomføringen av tilsynet. Vi startet arbeidet med å forenkle planleggingsfasen for tilsynsbesøk, og har prøvd ut målrettede inspeksjoner med få kontrollpunkter, såkalt «punkttilsyn». Vi jobber kontinuerlig for å utvikle et mer enhetlig tilsyn.

Mange av utfordringene Mattilsynet står overfor er tverrsektorielle og internasjonale, og samarbeid med andre etater og andre lands myndigheter er viktige forutsetninger for å finne gode løsninger.

Forenkling av regelverket

Aktivitetsnivået innenfor regelverksutviklingen har vært høyt. Modernisering og forenkling med brukerne i sentrum er prioritert. Til sammen er det fastsatt 122 forskrifter på Mattilsynets forvaltningsområde, hvorav 23 er nasjonale. Mattilsynet forvalter med andre ord et regelverk som er sterkt preget av EØS-avtalen. Gjennomføringen av EØS-regelverk i norsk regelverk er derfor

høyt prioritert. 74 prosent av EØS-regelverket ble implementert innen frist.

Blant pågående regelverksprosesser i EU som vi prioriterte høyest, var forordningen om matinformasjon, og identifisering av hest.

Innen utvikling av nasjonalt regelverk jobbet vi spesielt med forskrifter om «andre stoffer» i næringsmidler. Mattilsynet anbefaler at det etableres en positivliste som innebærer at stoffer som ikke står på denne listen vil være forbudt. Vi fremmet ellers forslag om endring av dyrevelferdsloven § 32 som i dag begrenser adgangen til å omplassere dyr som tas fra eier. Arbeidet med bl. a. drikkevannsforskriften, og forskrift om legemiddelbruk i behandling av dyr ble videreført.

Innenfor beredskapsarbeidet gjennomførte vi to nasjonale «table top»-øvelser for å følge opp forbedringspunkter fra tidligere øvelser. Det ble også gjennomført to nasjonale varslingsøvelser. Regionene avholdt eller deltok i 30 beredskapsøvelser.

Ny organisasjonsmodell

Mattilsynet slutførte i januar arbeidet med strategien for 2014-2020. Samtidig startet vi det omfattende arbeidet med å justere organisasjonen for å gjøre oss i stand til å leve opp til den nye strategien. Endringsprosessen pågikk gjennom hele året. Det omfattet alle deler av organisasjonen med bred deltakelse og uten uro. Den nye organisasjonsmodellen ble implementert 1. februar 2015.

Ressurssituasjonen har vært krevende, og arbeidspresset stort, som følge av tilnærmet stillingsstopp i forbindelse med omorganiseringsarbeidet. Det var en nedgang på 23 årsverk. Det gir det laveste bemanningstallet i Mattilsynet for de siste tre årene. Turnover endte på 3,2 prosent, ned fra 4,6 prosent i 2013.

Sykefraværet var på 5,25 prosent som er en nedgang fra 5,60 prosent i 2013. Vi har dermed nådd målet i IA-handlingsplanen for 2011-2013 om at fraværet ikke skulle overstige 5,3 prosent samlet sett. Vi jobber aktivt med å forebygge sykefravær og oppfølging av sykemeldte for å tilrettelegge for at disse kommer raskt tilbake.

Krafttak ga resultater

Som administrerende direktør er det en glede for meg å kunne konstatere at ledere og medarbeidere på en imponerende måte har klart å levere i de omfattende interne endrings- og utviklingsprosessene, uten at det har gått på bekostning av daglig drift og operative oppgaver, tvertom har vi produsert enda mer. Denne innsatsen har vært helt avgjørende; for resultatene vi har oppnådd i år, og for at vi nå er rustet for en utfordrende framtid.

Oslo, 26.februar 2015

Harald Gjein
administrerende direktør
Mattilsynet

2 INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

Mattilsynet er Statens tilsynsmyndighet for planter, fisk, dyr og næringsmidler.

Mattilsynet utfører oppdraget innenfor rammer som er definert av Stortinget, og av våre tre eiere, Landbruks- og matdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet.

Mattilsynets jobber etter visjonen «Et samfunn hvor maten er trygg og dyra har det godt»

Mattilsynets samfunnsoppdrag

Mattilsynet påvirker i større eller mindre grad alle nordmenns hverdag. Vi skal sikre helsemessig trygg mat i Norge. Vi skal også sikre trygt drikkevann, og fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden. Vi skal fremme god dyrevelferd og respekt for dyr, samt fremme god helse hos planter, fisk og landdyr. Til slutt skal vi også ivareta miljøvennlig produksjon.

Slik løser vi samfunnsoppdraget

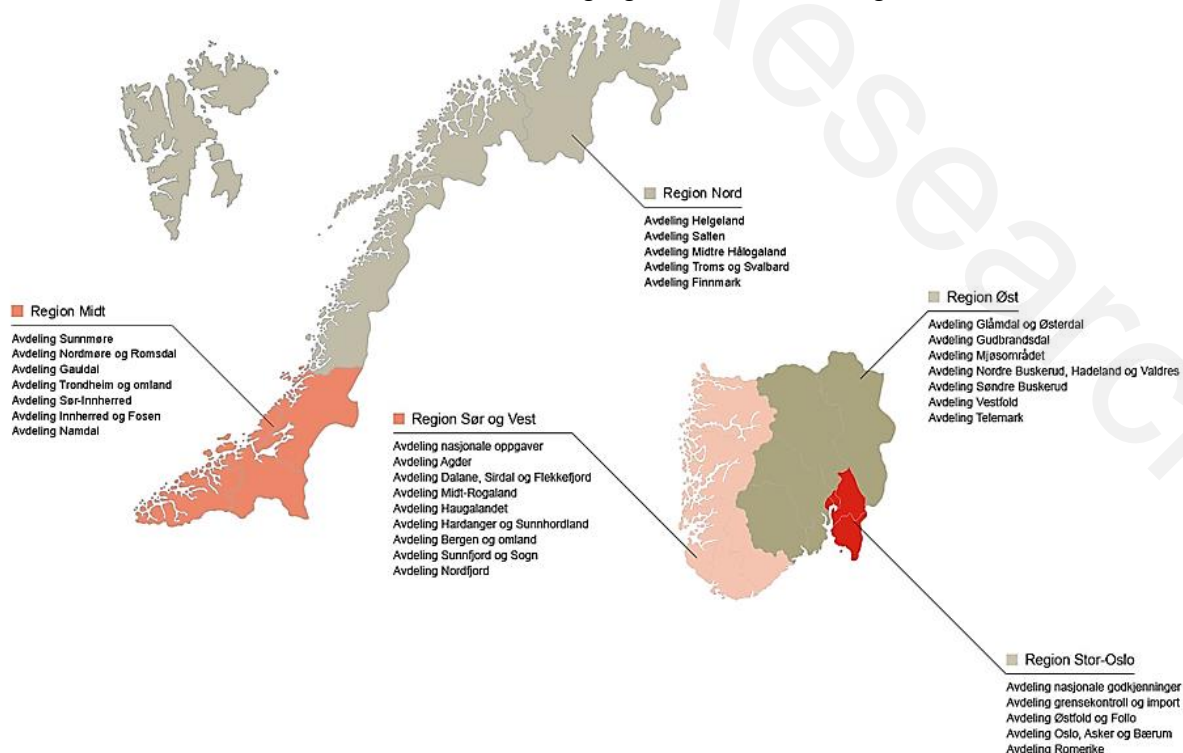
Mattilsynet løser oppdraget ved å innhente kunnskap og analyserer tilstand, utvikle regelverk og føre tilsyn etter lovene vi forvalter, og ved å kommunisere og veilede innenfor våre områder.

Mattilsynet skal ha beredskap innen eget forvaltningsområde, sivil beredskap, atomberedskap og delta i og være rådgiver for andre fagetatens beredskap.

Mattilsynet samarbeider med en rekke andre aktører, både internasjonalt, nasjonalt og regional og lokalt. Ytterligere omtale av samarbeid med andre er omtalt i kapittel 3.

Mattilsynet tilstede i hele landet

Mattilsynet skal ha nærhet til brukerne og er lokalisert over hele landet. I 2014 bestod Mattilsynet av tre forvaltningsnivåer med hovedkontor, åtte regionkontor og 52 distriktskontor. Mattilsynet gjennomførte 1. februar 2015 en større organisasjonsendring der vi fikk to forvaltningsnivå med hovedkontor og fem regioner. Hovedkontoret til Mattilsynet er lokalisert i Oslo, Bergen, Sandnes, Sortland, Ås og Brumunddal. Figur 1 viser lokal tilstedeværelse etter organisasjonsendringen. Lokal tilstedeværelse i hele landet er fortsatt viktig og det er ikke endring i kontorsteder.

Figur 1: Lokal tilstedeværelse – Mattilsynets regioner 2014

Ledelse i Mattilsynet

Ledelsen i Mattilsynet i 2014 bestod av:

- Administrerende direktør: Harald Gjein
- Direktør Tilsynsavdelingen: Kristina Landsverk
- Direktør Regelverksavdelingen: Kari Bryhni
- Direktør Administrasjonsavdelingen: Jarleif Nordheim
- Direktør Stab kommunikasjon Kenneth William Vikse
- Direktør Stab analyse og styring Nina Grøttan

I 2015 vil ledelsen av Mattilsynet bestå av:

- Administrerende direktør: Harald Gjein
- Direktør avdeling Mat: Ole Fjetland
- Direktør avdeling Dyr og planter: Hilde Bremnes
- Direktør avdeling Fisk og sjømat: Elisabeth Wilmann
- Direktør HR og økonomi: Tone Celius
- Direktør Stab kommunikasjon Kenneth William Vikse
- Direktør Stab analyse og styring Nina Grøttan

Hovedtall

Tabell under viser utvalgte volumtall. Tallene er ytterligere kommentert rapporten.

Tabell 1 Utvalgte hovedtall for Mattilsynet 2012-2014

	2012	2013	2014
Antall tilsyn	54 015	55 335	71 071
Antall årsverk	1311	1304	1281
Samlet tildeling og mottatte belastningsfullmakter post 01-99	1 223 348 000	1 285 506 000	1 263 085 000
Utnyttelsesgrad post 01-29 ¹	99 %	99 %	98 %
Driftsutgifter ²		1 270 257 897	1 225 442 887
Lønnsandel av driftsutgifter		62 %	62 %
Lønnsutgifter per årsverk		608 826	596 263

¹ Utnyttelsesgraden post 01-29 er beregnet med tatt utgifter utgiftsført av andre iht. tildelingsbrev, samt fratrullet merinntekter på kap. post 02, 15, 16 og 18, jf. merinntektsfullmakt.

² Det er benyttet regnskapstall fra artskontorrapporteringen for nøkkeltall på driftsutgifter og lønnsutgifter. Driftsutgifter er alle utgifter rapportert på artskonto, foruten utbetalinger til investeringer. Mattilsynet gikk over til ny kontoplan fra 2013 og har dermed ikke sammenlignbare tall for 2012

3 ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

3.1 Overordnet vurdering av effektmål

3.1.1 Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

Forekomsten av smittestoffer i næringsmidler og husdyr er relativt beskjeden sammenliknet med de fleste andre land. I Norge er infeksjoner med *Campylobacter* det hyppigst forekommende smittestoffet som registreres. Antallet har ligget på et jevnt nivå i mange år men viser en økning i 2014. Dette på tross av at Norge har en streng håndtering av fjørfekjøtt som er en viktig smittekilde. Forekomsten av EHEC (*Enterohemoragisk E. coli*) økte også i 2014. Det er rimelig å anta at mye av denne økningen skyldes større oppmerksomhet rundt dette smittestoffet og at det diagnostiseres hyppigere enn tidligere.

Drikkevann i Norge er av god kvalitet og vannverkene som leverer drikkevann til den største delen av befolkningen, har rutiner for varsling av forurensing i vannet. Totalt 39 hendelser på drikkevannsområdet ble loggført i 2014, der de fleste resulterte i kokepåbud. Dette er to færre enn i fjor. Flom er oftere grunnen til hendelser med vannverkene enn tidligere. Tilsynsprosjektet fra 2012 på ledningsnett er fulgt opp og alle avvik er nå lukket. Det betyr ikke at alle virksomhetene har gjennomført alle tiltak, men det er lagt planer som følges opp.

3.1.1.1 Spesielt om antibiotika

Til tross for et svært lavt forbruk av antibiotika og en generelt mye lavere forekomst av resistens hos dyr sammenliknet med andre land, er det også her i landet utfordringer med forekomst av resistente bakterier.

Helt siden 1999 har Norge kartlagt antibiotikaresistens i fôr, næringsmidler og dyr. Resultatene publiseres årlig i den såkalte NORM-VET rapporten, som utarbeides av Veterinærinstituttet. I den siste NORM-VET rapporten pekes det spesielt på økende forekomst av kinolonresistente bakterier hos fjørfe, men også at antibiotikaresistens hos hund er et økende problem.

Antibiotikaresistente bakterier er også et økende problem innen husdyrproduksjon, og spesielt blant svinebesetninger, hvor det er gjort funn av LA-MRSA. MRSA er en betegnelse på gule stafylokokker som er motstandsdyktige mot et [antibiotikum](#) som kalles [methicillin](#) og en lang rekke andre antibiotika. LA-MRSA er dyreassosiert MRSA. Selv om antallet funn er økende, er omfanget i Norge fortsatt lite, og det er viktig å sette en stopper for en negativ utvikling. Med bakgrunn i de funnene som ble gjort i 2013 har det i 2014 vært behov for en mer omfattende kartlegging av hele svineproduksjonen i Norge.

Totalt ble det funnet 24 positive svinebesetninger med LA-MRSA gjennom kartleggingsprogrammet i 2014. Våren 2014 tok Mattilsynet prøver av omkring 1000 purkebesetninger med flere enn 10 purker for å kartlegge utbredelsen av MRSA, men påviste smitte i bare én besetning. I den videre smittesporingen ble det kun påvist smitte i en kontaktbesetning. Som det eneste land i verden har Norge besluttet å bekjempe MRSA hos gris på besetningsnivå. Alle norske purkebesetninger er kartlagt og 26 besetninger er sanert for MRSA. Bekjempelsen av MRSA bygger på et godt samarbeid mellom Mattilsynet og helsemyndighetene.

Bruken av antibiotika hos dyr utgjør 13 % og bruken på mennesker 87 % av det totale forbruket. Selv om den påviste antibiotikaresistensen i fjørfe og svin i utgangspunktet ikke er farlig for mennesker, har stor medieinteresse skapt bekymring i befolkningen. Særlig har omsetning av kyllingprodukter vist et markert fall. Mattilsynet har sammen med Folkehelseinstituttet hatt en aktiv ekspert-rolle i forhold til media og har vektlagt veiledning om hygieneregler.

I forbindelse med kartlegging av LA-MRSA-smitte i norske svinebesetninger, utarbeidet Mattilsynet en samfunnsøkonomisk analyse for å ha et så godt grunnlag som mulig når strategien for bekjempelse av LA-MRSA skulle avgjøres. Arbeidet ble gjort i nært samarbeid med

Folkehelseinstituttet, Veterinærinstituttet og svinenæringen. Analysen gir en oversikt over hva de økonomiske konsekvensene for forskjellige aktører ville være ved de forskjellige strategier for smittebekjempelse. Den har gitt trygghet omkring Mattilsynets strategi for å håndtere problemet LA-MRSA. Arbeid med spredningsmodellene gjennomført ved Veterinærinstituttet har også gitt verdifull kunnskap for oss når med henblikk på å utarbeide gode overvåkingsprogram for LA-MRSA i årene som kommer.

Mattilsynet har også deltatt i det pågående arbeidet i EU med å lage en veileder for fornuftig bruk av legemidler og arbeidet med å hindre og begrense utviklingen av antimikrobiell resistens. Mattilsynet har også deltatt i en Nordisk Ministerråd arbeidsgruppe om risikohåndtering og antibiotikaresistens.

Mattilsynet har videre deltatt i en tverrsektoriell arbeidsgruppe på området antimikrobiell resistens, nedsatt av matdepartementene og Miljødepartementet. Hensikten er å gjøre samfunnet best mulig rustet til å prioritere felles innsats mot antimikrobiell resistens i fremtiden. Rapporten fra gruppen ble levert i august 2014 og oppsummerer det som i dag er kjent kunnskap på området antimikrobiell resistens, identifisering av kunnskapshull og forslag til en rekke relevante tiltak, blant annet knyttet til overvåking og smittevern.

For å få mer kunnskap har Mattilsynet bedt om tre utredninger fra Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) for å vurdere risiko for overføring av resistens via matkjeden, spørsmål knyttet til overføring av resistens fra kjæledyr og risikovurdering av koksidiotika.

3.1.2 Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

3.1.2.1 Plantehelse

Status for plantehelse i Norge er god sammenlignet med mange andre europeiske land. Av 137 alvorlige skadegjørere som European and Mediterranean Plant Protection Organization (EPPO) har anbefalt sine medlemsland å ta forholdsregler mot, er det 12 som ved utgangen av 2014 er under bekjempelse i Norge. Situasjonen er dermed uendret for det antall og omfang vi har for overvåkings- og kartleggings-programmer.

Med stadig økende handel og import av planter og formeringsmateriale er det risiko for nye utbrudd av skadegjørere i årene som kommer. Med bakgrunn i konsekvensanalyser ble det åpnet for import av eple- og pæretrær på dispensasjon og import av jordbærplanter. Det ligger utfordringer i å øke bevisstheten hos de virksomhetene som importerer slike risikovarer.

3.1.2.2 Fiskehelse

Status på fiskehelse er uendret og fremdeles utfordrende. Produksjonen av oppdrettsfisk er mer enn fordoblet i løpet av de ti siste årene. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det i 2013 ble produsert 1,25 millioner tonn oppdrettsfisk, til en samlet verdi av 40 milliarder kroner. Problemene med blant annet lakselus kan tyde på at næringen ikke har tatt høyde for at en så intensiv produksjon også stiller større krav til beredskap, kunnskap, teknologi, metoder og utstyr. Flere oppdrettere synes å ha for dårlige beredskapsplaner og -rutiner for å kunne håndtere de ulike utfordringene som er en følge av denne veksten, herunder økt dødelighet, svekket fiskevelferd og negativ påvirkning på miljøet.

Mattilsynet har videre økt innsatsen i arbeidet med internkontroll i akvakultursektoren. Gjennom målrettet arbeid med regelverksutvikling, kompetansebygging og revisjoner er målet å kunne oppnå bedre helse og velferd, og således bidra til en reduksjon i dødelighet og tap.

Spredningen av PD (pancreas disease) er den største utfordringen i fiskehelse. Sykdommen er foreløpig stabilisert i Norge. Til tross for fungerende bekjempelsesplan har det vært 10 utbrudd av ILA i 2014. Funn av en mulig ny virussykdom på regnbueørret og en ny variant av herpesvirus på stillehavsøsters er nye fiskehelseutfordringer i Norge.

3.1.2.3 Landdyrhelse

Den norske dyrehelsen er god. Sammenlignet med de fleste andre europeiske land er forekomsten av smittsomme sykdommer lav. Sykdommer av mer alvorlig karakter forekommer svært sjelden.

Norge har tradisjoner for et godt samarbeid mellom forvaltningen og næringen når det gjelder å bekjempe sykdommer som i de fleste land betraktes som produksjonssykdommer og hvor bekjempelse sees på som uaktuelt. I 2014 har næringen avsluttet sine bekjempelsesprogrammer for ondartet fotrøte hos sau og paratuberkulose hos geit. Mattilsynet vil nå overta bekjempelsen og håndtere de få tilfellene som gjenstår. Dette samarbeidet er et viktig grunnlag for Norges status når det gjelder dyrehelse.

Norge er imidlertid ikke skjermet for nye smittsomme sykdommer. Fra tidligere år har vi erfaring med blåtunge og Schmallenberg. I 2014 har det vært mistanker om aviær influensa, afrikansk svinepest og munn- og klovsyke, som heldigvis kunne avkrefte etter nærmere undersøkelser.

Mattilsynet er fortsatt bekymret for utviklingen knyttet til import av gatehunder fra land som har en dårligere dyrehelse enn Norge. Importen er økende, noe som gir grunn til bekymring siden disse hundene utgjør en høyere risiko for å føre med seg alvorlige smittsomme sykdommer. Mattilsynet følger også spesielt med på innførsel av kameldyr, som innføres fra både EØS- og tredjeland. Kameldyr kan utgjøre en risiko for blant annet overføring av uønsket smitte til beitende dyr. Det er spesielt fare knyttet til paratuberkulose, brucellose og bovine virus diare.

3.1.3 Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

Selv om dyrevelferden gjennomgående vurderes som god i Norge, er det fremdeles noen utfordringer som skaper betydelig oppmerksomhet ute i samfunnet.

Når det gjelder pelsdyrhold viser tallene fra tilsynet små endringer i forhold til 2013. De fleste dyreholdere i næringen oppfyller kravene i regelverket. Enkelte produsenter trekker imidlertid ned helhetsinntrykket ved stadige og til dels alvorlige brudd på regelverket.

Rovviltforliket fra 2011 er førende for Mattilsynets arbeid for å sikre dyrevelferden for småfe og tamrein på beite. Det gjøres et betydelig arbeid for å redusere tapene, og 2014 viser bedring av situasjonen sammenlignet med tidligere. Det er likevel store tap som følge av fredet rovvilt, og lokalt kan dette utgjøre et betydelig antall.

Tall for dødelighet under transport av dyr er stabilt, både for pattedyr og fjørfe. Hos oppdrettsfisk er en høy dødelighet et velferdsproblem.

Det er fortsatt utfordringer knyttet til dyrevelferd hos reinsdyr i sammenheng med for dårlig tilgang på fôr. I hovedsak er dette knyttet til vanskelige beiteforhold og et for stort antall dyr i forhold til beitegrunnlaget.

Også i 2014 ble det avdekket alvorlige hendelser hvor dyr var utsatt for manglende stell og føring. Mattilsynet samarbeider med flere næringer for å forhindre at det inntreffer slike dyretragedier. Økt antall punkttilsyn er et av de tiltakene vi har satt i verk.

Omlag 70 % av bekymringsmeldingene som Mattilsynet mottar er innenfor dyrevelferd og en stor del av dem er knyttet til hold av kjæledyr og hest.

Mattilsynet har rettet søkelys mot kvalitet på settefisk som en av de viktigste årsakene til høy dødelighet hos oppdrettsfisk og har i 2014 intensivert arbeidet med fiskevelferd, bl.a. gjennom utvikling av veiledningsmateriell og gjennomføring av nasjonalt tilsynsprosjekt på vannkvalitet og vannbehandling i settefiskanlegg. I følge ESA er Norge kommet langt i arbeidet med å ivareta velferd under slakting av fisk.

3.1.4 Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

Omsetning av kosttilskudd er et område hvor Mattilsynet har begrenset kontroll, spesielt på grunn av økt netthandel. Vi ser eksempler på at virksomheter legger ned den norske nettsiden for å etablere en utenlandsk nettside for å unngå våre vedtak. Markedsføringen og merkingen av kosttilskudd som selges via nettet er ofte mangelfull og ikke i henhold til regelverket. Bruk av legemiddelpåstander er ikke uvanlig og i noen tilfeller inneholder også produktene legemidler. Det er stor fare for at forbruker ikke får rett informasjon. Økt omsetningen av kosttilskudd på nett reduserer muligheten for kontroll gjennom tilsyn.

Mattilsynet har mottatt enkelte meldinger om alvorlige bivirkninger, som følge av inntak av kosttilskudd. Mattilsynet arbeider med å følge opp områdeanalysen på kosttilskudd (2013) blant annet gjennom utvikling av tilsynsmetodikk, kompetanseheving og tverrfaglig samarbeid med andre etater. Det er et forbedringspunkt å etablere et bedre samarbeid med Statens Legemiddelverk på dette området.

Gjennom flere merkekampanjer har Mattilsynet fulgt opp virksomhetenes merking av ulike produkter. Andel produkter med villedende varebetegnelse går ned fra år til år.

Både Matvaretabellen og Kostholdsplanleggeren er fornyet og forbedret de siste årene. I 2014 ble en ny versjon av Kostholdsplanleggeren publisert, og etter kort tid ble den populær hos både publikum, i helsevesenet og i skoleverket. Begge verktøyene er godt besøkt og mye brukte hjelpemidler for kostholdsplanlegging.

3.1.5 Ivareta miljøvennlig produksjon

Plantevernmidler kan utgjøre en belastning for miljøet. Omsetningsstatistikken viser at det har vært en økning på 10 % i importen av plantevernmidler fra 2013 til 2014. Det er yrkespreparatene og primært soppmidler i korn som forklarer økningen. Også for ugras i korn kan en vise til en økning, mens det for ugrasmidler generelt er en svak nedgang. Dette kan blant annet forklares med større høstkornareal i 2014 enn året før. Importen av hobbypreparater er redusert med tilnærmet 40 % i 2014. Mens helserisikoen i 2014 er sammenlignbar med årene 2011-2012, har miljørisikoen økt det siste året. Økningen kan dels forklares gjennom hamstring av midler med en høy miljørisiko. I tillegg bruken av et spesielt ugrasmiddel som hindrer resistensutvikling, men som har en større miljøbelastning enn andre ugrasmidler.

Gjødsel og jordforbedringsmidler blir et aktuelt anvendelsesområde for stadig nye avfallstyper. Regelverket for gjødselvarer er lite endret siden 2003 og det er i mange tilfeller lite tilpasset den raske utviklingen som skjer med nye avfallsråvarer og utvikling av nye produkttyper.

Omfanget av deponering av overskuddsmasser er stort og økende og det er en utfordring å finne en anvendelse for massene. Forurensede masser representerer en utfordring ettersom det er flere eksponeringsveier for mat og drikke, både direkte opptak i planter via røtter, gjennom forurensning av vanningsvann eller drikkevannskilder. Mattilsynet bør rette større oppmerksomhet mot kommunenes arealplanlegging.

Utslipp av legemidler i forbindelse med bekjempelse av lakselus har negativ påvirkning på miljøet. Mattilsynet varslet strengere reaksjoner overfor anlegg som overskrider grenseverdien for lakselus. I forbindelse med dette arbeidet har vi også benyttet en aktiv kommunikasjonsstrategi, blant annet gjennom mange møter med næringen.

Det er fortsatt nedgang i antall gårder som driver økologisk, og nedgangen er noe høyere enn avgangen i landbruket for øvrig. Mange av bøndene som har meldt seg ut av kontrollordningen i 2014 oppgir den store gebyrøkningen som kom i januar som et hovedargument for utmeldingen. Det er derimot økning i antall virksomheter innen foredling, import og omsetning som driver økologisk produksjon i forhold til året før.

3.2 Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling

Mattilsynets hovedprioriteringer for regelverksutvikling har i 2014 vært:

- Modernisering av regelverket med vekt på brukervennlighet og forenkling
- Utvikle en mer helhetlig og strategisk ramme for Mattilsynets aktiviteter internasjonalt
- Tydelige prioriteringer i det internasjonale arbeidet hvor de viktigste sakene for Norge blir vektlagt
- Informere bedre om regelverket og gjøre det mer tilgjengelig

Aktiviteten innenfor regelverksutvikling har vært stor i 2014. Det har vært stor møteaktivitet i Brussel og globalt. Nasjonalt er også viktig regelverksarbeid i gang, herunder revidering og forenkling av holdforskrifter for produksjonsdyr, drikkevannsforskrift, bekjempelsesforskrifter, ny legemiddelbruksforskrift og nasjonal regulering av andre stoffer. I tillegg følger en rekke mindre forskriftsarbeider som har vært høyt prioritert av departementene, bl.a. forskrift om kvalitetskontroll av fisk som omsettes gjennom salgslagene og presisering av krav vedrørende slaktning av rein utenfor slakteri. Mattilsynet har ledet et nordisk arbeid med revisjon av kriteriene for nøkkelhull.

Mattilsynet har i 2014 støttet og spilt inn til et nytt «fast track» system i EØS som vil realisere regjeringens ønske om raskere implementering av EØS-forskrifter i norsk rett. Det nye systemet trådte i kraft 20. oktober 2014.

3.2.1 Regelverksforenkling

Både internasjonalt og nasjonalt legger Mattilsynet vekt på å utarbeide et enkelt regelverk, og vi tar høyde for å forenkle der det er mulig når vi reviderer gjeldende regelverk. Nedenfor trekker vi frem noen forskrifter som helt klart bidrar til forenkling av regelverket:

- Den nye forskriften om varsel og melding av sykdom hos dyr innebærer en forenkling for både brukerne og forvaltningen ved at forskriften erstatter to tidligere forskrifter, sykkelistene er oppdatert mht til korrekte betegnelser og navn, og liste over D-sykdommer er tatt ut av forskriften
- Forslaget om endringer i importbestemmelsene og enkelte andre bestemmelser i plantehelseforskriften, nevnt under punkt 3.2.6, innebærer en vesentlig forenkling av regelverket i forhold til dagens rettstilstand. Vi har hatt stor fokus på det språklige innholdet i forskriften og har innhentet bistand fra et språkkonsulentfirma for å gjøre bestemmelsene så enkle, tydelige og lett tilgjengelige som mulig.
- Revisjonen av de fem særnorske kvalitetsforskriftene på melk, ost, smør, spiseis og vegetabiliske konserver bidrar til en gjennomgående rydding og forenkling av kvalitetsregelverket
- Revisjon og forenkling av Hesteavlsforskriften. Endringen består i at bestemmelsene om kåring (kvalitetsbedømmelse) oppheves og således ikke lenger er et offentlig anliggende. Kvaliteten på avlsdyrene ivaretas fortsatt ved at avl må være i tråd med en avlsplan godkjent av Mattilsynet. Endringene forventes å tre i kraft januar 2015.

3.2.2 Informasjon og veiledning om regelverket

Mattilsynet har tilgjengeliggjort regelverksarbeid på internett slik at det blir en god inngangsport for høringsinstanser og andre for å gi innspill på et tidlig tidspunkt. Forbedringene gjør nå at alle høringsinnspillene som kommer inn blir åpne for alle, og det gis dermed mulighet for god innsikt for omverden i de synspunktene som kommer inn. I tillegg vektlegger Mattilsynet å forenkle språket i regelverket blant annet gjennom språkverksteder. Mattilsynet deltar også i et samarbeid med Utenriksdepartementet (UD) om hvordan oversettelse av rettsakter prioriteres.

Mattilsynet har informert og veiledet om ny forskrift om matinformasjon gjennom bl.a. foredrag og nye tekster på nettsidene. Vi har startet med informasjon til virksomhetene, for senere å prioritere forbrukerne når regelverket er i kraft. Arbeidet har til nå særlig dreiet seg om de områdene av matinformasjonsforordningen som medfører størst endringer for virksomhetene, det vil si ny næringsdeklarasjon, merking av allergener og angivelse av allergener for ikke ferdigpakkede

matvarer. Flere fakataark er utarbeidet og en veileder om næringsdeklarasjon foreligger. Arbeidet vil fortsette i 2015.

3.2.3 Internasjonalt arbeid i Mattilsynet

Mattilsynet legger vekt på å opptre koordinert og helhetlig i alt internasjonalt arbeid. Vi har igangsatt arbeidet med å utvikle en helhetlig og strategisk ramme for Mattilsynets internasjonale aktiviteter. Til grunn for dette arbeidet ligger Matdepartementenes dokument om «Internasjonalt arbeid». God forberedelse og forankring av norske posisjoner internt og mot matdepartementene bidrar til å sikre samordningen av matområdet og enhetlig norsk opptreden.

På EØS-området prioriterer vi arbeidet i tre kategorier:

1. Områder som er viktig for Norge og hvor vi er proaktive og offensive
2. Områder hvor vi ønsker å fange opp viktige saker for Norge for å gi innspill
3. Områder hvor vi i all hovedsak bare deltar for å observere og referere

Det sikrer at de viktigste sakene for Norge får høyest prioritet. Samtidig er vi generelt opptatt av å arbeide for at regelverket blir effektivt, brukervennlig og ikke pålegger noen unødvendig byrder.

Arbeidet i Codex, OIE og IPPC prioriteres på lignende måte. Mattilsynets prioriteringer og deltakelse i Codex i 2015 er diskutert og forankret med departementene.

3.2.3.1 EØS-relatert regelverksarbeid

Store deler av Mattilsynets portefølje er omfattet av EØS-avtalen. Deltakelse på møtene i Brussel er prioritert og gir oss muligheten til å komme tidlig inn og påvirke prosessene slik at norske holdninger og interesser blir fremmet i regelverksutviklingen. Norske posisjoner blir gjerne til i samarbeid med næring og andre offentlige etater og forankres med matdepartementene. I og med at EØS-koordineringsmøtene omfatter all møteaktivitet, fra jord/fjord til bord, blir det enklere å se regelverksutviklingen i et helkjedeperspektiv.

Regelverksprosesser i EU som Mattilsynet har prioritert høyest i 2014

Fiskeensilasjemetoden

Den norske varmebehandlingsmetoden for fiskeensilasje ble tatt inn som alternativ behandlingsmetode i regelverket om animalske biprodukter. Endringsforordningen ble vedtatt i EU i juli 2014. Regelverksendringen medfører utvidet bruksområde og økt tilgang til handel gir bedre utnyttelse av denne proteinressursen.

Forordning om identifisering av hest

Med bakgrunn i jukset med hestekjøtt i 2013, har Kommisjonen iverksatt en omfattende revisjon av forordningen om identifisering av hest, for å gjøre identifiseringen sikrere og få bedre kontroll med medisinbruk til hester som skal slaktes. Den største endringen ligger i opprettelse av en sentral nasjonal database for alle identifiserte hester. Vi har i samarbeid med Landbruks- og matdepartementet gitt innspill til utkastet i en tidlig fase.

Utfyllende regelverk – matinformasjonsforordningen

Matinformasjonsforordningen ble gjennomført i norsk rett 13. desember 2014. Mattilsynet deltar i det pågående arbeidet i EU og utfyllende regelverk om opprinnelsesmerking på kjøtt er nå fastsatt. Ytterligere krav til opprinnelsesmerking er til diskusjon. Problemstillinger som særlig diskuteres er nye merkekrav til kjøtt og fisk, men også ny næringsdeklarasjon og merking av allergener diskuteres. Siktemålet med dette arbeidet er å få en bedre og felles forvaltning av regelverket innen EU/EØS - området.

Gjødselvereforordning

Første offentlige utkast til ny gjødselvereforordning er blitt forsinket i EU. Mattilsynet inviterte med Kommisjonen til nordisk gjødselmøte på Island i mai hvor felles nordiske spørsmål ble tatt opp. Vi har i 2014 også hatt mye direkte dialog med Kommisjonen i forberedelse av godkjenning av et biprodukt fra norsk industri til bruk som kalkingsmiddel i EU. Arbeidet for ventes slutført i 2015.

Av andre regelverksprosesser nevnes

- Nytt regelverk for næringsmidler for spesifikke grupper
- Revisjon av medisinfôrdirektivet
- Regelverk for tatoveringsprodukter
- Nytt regelverk om helsepåstander på kosmetikk
- Nytt regelverk for økologisk produksjon
- Nytt regelverk for økologisk veksthusproduksjon
- Drikkevannsdirektivet
- Hygieneforordningene med betydning for bl.a. produksjon av smalahove, temperatur på smeltende is ved oppbevaring av fisk hos detaljist, samt forenkling av trikinkontrollen i kjøtt
- Ikke-kommersiell forflytning av kjæledyr
- Gjennomføring av ny forskrift om godkjenning og bruk av plantevernmidler
- Ny mat-forordning

3.2.3.2 Deltakelse i Codex Alimentarius, OIE, IPPC og OIV

Mattilsynet koordinerer Norges arbeid i Codex (næringsmidler), OIE (dyrehelse) og IPPC (plante helse) og videreutvikler samarbeidet med EU og andre alliansepartnere for å utvikle en strategisk tilnærming og ivareta norske interesser.

Codex Alimentarius

Mattilsynet har prioritert arbeidet i de generelle komitéene og Fiskekomiteen da dette gir oss en mulighet til å komme tidlig inn i prosessen med utviklingen av standardene og således øke sannsynligheten for å nå frem med våre synspunkter.

Utteksling av informasjon mellom eksport- og importland

Nytt arbeid med å utvikle veiledning for utveksling av informasjon mellom landene i import-eksportsituasjoner vil sendes til Codex-kommisjonen for vedtakelse i neste møte. Arbeidet skal resultere i mer effektive måter å samle og vurdere relevant informasjon på, samtidig som eksportlandets byrde med å fylle ut spørreskjema og importlandets tidsbruk på gjennomgang av svarene skal begrenses. For Norge er det viktig at dette ikke bare skal dreie seg om utfylling av et spørreskjema, men at det også er fokus på andre former å utveksle informasjon på. Arbeidet vil foregå elektronisk i 2015.

Kvikksølv i fisk

Norge har vært nestleder i en elektronisk arbeidsgruppe (CCCF) i Codex, som skulle utarbeide et diskusjonsnotat og et prosjektdokument om kvikksølv i fisk. Arbeidet, for øvrig ledet av Japan, har vært utfordrende da arbeidsgruppa ikke har fulgt retningslinjene som ble bestemt av komiteen for forurensende stoffer i mat (CCCF). Mattilsynet har samarbeidet godt med NIFES, og det norske bidraget har først og fremst vært knyttet til analysemetoder for kvikksølv. Siden vi ikke har fått gehør for anmodningen om å følge gruppas mandat som innebar foreslå konkrete grenseverdier i ulike typer fisk, kommer Norge sannsynligvis ikke til å stille seg bak anbefalingene til den elektroniske arbeidsgruppa.

Harmonisering av listen over tilsetningsstoffer (GSFA) med godkjente tilsetningsstoffer i varestandardene

Det gjennomføres et stort arbeid mht. harmonisering av listen over tilsetningsstoffer (GSFA) med godkjente tilsetningsstoffer i varestandardene. Dette arbeidet er viktig for Norge med tanke på å være best mulig forberedt når harmoniseringen kommer til fiskevarestandardene

Økologisk akvakultur

Akvakultur er omfattet av en egen standard utarbeidet av Fiskekomitéen. Det er viktig for oss å sørge for at de økologiske kravene utelukkende er tilleggskrav til akvakulturstandarden. Arbeidet med utvikling av ny standard for økologisk akvakultur er ikke ferdig, og tas opp igjen til behandling i neste møte i Merkekomiteen. Spesielt viktige områder for Norge er diskusjonen om fôr (fiskemel), tetthet og lukkede resirkuleringsanlegg.

I tillegg har Mattilsynet arbeidet med følgende saker i Codex:

- Håndtering av stoffer som mangler «Acceptable Daily Intake» (ADI)
- Berikning av næringstette matvarer
- Codex-kommisjonen
- Codex-prinsippene for tilsetning av essensielle næringsstoffer til næringsmidler
- Retningslinjer for produksjon, foredling, merking og markedsføring av økologisk produserte matvarer
- Grenseverdier for DON
- Veiledning for hvordan kontrollere og overvåke nasjonale kontrollsystemer

Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE)

I 2014 har Mattilsynet organisert OIE arbeidet på en ny måte som har ytterligere bidratt til samordning og koordinering av vårt internasjonale arbeid. OIE-koordinatoren har som oppgave å koordinere Mattilsynets arbeid knyttet til OIE, som også involverer norsk CVO, focal points og forvaltningsstøtte. Det er også etablert et nærmere samarbeid med Codex, som på sikt forventes å gi gode synergieffekter.

Som en forberedelse til OIEs generalforsamling holdt Mattilsynet et informasjonsmøte med departementene, næringen og kunnskapsstøtte der de foreslåtte endringene av standardene og den norske posisjonen ble gjennomgått. Som et resultat av at de fleste standardene i årets høring allerede hadde vært igjennom flere høringsrunder samt et godt arbeid i OIE Task Force Europe, ble det under generalforsamling fremmet en felles europeisk posisjon (på svært mange standarder som alle ble vedtatt).

En helt ny standard som ble vedtatt, handler om forflytninger av såkalte «High Health High Performance Horses», og innebærer en forenkling av forflytninger av konkurransehester på høyt nivå. Konseptet er ikke ferdig utviklet, men vil utformes stegvis og i samråd med private aktører. Andre temaer av interesse på generalforsamlingen var blant annet en presentasjon av African swine fever og en redegjørelse for sykdommen Porcine Epidemic Diarrhea (PED), en emerging disease med alarmerende konsekvenser og spredning det siste år.

I løpet av januar og februar 2014 ble det sendt norske høringssvar på henholdsvis OIEs landdyr- og fiskehelsekode. Disse er utarbeidet i samarbeid med næringen og kunnskapsstøtte. I august var det ekstraordinær høringsfrist på tre standarder, hvorav PRRS er viktig sett fra den norske dyrehelsesituasjonen. Her ble høringssvar utformet med gode innspill fra både næring og kunnskapsstøtte. De andre kapitlene omhandlet standarder for melkekyr og *Taenia solium*.

I løpet av august ble det også sendt et høringssvar på OIEs nye strategiske plan, som skal gjelde fra 2016-2020. Også her ble næringen invitert til å delta.

I oktober ble også OIEs høring for 2014/2015 sendt ut til medlemmene og i den anledning deltok Mattilsynet på EUs sedvanlige koordineringsmøter. Norsk CVO deltok i desember på et forberedende møte i OIE Task Force Europe, for å forberede felles europeisk posisjon til generalforsamlingen i 2015. Av nyheter i årets høring er det et utkast til ny standard for salmonella hos gris og et nytt velferdskapittel om «Working equids».

I oktober ble det sendt en norsk søknad om offisiell fristatus for klassisk svinepest til OIE. Svar på vår søknad vil foreligge etter at OIEs Scientific Commission har hatt sitt møte i februar 2015.

Verdens plantehelseorganisasjon (IPPC)

Mattilsynet gjennomførte på nasjonalt plan høring av utkastene til IPPC-standarder som var på global høring, samt forberedte norske innspill til den europeiske drøftingen i regi av EPPO. På dette grunnlaget sendte Mattilsynet norske kommentarer til IPPC på følgende plantesanitære standarder: International movements used vehicles, machinery and equipment, International

movement of seeds , International movement of wood og International movement of growing media in association with plants for planting.

En ekspert fra Mattilsynet utgjør en av de fire europeiske medlemmene i standardkomiteen under IPPC. Viktige saker her er bl.a. arbeid med standarder for «Minimizing pest movement by sea containers», «International movement of grain» og «Phytosanitary pre- import clearance». På komitéens møte i november ble blant annet forslagene til standarder for «wood» og «growing media» (nevnt ovenfor) sluttbehandlet. Standardene vil bli lagt fram for vedtak av Commission on Phytosanitary Measures (CPM) i mars 2015.

På European and Mediterranean Plant Protection Organization (EPPO) faste arbeidsgruppemøte for plantesanitære bestemmelser har det vært drøftet utkast til EPPOs strategidokument for den kommende 5-årsperioden. Blant forslagene er at EPPO skal involveres i flere prosjekter drevet av grupper av medlemsland. I praksis vil dette ofte være EU. Betingelsen er at resultatene fra prosjektene har bred relevans for EPPO og organisasjonens medlemsland, og at kostnader dekkes over egen prosjektfinansiering.

Arbeidsgruppen ga også sin tilråding om oppfølging av flere nye skadegjørere på EPPOs lister og anbefalte vedtak om EPPO-standarder blant annet for laboratoriearbeid og diagnostikk, standard for prøvetaking for potetcystenematoder, samt en generell standard vedrørende beslutningsstøtte til valg av tiltak ved utbrudd av en planteskadegjører.

Mattilsynet har videre deltatt med et medlem i EPPOs faste panel for plantesanitære tiltak. Av særlig interesse for Norge er arbeidet med en studie av plantehelserisiko knyttet til internasjonal handel med treflis og treavfall. Rapporten ferdigstilles trolig i løpet av 2015.

3.2.3.3 Arbeid i regi av Europarådet

Mandatet for arbeidet i Europarådet er begrenset til områdene kosmetikk og matkontaktmaterialer.

Kosmetikk

Foruten kosmetikk definert i kosmetikkforordningen, inngår tatovering og andre produkter som appliseres i huden i dette arbeidet. Ekspertkomitéen har avholdt to møter, der Norge er virksomme spesielt innenfor områdene tatoveringspigmenter og azoler, som er antimikrobielle midler av imidazoltypen.

Matkontaktmaterialer

Mandatet for Ekspertkomitéen for matkontaktmaterialer (P-SC-EMB) er å undersøke spørsmål knyttet til kvalitet og sikkerhet for matkontaktmaterialer, samt å sette standarder og definere retningslinjer for produktkvalitet og sikkerhet innen matkontaktmaterialer og ved behov utarbeide utkast til forslag til vedtak på området. Ekspertkomitéen har avholdt to møter og har primært arbeidet med matkontaktmaterialer som ikke er regulert av EU-kommisjonen.

3.2.3.4 Oppfølging av WHO/UNECE³s protokoll om vann og helse

Nasjonale mål for vann og helse ble stadfestet av Regjeringen 22. mai 2014. Mattilsynet har deretter utarbeidet og sendt forslag til tiltaksprogram for å følge opp målene til Helse- og omsorgsdepartementet. Det er videre utviklet en såkalt WMS-løsning (Web Map Service), som gjør det mulig å overføre koordinater om vannverkene til andre etater, slik det forutsettes i vannforskriften. Arbeidet knyttet til Protokoll om vann og helse og de nasjonale målene videreføres.

3.2.3.5 Nordisk samarbeid

Mattilsynet følger arbeidet i de tre arbeidsgruppene under Nordisk ministerråd.

Mattilsynet har leder- og sekretærfunksjonen i NMDD (arbeidsgruppen for mikrobiologi, dyrevelferd og dyrehelse). Faglig hovedtema på vårmøtet var antibiotikaresistens hos dyr, der et av

³ United Nations Economic Commission for Europe

arbeidsgruppens prosjekter omhandler antibiotikaresistens hos fjørfe under ledelse av Veterinærinstituttet.

Mattilsynet deltar sammen med Helsedirektoratet i NKMT (arbeidsgruppen for kosthold, mat og toksikologi). Viktige saker her er prosjekter vedrørende nøkkelhull, matkontaktmaterialer, totaleksponering og biomonitoring. Det arbeides også aktivt for å få felles prosjekter på kosttilskudd. De nordiske prosjektene bidrar til felles økt innsats og bedre innsikt på prioriterte områder.

Mattilsynet deltar også i NMF (arbeidsgruppe for matforvaltning og forbrukerinformasjon), der hovedtema på de to møtene som har vært avholdt var kriterier for utarbeidelse av kontrollsystemer, samt *sporbarhet*.

Mattilsynet har deltatt i et nordisk prosjekt om reduksjon av matsvinn. I prosjektet var det tre delprosjekt hvor Mattilsynet deltok i ett om holdbarhetsmerking. Formålet med prosjektet var å kartlegge hvordan holdbarhetsmerkingen praktiseres i de nordiske land med tanke på å avdekke evt. behov for retningslinjer, samt vurdere en nordisk informasjonskampanje.

Mattilsynet har deltatt på nordisk/baltisk møte om gjødsel der også EU-kommisjonen var til stede. EUs utvidelse og revisjon av gjødselregelverket var blant temaene for diskusjonen. De nordiske landene har sammenfallende interesser på flere områder av regelverket, og vil fortsette samarbeidet for å påvirke det kommende regelverket. Norge skal være vert for det nordiske møtet i 2015.

3.2.3.6 Bistand

Mattilsynet har siden 2011 deltatt i internasjonalt utviklingsarbeid på sjømatområdet. Deltakelsen er forankret i «Rammeavtale mellom Direktoratet for utviklingssamarbeid, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning, Veterinærinstituttet og Mattilsynet» og omfatter rådgivning innen fiskeri, akvakultur og akvatisk miljø. Avtalen ble inngått for å gi Norad tilgang på fagkompetanse på sjømatområdet. Mattilsynets bidrag har vært knyttet til flere prosjekter. Det er nå gjennomført en evaluering av avtalen som kan medføre endringer i organiseringen av dette arbeidet framover.

3.2.4 Nasjonalt regelverk

I regelverksarbeidet har Mattilsynets lagt vekt på at regelverket skal være hensiktsmessig for å nå effektmålene, lett å forstå for brukerne og uten unødige byrder for næringsutøverne. I tillegg har det vært et mål at regelverket skal legge til rette for et enhetlig og effektivt tilsyn.

Forskrifter om «andre stoffer» i næringsmidler

Mattilsynet har oversendt et forslag om nasjonal regulering av «andre stoffer» i næringsmidler til Helse- og omsorgsdepartementet (HOD). Vi anbefaler å etablere en positiv- liste som innebærer at bare de stoffer som står på listen vil være tillatt å bruke. Listen skal basere seg på stoffer som finnes på det norske markedet i dag og en risikovurdering av dagens bruksmengder. Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) bidrar med risikovurderinger i etableringen av listen.

Nøkkelhullforskriften

Det nordiske revisjonsarbeidet av nøkkelhullsforskriften er snart avsluttet og stillstandsperioden etter melding til EU er over. Det gjenstår teknisk arbeid på de nasjonale forskriftene slik at de kan tre i kraft 1. mars 2015. Revidert veileder er under arbeid. Det har vært mer krevende å få til en nordisk enighet om endringene, enn opprinnelig antatt. Mattilsynet har ledet det nordiske arbeidet.

Revisjon av fem særnorske kvalitetsforskrifter (melk, ost, smør, spiseis og vegetabiliske konserver)

Mattilsynet oversendte 24. september 2014 sin innstilling etter høring til Landbruks- og matdepartementet. Spiseisforskriften og vegetabilieforskriften foreslås opphevet i sin helhet, og ingen av de konkrete bestemmelsene fra disse forskriftene foreslås videreført.

Melkevareforskriften, osteforskriften og smørforskriften foreslås opphevet slik de ser ut i dag, men de mest overordnede kvalitetsbestemmelsene om disse produktene foreslås videreført i revidert form i en ny forskrift om kvalitet på melk og melkeprodukter. Mattilsynet har både i forslaget som ble sendt på høring og i vurderingene i innstillingen etter høring, lagt stor vekt på målsetningen om et enklere og mindre omfattende regelverk for forbrukerne, virksomhetene og myndighetene.

Videreføre arbeidet med totalgjennomgang av drikkevannsforskriften

Utkast til revidert drikkevannsforskrift med høringsbrev ble oversendt Helse- og omsorgsdepartementet for klarering før høring i juni 2014. Det har vært en omfattende prosess hvor mange, både internt i Mattilsynet og samarbeidende institusjoner har deltatt.

Forslag til endring av dyrevelferdsloven § 32

Både eget tilsynspersonell, interessenter og andre eksterne mener lovens bestemmelse om at dyret må avlives dersom eieren ikke gir samtykke til omplassering eller avlivning, er i strid med lovens formål om respekt for dyr og dyrs egenverdi. Forslag om å fremme en lovendring er sendt Landbruks- og matdepartementet som har gitt Mattilsynet i oppdrag å utrede en lovendring nærmere.

Forskrift om legemiddelbruk

Målet er en ryddig og helhetlig forskrift som sikrer forsvarlig legemiddelbruk til dyr innenfor rammer som tar hensyn til både dyrehelse, dyrevelferd, folkehelse og praktiske/økonomiske forhold. Hensynet til forebygging av antibiotikaresistens er blitt løftet frem i løpet av arbeidet. Særlig spørsmålet om hvorvidt og i hvilket omfang veterinæren skal kunne inngå avtale med dyreholder om egendiagnose og -behandling av visse sykdommer, har vært et krevende tema. Vi har mottatt mange og til dels motstridende innspill fra interessenter og kunnskapsstøtteinstitusjonene (KI) om dette. Det tas sikte på å oversende forskriftsutkastet til departementene tidlig i 2015 for klarering før høring.

Plantehelserregelverket

Forslag til revisjon av importbestemmelsene og enkelte andre bestemmelser i plantehelserforskriften ble oversendt Landbruks- og matdepartementet i desember. En viktig målsetning med revisjonen har vært å tilrettelegge for at Mattilsynet får bedre oversikt over importen av sertifikatpliktige planter og andre smittebærende emner. Forslaget innebærer at sentrale plikter knyttet til import av sertifikatpliktige varer kommer tydeligere frem av forskriften og at dagens fortolkning og praktisering av forskriftens importbestemmelser langt på vei forskriftsfestes. Endringen om oppheving av importforbudet for jordbærplanter ble fastsatt i desember.

Gjødsel

Mattilsynet har samarbeidet med Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet om revisjon av regelverket for organisk gjødsel. Behov for ytterligere vurderinger rundt forurenisningsproblematikk har gjort at arbeidet er forsinket og vil fortsette i 2015. Mattilsynet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har samarbeidet om endringer i regelverkene som gjelder ammoniumnitratgjødsel. Endringene i regelverket ble fastsatt i november 2014.

Andre nasjonale regelverk som Mattilsynet har arbeidet med:

- Salmonellaregelverket
- Tørrfiskforskrift
- Forskrift om beskyttede betegnelser
- Forskrift om internasjonal transport av lett- bedervelige næringsmidler
- Regelverket om radioaktivitet
- Fangstbasert akvakultur
- Strengere krav ved bruk av slaktermerder
- Forskrift om varsel og melding om sjudkom hos dyr
- Konkurranseforskrift for dyr
- Hold- og velferdsforskriftene for produksjonsdyr

- Forskrift om hold av høns og kalkun
- Bekjempelsesforskriften

3.3 Tilsyn

3.3.1 Overordnet om tilsynsvirksomheten

Som oppfølging av Mattilsynet strategi om å bli mer synlig og tydelig, var ambisjonen for 2014 å øke antall inspeksjoner og revisjoner med 5 % sammenlignet med forrige år. En begrunnelse for et mer synlig tilsyn er at når Mattilsynet oftere er ute og kontrollerer virksomhetene, vil regeletterlevelsen øke. I 2014 er antallet for inspeksjoner og revisjoner samlet sett økt med 22 %. Det er på områdene servering, dyrehelse og dyrevelferd vi ser de største økningene. Mye av tilsynene er gjennomført som kampanjer på regionalt nivå. Dette er en arbeidsform som både er effektiv og i tillegg fører til et mer enhetlig tilsyn.

Mattilsynet har arbeidet med å utvikle en god modell for et effektivt og synlig tilsyn med basis i målrettede inspeksjoner med færre kontrollpunkter. Vi har kalt dette punkttilsyn. Punkttilsyn vil danne grunnlaget for oppfølging av synlighet i tiden fremover gjennom store og små kampanjer og vil være et satsingsområde fremover for å øke Mattilsynets synlighet. Innføringen av Smilefjes vil her være et viktig tiltak rettet mot serveringsbransjen.

Det er viktig å understreke at punkttilsyn ikke vil være egnet for å løse alle våre tilsynsoppgaver. På områder med stor kompleksitet og behov for mer spesialkompetanse vil fortsatt revisjoner være den beste tilsynsmetoden. I en verden med økt tilgang til informasjon om virksomhetene gjennom elektroniske systemer, vil kunnskap om virksomhetenes drift være et viktig grunnlag for et målrettet og risikobasert tilsyn.

Vi har fortsatt stor oppmerksomhet rettet mot å utvikle et mer enhetlig tilsyn. Vi har blant annet avsluttet arbeid med et flerårig prosjekt rettet mot dyrevelferd hos kjæledyr. Både kalibrering av skjønnsutøvelse og virkemiddelbruk til tilsynspersonell og brosjyrer om hold av ulike dyrearter til dyreeiere er resultat av prosjektet.

Også i 2014 har det vært stor oppmerksomhet rettet mot å bedre datakvaliteten i MATS. Med bedre datakvalitet og økt pålitelighet blir MATS et godt verktøy for risikovurderinger og analyser.

Det har ikke vært hendelser i 2014 som har medført at Mattilsynet har satt nasjonal. Det ble satt regional stab i forbindelse med mistanke om utbrudd av aviær influensa. Vi har arbeidet videre med å styrke beredskapsorganisasjonen gjennom øvelser og forbedringsarbeid.

3.3.2 Produksjon, ressursbruk og kvalitet i tilsynet

Rapporteringen tar utgangspunkt i fastsatte indikatorer for ressursbruk, produksjon, virkemiddelbruk og regelverksetterlevelse i tilsynet, jf. vedlegg 1.

Tabell 2 Antall tilsyn i perioden 2011 til 2013

	2012	2013	2014
Sum antall tilsyn	54 015	55 335	71 071 ⁴
- Antall tilsyn ute hos bedriften	45 040	45 777	61 543
<i>Hvorav inspeksjoner og revisjoner (synlig tilsyn)</i>	<i>30 986</i>	<i>31 060</i>	<i>37 854</i>
- Antall gjennomførte tilsyn på bakgrunn av dokumenter og registre	8 975	9 558	9 528
Registrert tidsbruk for utøvende tilsyn (årsverk)	506,5	496,3	495,6

Tabell 1 viser at registrert tidsbruk for utøvende tilsyn har holdt seg stabilt, mens det har vært en sterk økning i totalt antall gjennomførte tilsyn. Mattilsynet har et stort ansvarsområde med mange aktiviteter, og det er et mål å få oversikt over den samlede tilsynsproduksjonen. Vi har derfor utbedret MATS og tilrettelagt for bedre registrering av prøvetaking. Det betyr at økningen i antall

⁴ Av denne økningen utgjør prøvetaking 62 %, noe som tilsvarer 9 796 tilsyn

registrerte prøvetakinger ikke bare representerer en aktivitetsøkning, men kan være en konsekvens av endringer i registreringsmetoden. Det gjenstår fortsatt arbeid med å få all prøvetaking registrert. Endringen i registreringsmåten har gitt store utslag, særlig på området primærproduksjon med landdyr.

Det synlige tilsynet, det vil si inspeksjoner og revisjoner, har samlet sett økt med 22 %, fra 31 060 til 37 854. Økningen i dette tilsynet er et resultat av en prioritering av økt tilsynsfrekvens med et mer synlig tilsyn med flere og mindre omfattende inspeksjoner, og har skjedd på bekostning av antall gjennomførte revisjoner. Begrunnelsen for dette var å øke antall tilsyn for å bli mer synlige, noe som samtidig gir økt mulighet for informasjon og veiledning til virksomhetene. Inspeksjoner i form av punkttilsyn er dessuten mindre tidkrevende enn revisjoner.

Resultatene av oppfølging av regelverksetterlevelsen viser at manglende regelverksetterlevelse for alle bransjer samlet sett er blitt redusert betraktelig, fra 58 % i 2013 til 33 % i 2014. Dette er en positiv utvikling. Gjennom flere år har vi arbeidet målrettet og systematisk for å øke regelverksetterlevelsen ute i virksomhetene. Vi har hatt kontinuerlig oppmerksomhet rettet mot å forenkle regelverket, forbedre informasjonen og veiledningen om regelverket, mer effektiv virkemiddelbruk i tillegg til at vi har utviklet våre tilsynsmetoder. Vi vurderer at denne positive utviklingen er et uttrykk for at vi begynner å se effekter av dette arbeidet. I vurderingen av regelverksetterlevelsen må det imidlertid tas hensyn til at resultatet er avhengig av hvor risikobasert tilsynet er. Vi har i løpet av dette året økt tilsynsfrekvensen og gjennomført flere punkttilsyn. Det har medført at vi har ført tilsyn med et større utvalg av virksomheter der hovedmålet var synlighet og ikke først og fremst basert på risikovurderinger.

I 2014 ble 50 virksomheter/personer anmeldt for alvorlige brudd på regelverket Mattilsynet forvalter. 38 saker gjaldt anmeldelse for brudd på dyrevelferdsloven. I de ti straffesakene som er gjennomført i 2014, er alle domfelte. Fem av sakene gjelder grov overtredelse av dyrevelferdsloven knyttet til produksjonsdyr. I sakene varierer straffene fra 36 dagers fengsel, hvorav 18 ubetinget til ett års ubetinget fengsel. Én sak gjaldt lovstridig avlaving av et kjæledyr som medførte en straffereaksjon på en bot. To av sakene gjaldt trusler og vold mot inspektør i forbindelse med tilsyn etter dyrevelferdsloven. Her ble det reagert med betinget fengsel i en sak og bot i den andre. I en sak som gjaldt ulovlig innførsel av hund, ble det reagert med en bot. Videre ble en ansvarlig ansatt idømt 90 dagers fengsel, hvorav 30 ubetinget for uriktig rapportering av lakselus. Denne siste saken ble anket til Høyesterett og blir endelig avgjort der i 2015.

Mange av våre vedtak er svært inngripende for dem som må rette seg etter dem. Det medfører at Mattilsynets avgjørelser angripes også i form av sivile søksmål. I 2014 er det gjennomført tre sivile saker i tingrettene én hadde grunnlag i dyrevelferdsloven og to i matloven. To saker er avgjort i lagmannsrettene som ankesaker. I tillegg har det vært avsagt tre kjennelser knyttet til midlertidige forføyninger som har hatt som formål å stanse Mattilsynet fra å gjennomføre vedtak. Mattilsynet har fått medhold i alle sakene, idet saksøkerne ikke har nådd frem med sine søksmål.

Gjennomføring av nasjonale og regionale tilsynsprosjekter er viktig i utviklingen av tilsynet og er samtidig et virkemiddel for kompetanseutvikling og enhetlighet i tilsynsarbeidet.

Følgende nasjonale tilsynsprosjekter er gjennomført i 2014 og omtalt i respektive kapitler:

- Dyrevelferd i hestehold
- Merking, registrering og rapportering av levende storfe
- Tilsyn hos produsenter og importører av matkontaktmaterialer
- Ernærings- og helsepåstander i næringsmidler
- Settefisk prosjekt
- *Listeria* i spiseklar mat

3.3.2.1 Utvikling av tilsyn

Mattilsynet har videreført arbeidet for å oppnå mer enhetlig tilsyn. Arbeidet er langsiktig med en systematisk og helhetlig tilnærming. Nedenfor omtales kort viktige tiltak og resultater på Mattilsynets fire fokusområder i handlingsplan for enhetlig tilsyn.

Forståelig og lett tilgjengelig regelverk, både for næringen og for Mattilsynets inspektører

- Det har vært stor produksjon i «kjæledyrssatsingen velferd hund og katt». Prosjektet har både jobbet med oppdatering av veiledningshefter om hold av kjæledyr, og en tilsynsveileder.

God faglig styring som når ut til den enkelte inspektør

- Det er utarbeidet forenklede tilsynsmaler som også bidrar til større enhetlighet.
- De nasjonale og regionale fagfora har vært aktive i 2014 og er pådrivere for økt enhetlighet i tilsynet på sine områder

Rett kompetanse

- Tilsynsskolen er etablert og det holdes kurs, både i plenum og som e-læring. Gjennom dette opplæringstiltaket sikrer vi at alt tilsynspersonell over tid får en felles tilsynsfaglig plattform. Dette vil bidra til et mer enhetlig tilsyn og et kompetent tilsynspersonell.
- Tilsynsskolen består i dag av basiskursene i godt tilsyn, forvaltningsrett, tilsynsmetodikk og kommunikasjon på tilsyn og danner selve grunnmuren i tilsynsfaget. Tilsynsskolen vil være under stadig utvikling i forhold de behov organisasjonen har. Flere av kursene tilbys nå som e-læringskurs.

Lærende organisasjon

- De nasjonale tilsynsprosjektene evalueres både med tanke på prosess og innhold. Disse prosjektene er viktige bidrag for å gjøre Mattilsynet mer enhetlig.

3.3.2.2 Måling av enhetlig tilsyn

Det arbeides kontinuerlig med å utlikne faglige ulikheter mellom regionene gjennom interregionale fagfora, kompetanseutvikling på utvalgte områder, nasjonale tilsynsprosjekter mv. Variasjon mellom regioner skyldes ikke alltid mangel på enhetlighet, men kan være et uttrykk for graden av regelverksetterlevelse i den enkelte region.

Som grunnlag for vurdering av enhetlighet og effekt av iverksatte tiltak, er det i 2014 gjennomført én ringtest på næringsmiddelområdet der utvalgte distriktskontorer/inspektører har gitt tilbakemelding på faglig skjønn og virkemiddelbruk knyttet til realistiske sakseksempler. Året før ble det gjennomført to ringtester. Resultatet av disse testene indikerer at det faglige skjønnet er mer enhetlig enn hva registreringer på indikatorer tilsier.

Mattilsynet har i 2014 hatt to indikatorer for enhetlig tilsyn:

1. Enhetlig faglig skjønn: Variasjon mellom regionene i andel av virksomheter som det er gjennomført revisjoner og inspeksjoner med, og hvor avvik er avdekket.
2. Enhetlig virkemiddelbruk: Variasjon mellom regionene i andel av virksomheter med avdekket avvik ved inspeksjon og revisjoner hvor det er fattet vedtak

Variasjonen i faglig skjønn mellom regionene er redusert med 14 % det siste året i forhold til tidligere år (fra 28 til 42 %). Dette ser ut til å være resultat av større bruk av tilsynskampanjer og -prosjekter som legger til rette likere vurdering av avvik. Variasjonen i virkemiddelbruk mellom regionene er på 3 % (fra 95 til 98 %). Som indikator for enhetlig virkemiddelbruk generelt, vurderes denne variasjonen som liten. Ulike lokale forhold kan i noen tilfeller tilsi virkemiddelbruk som av virksomhetene kan oppfattes som lite enhetlig. Mattilsynet vil fortsette arbeidet med å utvikle egnede metoder for måling av enhetlig tilsyn.

3.3.2.3 Klagesaksbehandling

Mattilsynet har i 2014 hatt fokus på effektivitet og kvalitet i behandling av klagesaker. I 2014 kom det inn 293 klagesaker til Mattilsynet. Av disse ble 234 saker ferdig behandlet, 54 saker ble påbegynt og fem var foreløpig ubehandlet ved utgangen av året. Dette en effektiv klagesaksbehandling med få restanser.

Vi jobber aktivt med stadig å forbedre rutiner for behandling av klagesaker, både når det gjelder saksbehandlingen og ved å gjennomføre tiltak for å sikre enhetlig behandling. Enkeltaksforum er et slikt tiltak. Her diskuteres konkrete og prinsipielle klagesaker som er under behandling. Hensikten er å sikre god informasjonsflyt, kjennskap til saker som behandles i andre regioner og for å sikre enhetlig behandling av den aktuelle og senere lignende saker.

3.3.3 Beredskap

Mattilsynet gjennomførte to nasjonale skrivebords-øvelser i 2014 for å arbeide videre med forbedringspunkter fra tidligere øvelser. Tematikken fra «Stella Polaris 2013» ble gjenstand for Øvelse «Sakte Stab» med fokus på faglig håndtering og kommunikasjon samt bedre lokaler for stab. Målet med «Øvelse Tempest 2» var å øve regelverk, planverk, beslutningsprosedyrer og kommunikasjon når det gjelder håndtering av levende dyr og produkter/varer/innsatsmidler ved stand-still, oppretting av soner og tilbakekalling av produkter. Det er også gjennomført to nasjonale varslingsøvelser for å teste oppsett av sentralbordets beredskapsløsning. Regionene har avholdt eller deltatt i 30 beredskapsøvelser med scenarier i henhold til sin eller fylkesmannens ROS-analyse. Forberedelser for å få beredskapen godt fundert i ny organisasjon har gått ut over øvelsesaktiviteten.

Mattilsynet har arbeidet med opplæring innen beredskapen i samarbeid med Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) for å dele på kunnskapsbasen samt å gi studentene anledning til å delta i Mattilsynets øvelser fra og med 2016. Opplæringen utarbeides som e-læring og for eksempel vil den i forbindelse med sanering av dyr også bli Siviltforsvarets distrikter til del.

3.3.3.1 Atomberedskap

For å styrke atomberedskapen har Mattilsynet og Strålevernet utarbeidet gjennomføringsplan for forvaltning av radioaktivitet i fôr og næringsmidler, som oppfølging av strategi for forvaltning av radioaktivitet i fôr og mat.

Mattilsynet har gjennomført pilotsamling for kompetanseoppbygging på radioaktivitet i de tre nordligste fylkene, med spesifikt fokus på fisk og reindrift.

3.3.3.2 Hendelser og mistanker

Region Buskerud, Vestfold og Telemark satte stab da det ble konstatert et utbrudd av Aviaer Influenta H5N8 i en andefarm i England. Daggamle kyllinger fra leverandør som stod i kontakt med utbruddsstedet, var levert til Norge. Mistanken ble avkreftet ved prøvetaking.

I mars 2014 ble det satt i verk utbruddsetterforskning av et nasjonalt utbrudd med hepatitt A. Det ble registrert 31 tilfeller fra ni ulike fylker i landet. Det ble gjennomført et omfattende sporingsarbeid knyttet til matvarer som pasientene hadde spist. Resultatene fra etterforskningen tydet på at smitekilden var en importert frossen kake med bær. Kaken ble trukket fra markedet og varsel sendt via meldesystemet RASFF. Utbruddet viste seg å være en del av et større europeisk utbrudd hvor importerte fryste bær var mistenkt smitekilde.

I mai ble det rapportert om et utbrudd av Yersiniose hos flere pasienter tilknyttet en militærleirer i Troms, men også hos pasienter uten slik tilknytning. Region Troms og Finnmark var styrende regionkontor og forsterket linjen. Smittekilden var et salatprodukt. Et oppfølgingspunkt er hvordan bruke sivile og militære krefter mest hensiktsmessig i utbruddsetterforskningen.

Det ble totalt 17 pasienter ble syke i utbrudd av monofasisk Salmonella typhimurium. Påfallende mange pasienter hadde spist ferdiglagede produkter eller/og kyllingretter med salat både hjemme

og ute. Utbruddet gikk over av seg selv i etter ca. én måned, og ingen flere tilfeller ble rapportert siden. Kilden for dette utbruddet ble ikke identifisert.

De andre nasjonale utbruddene ble også håndtert i forsterket linje:

- Yersinia i julesylte
- Salmonella Kedougou i hundesnacks hvor hundene smittet mennesker
- Ringorm i to kjøttfebesetninger
- Salmonella på gris
- Mistanke om svinepest
- To mistanker om munn- og klauvsjue
- Afrikansk svinepest

Alle hendelsene er evaluert og forbedringspunkter følges opp.

3.3.4 Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

I all hovedsak forårsaker smittestoffer i maten lite sykdom i Norge, sett i forhold til situasjonen i de fleste andre land. Vi har en stabil status når det gjelder overførbare sykdommer hos våre husdyr.

Forekomsten av innenlands smitte av matbårne infeksjoner er fremdeles lav i Norge. Epidemiologiske undersøkelser utført av Folkehelseinstituttet viser at animalske næringsmidler har mindre betydning som smittekilde i Norge enn i de fleste andre land i Europa. På den annen side har ikke-desinfisert drikkevann større betydning i vårt land. Bruk av ikke-desinfisert drikkevann er ansvarlig for mange sykdomstilfeller, og har vært årsak til en lang rekke utbrudd, av og til med over tusen syke. En betydelig andel av pasienter med matbårne infeksjoner smittes i utlandet, og næringsmidler importert fra land der smittepresset er større enn hos oss, har ført til mange utbrudd.

Når det gjelder forekomsten av sykdom i befolkningen, viser de foreløpige tallene fra Meldingssystem for smittsomme sykdommer (MSIS) at det er små forandringer sammenliknet med 2013. Tallene viser likevel en betydelig økning i antallet meldte tilfeller av campylobacteriose og EHEC-infeksjon i 2014.

Tabell 3 Oversikt over antall næringsmiddelbårne infeksjoner der smitten har skjedd i Norge

Diagnose	2010	2011	2012	2013	2014
Campylobacteriose	1019	1175	1114	1131	1271
E. coli-enteritt ⁵	151	137	164	138	216
- herav EHEC	33	25	55	64	96
Listeriose	19	19	26	18	18
Salmonellose	229	313	260	235	221
Shigellose	22	66 ⁶	11	17	12
Yersiniose	27	33	22	31	77 ⁷
Totalt	1467	1743	1597	1570	1815

3.3.4.1 Forekomst av biologiske gifter i næringsmidler

Funn av mykotoksiner i næringsmidler er en av kategoriene der det mottas mange faremeldinger i det europeiske meldesystemet RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed). I perioden 2008-2012 ble det analysert kornvarer på det norske markedet for ulike fusariumtoksiner. Det ble påvist deoxynivalenol (DON) i en stor andel av melprøvene tatt ut i denne perioden. I 2013 ble det ikke tatt ut prøver, men som en oppfølger av VKM-rapporten om mykotoksiner fra 2013, ble det i 2014 tatt ut 144 prøver av ulike kornprodukter og andre aktuelle matvarer med risiko for mykotoksiner.

⁵ Inkluderer både EHEC, EPEC, ETEC og EIEC

⁶ Økningen skyldes et utbrudd der basilikum importert fra Israel var smitekilden, og et utbrudd knyttet til en salatbar

⁷ Økningen skyldes et omfattende utbrudd som vesentlig rammet soldatleire i Nord-Norge, men også personer i andre landsdeler som ikke hadde noe med Forsvaret å gjøre.

Det var ingen overskridelser av grenseverdiene i noen av disse prøvene. Mykotoksininnhold i norsk kornproduksjon utgjør en risiko for mennesker og dyr, og dette området vies stor oppmerksomhet av FOU-miljøene. Mattilsynet følger opp med nye overvåknings- og kartleggingsprogrammer framover.

Tabell 4 baserer seg på overvåking- og kontrollprogrammet for mykotoksiner i næringsmidler, stikkprøver ved tilsyn, samt importkontroll av produkter omfattet av særskilte beskyttelsestiltak. Andel overskridelser ligger på et stabilt lavt nivå.

Tabell 4 Antall rapporterte prøver fra 2010-2014

Innenlands og import	2010	2011	2012	2013	2014
Antall prøver	289	271	197	19	144
Antall prøver med overskridelser	4	5	1	1	0

3.3.4.2 Fremmedstoffer

Fremmedstoffer i animalske næringsmidler

Antall prøver tatt for analyse av fremmedstoffer i animalske næringsmidler ligger stabilt omlag 4.000 prøver årlig. Det har vært lav andel prøver tatt av norske produsenter med overskridelser av grenseverdier på de ulike fremmedstoffene. De fleste overskridelsene av fremmedstoffer i animalske næringsmidler i 2014 er som i tidligere år tungmetaller (kadmium) i utmarksbeitende dyr. Av øvrige funn er det 6 positive prøver for steroider hos sau. Påvisning av steroider er tolket som naturlig produserte hormoner hos hanndyr. Det er ingen overskridelser av grenseverdier i importerte animalske næringsmidler.

Tabell 5 Fremmedstoffer i animalske næringsmidler (kilde: Veterinærinstituttet)

	2010	2011	2012	2013	2014
Innenlands:					
Antall prøver	4 042	3 773	3 787	3 968	3 987
Andel prøver med overskridelser (%)	3,4 %	2,3 %	2,3 %	2,2 %	0,8 %
Import:					
Antall prøver	60	103	122	121	111
Andel prøver med overskridelser (%)	0	0	0	0	0

Plantevernmiddelrester

Overvåkningsprogrammet for plantevernmiddelrester viser at det er få overskridelser av gjeldende grenseverdier. Trenden er at norskproduserte vegetabilier har færre funn enn importerte produkter. Det ble i 2014 påvist funn av plantevernmiddelrester over grenseverdi i 0,2 % av de norske vegetabilene som ble analysert. Dette utgjør en av de totalt 526 prøvene som ble analysert.

Tabell 6 baserer seg på 1390 prøver for plantevernmidler (30 animalske produkter og 1360 vegetabiliske produkter), der det er analysert for totalt 330 forskjellige stoffer.

Tabell 6 Antall utførte prøver og andel med for høyt innhold av rester av plantevernmidler – funn over grenseverdi i % (effektindikator).

		2010	2011	2012	2013	2014
Innenlands	Antall prøver	473	540	491	469	526
	% funn over grenseverdi	0,0	0,0	0,4	0,0	0,2
Import	Antall prøver	1019	931	934	924	864
	% funn over grenseverdi	2,2	3,2	2,6	2,4	2,5

3.3.4.3 Tilsyn med drikkevann

Arbeidet med å sikre trygt drikkevann foregår langs flere akser enn bare gjennom tradisjonelt tilsyn. Forebygging er viktig og Mattilsynet deltar derfor i prosesser i henhold til vannforskriften og gir uttalelser til forskjellige planer etter plan- og bygningsloven. I tillegg har Mattilsynet hatt en sentral

funksjon i arbeidet med å utforme nasjonale mål for vann og helse, som har til formål å oppnå bedre vannforvaltning slik at risikoen for vannbåren smitte blir så liten som mulig.

Sammenlignet med tidligere år har det blitt gjennomført flere tilsyn med drikkevann, mens tidsbruk har gått noe ned. Andelen kontrollerte vannverk med manglende regelverksetterlevelse har gått fra 73 % i 2012 til 67 % i 2013 og videre til 42 % i 2014.

Tabell 7 Antall tilsyn og tidsbruk på drikkevann 2012-2014

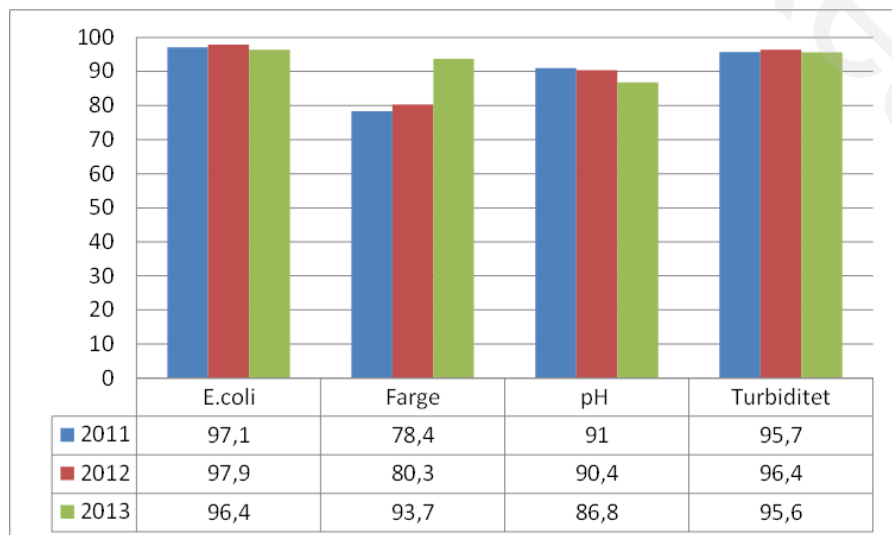
	2012	2013	2014
Antall tilsyn	1 616	1 579	1 724
Tidsbruk tilsyn (årsverk)	26,1	24,2	23,2

Mattilsynet har prioritert tilsyn med beredskapen, rutiner for bunkring av drikkevann til båter og kartlegging og tilsyn med små vannforsyningssystemer.

I 2014 ble det fattet 782 vedtak knyttet til vannforsyningssystem. Alle alvorlige og helsefarlige brudd på regelverket er fulgt opp og utbedret. Ved et vannverk i Sør-Trøndelag ble det målt såpass høye verdier av bly at det ble nedlagt forbud å benytte vannkilden til drikkevannsformål. Forbudet ble iverksatt i samråd med kommunelegen i kommunen.

Et mer ustabilt klima, med store svingninger og belastninger på både vannkilde og infrastruktur, tydeliggjør at det er viktig at vannforsyningen er robust. Arbeid med å sikre barrierer, vannbehandling og infrastruktur vil være viktig for Mattilsynet i årene som kommer. Vannkildene utsettes også for andre ytre påkjenninger. Ny E6 i Hedmark og Oppland er et slikt eksempel, og hvor Mattilsynet har uttalt seg vedrørende planer som berører grunnvannskildene i området. Flomepisodene i deler av landet påvirker vannforsyningen i varierende grad. For eksempel førte flommen i Hardanger og Sogn i oktober til at flere vannverk måtte sende ut varsel om å koke vannet. I Lillehammer ble institusjonsskjøkkenet ved Lillehammer helsehus hardt rammet.

Den årlige innrapporteringen fra vannverkene bidrar til at Mattilsynet får bedre oversikt over sektoren enn det vi ellers ville hatt. Litt over 2400 vannverk rapporterte data for 2013 i 2014. Som figur 1 viser, har over 90 % av Norges befolkning tilfredsstillende drikkevann. Det er positivt at indikatoren for farge har økt, trolig på grunn av bedre vannbehandling.

Figur 2: Andel personer med tilfredsstillende drikkevann. Vannkvalitetsdata for 2014 er ikke klare.

I § 15 i drikkevannsforskriften stilles det krav om at produkter (kjemikalier) som benyttes ved behandling av drikkevann skal være godkjente av Mattilsynet. Det har vært gjennomført arbeid for å samordne listene som FHI har over produkter de har vurdert med Mattilsynets liste over godkjente produkter Dette forventes avsluttet i 2015 slik at det blir en liste hos Mattilsynet.

3.3.4.4 Tilsyn med næringsmiddelvirksomheter

Omlag en tredjedel av Mattilsynets tilsynsproduksjon og ressursbruk for utøvende tilsyn utføres hos næringsmiddelvirksomheter hvorav tilsyn med detaljomsetning og servering av mat og drikke er det største delområdet.

Tilsyn med serveringsvirksomheter

Tilsyn med serveringsvirksomhetene er intensivert med punkttilsyn, ofte i forbindelse med regionale prosjekter/kampanjer. Tilsynsomfanget har derfor i 2014 økt betraktelig. Hensikten har blant annet å være å tilnærme oss såkalt «smilefjestilsyn» og øke synlighet i bransjen. På dette området får vi inn bekymringsmeldinger fra forbrukerne/publikum som vi håndterer fortløpende.

Tilsynene har avdekket til dels store forskjeller i bransjen når det gjelder kompetanse om hygiene og internkontroll.

I tillegg har Mattilsynets hatt kveldsaksjoner sammen med ulike andre etater som for eksempel politi, toll, Skatteetaten, NAV, skjenkekontrollen og Arbeidstilsynet rettet mot serveringsbransjen. Vi har også hatt økt fokus på matkriminalitet og har gjennomført tilsyn med tanke på å avdekke ulovlig import av kjøtt og ulovlig transport av kjøttvarer. En del av dette tilsynet har blitt gjennomført sammen med Tollvesenet og opplysninger og informasjon utveksles ved behov.

Arbeidet med innføring av smilefjesordning i serveringsnæringen har vist seg krevende, spesielt når det gjelder den tekniske utviklingen, og er noe forsinket. Prosjektet er organisert fem delprosjekter innen regelverk, tilsynsmetode, publisering, ressursutredning og systemstøtte. Målet er å starte med smilefjestilsyn ute hos virksomhetene i andre halvdel av 2015. Pilotprosjektet med smilefjes i region Trøndelag og Møre og Romsdal er videreført som tidligere år.

Tilsyn med detaljister

Region Hedmark og Oppland har gjennomført 67 uanmeldte inspeksjoner i dagligvareforretninger med ferskvareavdeling eller ferskvaredisk. Volumet av fersk mat som selges via ferskvareavdelinger kan være betydelig, og vi ønsket å få en oversikt og status på hvordan hygiene og mathåndteringen er på disse virksomhetene.

En virksomhet ble gitt hastevedtak om umiddelbart å vaske ned sine lokaler. 19 virksomheter ble gitt pålegg om å rette opp regelbrudd, mens 47 virksomheter hadde ingen eller små avvik. Regelverksbruddene er av forskjellig alvorlighetsgrad i forhold til målet om trygg mat. To tredjedeler av de inspiserte virksomhetene har altså få eller ingen avvik på kontrollpunktene. Vi ser også at en del av kjedene tar stort ansvar for de enkelte virksomheter ved å gi støtte.

Tilsyn med småskala

I 2014 har Mattilsynet publisert veiledningsmateriale til lokalmatprodusenter på mattilsynet.no/lokalmat. Veiledningsmaterialet er et resultat av et samarbeid med Innovasjon Norge over flere år. Mattilsynet har de siste årene gjennomført fire tilsynsprosjekter i småskalavirksomheter: melk, kjøtt, innlandsfisk og gårdsutsalg og servering. Resultatene fra disse prosjektene viste at mange av småskalaprodusentene hadde for liten kunnskap om regelverket og at det var behov for å bedre kompetansen om farer/risiko i egen produksjon. Vi har informert om veiledningsmaterialet til bransjeorganisasjoner, til aktuelle offentlige etater og til media. Mattilsynet hadde dessuten egen stand på Matstreif, der informasjon om veiledningsmaterialet var et viktig budskap.

Tilsyn med animalsk mat

Mattilsynet har sammen med andre europeiske matmyndigheter DNA-testet produkter merket med storfekjøtt for å se om de inneholdt hestekjøtt. Det ble ikke påvist hestekjøtt i de norske produktene og det samsvarer med øvrige resultater i Europa. Mattilsynet har i tillegg tatt prøver for testing av udeklart svinekjøtt. Der ble det funnet udeklart svinekjøtt i fem produkter på det norske markedet. Dette er en oppfølging etter prøvene vi tok i 2013, der det ble gjort flere funn. Mattilsynet

ser ikke positivt på at vi fremdeles finner udeklart innblanding med svinekjøtt og vil følge opp dette videre.

Tilsyn med kjøttbedriftene viser at en av de største utfordringene er oppfølging av prøvetaking med hensyn til mikrobiologiske kriterier. Dette medfører utfordringer med å dokumentere produktenes mikrobiologiske kvalitet. Området krever oppfølging, både i virksomhetene og fra Mattilsynet, der tilsyn med fokus på virksomhetenes systemer vil stå sentralt.

I 2014 ble et slakteri stengt for å hindre at helsefarlige kjøttprodukter skulle kunne komme ut på markedet. Begrunnelsen var at driften ikke var hygienisk forsvarlig. Mattilsynet har hatt fokus på å effektivisere og forbedre arbeidet i kjøttkontrollen. Det er vedtatt en ny kjøttkontrollinstruks og en retningslinje for tilsyn med slaktehygiene.

Mattilsynet gjennomførte i 2013 et nasjonalt tilsynsprosjekt rettet mot produsenter av spiseklar mat og institusjonskjøkken. Sluttrapporten ble lagt frem i februar 2014. Resultatene fra prosjektet viste at virksomhetene hadde et klart forbedringspotensial, spesielt når det gjaldt å være bevisst at manglende kontroll med *Listeria* i produksjonen kan føre til omsetning av produkter med listeriinnhold over fastsatte grenseverdier. Generelt kan det fastslås at virksomhetenes etterlevelse av regelverket på området må forbedres. Mattilsynets vurdering er uansett at dette prosjektet i seg selv har hatt en positiv effekt, blant annet fordi den informasjon og veiledning som er gitt i forbindelse med kontrollene, har bidratt til økt kompetanse hos virksomhetene. I tillegg har prosjektet bidratt til at Mattilsynet har blitt mer enhetlig i håndtering av saker på området.

Det er gjennomført 204 tilsyn med virksomheter som produserer melk og melkeprodukter i 2014. Tema for årets tilsyn har vært renholdsrutiner med særskilt fokus på mekanisk vask av produksjonsutstyr, nordisk tilsynsprosjekt på tilsyn med emballasje, nasjonalt tilsynsprosjekt knyttet til merking av produkt og merking av ernærings- og helsepåstander.

Mattilsynet har registrert en økt interesse blant forbrukere for konsum av rå melk. Blant annet på denne bakgrunn har EFSA nylig gitt ut en risikovurdering om risiko for folkehelse ved konsum av rå melk. EFSA peker på at rå melk kan inneholde sykdomsfremkallende mikroorganismer som kan gi alvorlig sykdom. I Norge er det påbud om å varmebehandle melk til konsum, og dermed forbudt å selge rå melk. Mattilsynet har i 2014 innhentet informasjon om farer knyttet til rå melk, ferdigstilt arbeidet med kostholdsråd for rå melk for publisering i 2015, samt deltatt ved flere arrangement der man møter forbrukere og virksomheter som ønsker salg av rå melk.

Tilsyn med sjømat

Mattilsynets tilsyn med sjømatvirksomheter i 2014 var i hovedsak fokusert på oppfølging av hvitfiskprosjektet fra 2013. Det er ført tilsyn med mottaks- og produksjonsvirksomheter av hvitfisk, i alt 263 tilsyn. Mattilsynet har også i 2014 funnet avvik knyttet til grunnleggende forhold som hygiene, orden og vedlikehold, og har aktivt brukt virkemidler ovenfor de enkelte virksomhetene.

Utført tilsyn med fiskefartøy, hovedsakelig i Nordland, Troms og Finnmark, har bl.a. avdekket utfordringer knyttet både til grunnleggende førstehåndsbehandling av fisk og hygieniske forhold. Mattilsynet ser derfor behov for mer tilsyn med denne fartøygruppen.

Mattilsynet skal i perioden 2014-2016 følge opp en MoU-avtale (Memorandum of Understanding) med Portugal, som gjelder bruk av fosfat i saltfisk og klippfisk. Dette er i 2014 gjort gjennom tilsyn, hvor deklarerings- og bruk av tilsetningsstoffer i sjømat er vektlagt.

Tilsyn med primærproduksjon av vegetabilsk mat

Tilsyn med primærprodusenter av spiseklare produkter var et fokusområde for Mattilsynet i 2014. På tilsyn ble det fokusert på generell hygiene, kvalitet på vanningsvann og eventuelt annet vann for vasking av produkter, bruk av plantevernmidler og om spredeutstyret var funksjonstestet. På landsbasis ble det gjennomført 120 tilsyn. Hovedvekten av disse var på spiseklare produkter som salat, urter, frukt og bær.

Mattilsynet vurderer at tilstanden hos primærprodusenter er generelt god. Det kan imidlertid være behov for holdningsskapende arbeid når det gjelder rutiner for opplæring av arbeidstakere og hvordan man skal forholde seg ved sykdom. Ut over dette omhandlet avvikene i stor grad oppbevaring av plantevernmidler og at spredeutstyret ikke var funksjonstestet.

3.3.5 Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

3.3.5.1 Plantehelse

Tilsynet med primærproduksjon av planter inkl. plantehelse utgjorde kun 2,6 % av Mattilsynets samlede tilsynsproduksjon. Totalt er det gjennomført 1837 tilsyn i 2014 innen kategori «primærproduksjon planter». Økning av importen er en stor utfordring som i hovedsak ble løst gjennom dokumentkontroll av importpartier. Mattilsynet gjennomførte også målrettede, risikobaserte fysiske kontroller av om lag 5 % av partiene.

Det har vært ett nasjonalt utbrudd av karanteneskadegjørere i 2014 knyttet til import av planteforsendelser. Det ble gjort funn av soppsykdommen *Phytophthora ramorum* i Rhododendron fra Belgia, og partier var blitt distribuert til ulike deler av landet. Sendingen ble pålagt returnert/destruert. Gode rutiner ved importkontroll hindret videre spredning av to tilfeller av tospovirus. Se også særskilt omtale av skadegjørere nedenfor.

Det er rapportert om økt fare for spredning av jordboende skadegjørere i samband med veiutbygging og forflytting av jord. Mattilsynet vil følge opp dette med en informasjons-kampanje om gjeldende regelverk på området.

Tabell 8 Nye lokaliteter i Norge med funn av alvorlige planteskadegjørere 2010 – 2014

Skadegjører	2010	2011	2012	2013	2014
Frukt og bær					
Sharkavirus (plommer)	3	10	3	18	0
Heksekost (epler)	19	29	60	12	37
Rød marg (jordbær)	1	0	2	0	1
Rød rotråte (bringeber)	2	6	18	4	3
Xanthomonas fragariae (jordbær)	-	-	-	0	0
Grøntanlegg					
<i>Phytophthora ramorum</i>	20	46	4	2	5
Veksthus					
Hvit krysantemumrust	0	2	1	0	0
Pepinomosaviruss	1	0	0	0	0
Tospovirus	2	0	2	13	1
Søramerikansk minérflue	0	2	0	0	1
Grønnsakminérflue		1	0	0	0
Pelargoniumrust	2	3	5	0	0
Potato spindle tuber viroid		1	0	0	0
Poteter					
Gul potetcystenematode ⁸	48	35	52	16	19
Hvit potetcystenematode	2	4	0	0	0
Potetcystenematode (ikke artsbestemt)			9	20	6
Lys potetringråte	0	0	1	3	6
<i>Dickeya solani</i>			1	0	0
SUM	100	154	159	88	79

Furuvednematode

Mattilsynet er bekymret for at skadegjøreren furuvednematode skal innføres, etableres og spre seg i Norge. Siden år 2000 er det analysert mer enn 6000 prøver fra trær med aktivitet av insektvektoren *Monochamus* som kan spre nematoden. Bioforsk, sammen med Skog og landskap, har under utprøving ferromonfeller for fangst av *Monochamus*, som forventes å kunne effektivisere

⁸ Alle eiendommer som har fått påvist hvit Potetcystenematode (PCN), har også fått påvist gul PCN

overvåkningen. I 2014 ble 13 individer av *Monochamus* undersøkt for forekomst av furuvednematode, men uten funn.

Pærebrann

Kartlegging og bekjempelse av pærebrann er gjennomført i henhold til planen for 2014. Dette arbeidet omtales i egen rapport. På bestilling fra LMD i januar 2014 ble en forvaltningsmodell som åpner for import av planter og formeringsmateriale av eple og pære, utredet som et tillegg til den samfunnsøkonomiske analysen som ble gjennomført for forvaltningen av pærebrann i 2013. Modellen kom bedre ut enn de andre modellene i analysen som åpnet for import, men totalt sett viste analysen at dagens forvaltning likevel er den mest samfunnsøkonomiske modellen. Utkastet til regelverksendring for import av planter og formeringsmateriale av eple og pære er basert på denne tilleggsmodellen.

Rød marg

Etter regelverksendringen for rød marg i 2013 har tilsynet med bærproduksjon av jordbær blitt nedprioritert. Det foreligger derfor ikke lenger noen oppdatert oversikt over antall funnsteder i Norge. Plantefelt av jordbær blir årlig undersøkt. I 2014 ble rød marg påvist for første gang hos en virksomhet som produserer jordbærplanter. Dette vurderer vi som en alvorlig situasjon. Det ble gitt dispensasjon for fortsatt planteproduksjon av jordbær hos virksomheten på en smitteisolert enhet og under strenge vilkår.

Xanthomonas fragariae

Bakterien kan føre til store avlingstap i jordbærproduksjon og er på stadig frammarsj i Europa. Den kan ligge lenge latent i plantene og er vanskelig å oppdage ved visuell kontroll. Det ble i Norge gjennomført kartleggingsundersøkelser i 2013 og i 2014 som viste at planteskadegjøreren med stor sannsynlighet ikke finnes her i landet. For å bekrefte status ytterligere vil det også i 2015 bli tatt ut prøver for laboratorieundersøkelser.

Phytophthora ramorum

Phytophthora ramorum på Rhododendron er fortsatt et problem. Sykdommen kan opptre med latent smitte, slik at smitta planter ser tilsynelatende friske ut. Skadegjøreren ble igjen påvist i importsendinger fra Belgia og også funnet i noen norske planteskoler. Mattilsynet orienterte belgiske myndigheter om at vi ser alvorlig på situasjonen. Den aktuelle produsenten i Belgia fikk en karanteneperiode for eksport til Norge.

Potetcystenematode (PCN)

Jordprøver er tatt ut i forbindelse med kartleggingsprogrammet og i samband med anleggsvirksomhet. Heller ikke dette året ble hvit PCN funnet, mens gul PCN ble påvist. Noen av disse påvisningene var oppfølging av prøver som ga påvisning av PCN i 2013, men som da ikke var artsbestemt. Noen av funnene av PCN i 2014 er ikke artsbestemt.

Heksekost i eple

Resultatene fra de siste års undersøkelser for heksekost tilsier at denne skadegjøreren er mer utbredt enn tidligere har antatt. I 2014 ble det gjort ett funn i et ungt mortre og noen funn hos fruktdyrkere, men hovedtyngden av påvisninger var i frukthager rundt planteskoler og i genressurssenterets klonarkiver. Etter omfattende undersøkelser de siste tre år er alt mormateriale, inklusive mortrær i klonarkivene, nå testet og tiltak har blitt iverksatt. Det er nå bedre kunnskap om smittestatus, smitterisiko og grunnlag for oppformering av friskt plantemateriale av eple.

Rød rotråte i bringebær

Det er rapportert om funn av rød rotråte i bringebær i bærfelt, og at sykdommen spres. I sertifisert planteproduksjon er det årlig undersøkelser og det er ikke gjort funn noen gang.

Sharkavirus i plomme

Tidligere resultater fra kartlegging i norske frukthager kan tyde på at smitte har fulgt med i importert plantemateriale. De siste to sesonger har det derfor blitt gjennomført testing for sharkavirus i importpartier med plantemateriale av plommer, men uten at det er gjort funn. Ansvar for eventuelle nye funn og oppfølging av gamle funn i kommersielle plommehager hviler nå på virksomhetene, og antall funn som Mattilsynet teller er derfor redusert sammenlignet med tidligere år.

Lys ringråte

Overvåkningsprogrammet for lys ringråte i potet ble videreført i 2014. Det er gjort 6 funn i Troms fylke som sammen med Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nordland var de 4 fylkene som ble undersøkt i 2014. På landsbasis er lys ringråte på tilbakegang og målsettingen er fortsatt at sykdommen skal utryddes i de viktigste potetområdene. Den viktigste strategien for utryddelse er friske settepoteter og at tiltak ved funn hos den enkelte produsent blir fulgt opp. Settepoteter ble rutinemessig testet for sykdommen, men uten at det ble gjort funn.

Veksthuskadegjørere

Veksthusnæringen har vært forskånet for omfattende utbrudd av alvorlige skadegjørere i 2014. Ett funn av tospovirus og ett funn av søramerikansk minérflue ble bekjempet før omfattende spredning fant sted.

Generelt om modernisering av plantehelsetilsynet

Mattilsynet har utredet hvordan tilsynet med planter kan utvikles og moderniseres. Prosjektet har fokusert på regelverksfastsatt myndighetskontroll av kulturer som er listet i forskriftens §5 vedlegg 4B, såkalt «4B-kontroll». Prosjektet innebærer også en omlegging av sertifisert produksjon av hagebruksvekster. Det har vært arbeidet med å revidere regelverkebestemmelser for å tydeliggjøre ansvaret som næringen vil få mht. å dokumentere at krav i forskriften oppfylles. Prosjektet videreføres inn i 2015 og selve innføringen av nytt tilsyns-/kontrollregime vil skje fra 2016.

3.3.5.2 Fiskehelse

Antall tilsyn og tidsbruk på fiskehelse har økt sammenlignet med tidligere år. Andelen kontrollerte virksomheter med manglende regelverksetterlevelse har blitt redusert fra 58 % i 2012 til 55 % i 2013 og videre til 32 % i 2014. Virkemiddelbruken har økt fra 96 % til 98 %.

Tabell 9 Antall tilsyn på fiskehelse 2012-2014

	2012	2013	2014
Antall tilsyn	3 238	3 071	3 800
Tidsbruk tilsyn (årsverk)	33,4	32,9	35,6

Vi ser at saksbehandlingen blir stadig mer krevende både juridisk og faglig. Mattilsynets virkemiddelbruk har blitt strengere og mer inngripende for næringen, og dette fører til flere klager og mer krevende klagesaksbehandling. Videre må Mattilsynet stadig vurdere nye situasjoner og være åpne for mer fleksibel forvaltning for ikke å være til hinder for eksempelvis utprøving av ny teknologi og nye metoder.

Det er behov for å øke prøvetaking og analyser av smittestoffer som gir fiskesykdommer. For å kunne forebygge, bekjempe, begrense samt håndtere utbrudd på optimal måte, er kunnskap om utbredelse av ulike smittestoff både hos oppdrettsfisk og villfisk i ulike områder vesentlig for Mattilsynets forvaltning. Derfor vil Mattilsynet fortsette det gode samarbeidet med kunnskapsstøtteinstituttene og samarbeidene etater i tillegg til å styrke dialogen med næringen.

Tabell 10 Antall nye tilfeller av liste-2- og liste-3-sykdommer de siste 5 år

	Liste	2010	2011	2012	2013	2014
Oppdrettsfisk (laksefisk)						
ILA	2	7	1	2	10	10
VHS	2	0	0	0	0	0
HSMB *	2	131	162	142	135	181

	Liste	2010	2011	2012	2013	2014
PD	3	88	89	141	100	142
Furunkulose	3	0	0	0	0	1
BKD	3	0	3	2	1	0
Oppdrettsfisk (marine arter)						
Francisellose	3	3	2	2	1	1
VNN/VER	3	0	0	1	1	0
Viltlevende laksefisk (vassdrag)						
<i>Gyrodactylus salaris</i>	3	2	1	0	1	1
Furunkulose	3	1	0	0	0	0
Krepse dyr						
Krepsepest (signalkreps)					1	1

*HSMB er ikke lenger listeførtsykdom og vil bli tatt ut av listen fra og med årsrapport 2015.

Pankreassykdom (PD)

Det har vært noen utbrudd av PD utenfor de eksisterende sonene og det er usikkert om vi lykkes i å begrense utbredelsen. Dette har vært håndtert ved utslakting og flytting av fisk inn i endemisk sone. Usikkerhetsmomentet her er om en vil lykkes i å begrense utbredelsen innenfor eksisterende soner, der situasjonen er stabil. Det er også satt i gang screening av PD-viruset utenfor PD-sonen i nord.

I ett anlegg i Nordfjord er begge virusvariantene påvist i 2014. Dette betyr at SAV 2 er påvist for første gang sør for Stadt, og at begge variantene for første gang er påvist samtidig i et anlegg.

Infeksiøs lakseanemi (ILA)

Det har vært til sammen 10 ILA utbrudd i Norge i 2014 hvorav ett på et landbasert stamfiskanlegg. Det er ukjent hvordan smitten har kommet inn i dette anlegget. ILA er et økende problem i nordlige deler av Nordland og Troms. Det skal igangsettes et overvåkningsprogram for ILA i Lofoten/Vesterålen i løpet av 2015 i samarbeid med Veterinærinstituttet.

Amøbegjellesykdom (AGD)

Det er fortsatt grunn til å være bekymret for utbredelsen av AGD som nå er påvist fra Rogaland og hele kysten opp til Nord-Trøndelag. Mattilsynet får nå i større grad rapportert om utbrudd av AGD til tross for at denne sykdommen ikke er listeført.

Gyrodactylus salaris

Det er i 2014 påvist *Gyrodactylus salaris* i Rana-vassdraget. Dette har tidligere vært behandlet og vassdraget ble friskmeldt i 2009. Det er satt i gang tiltak for å hindre smitte, herunder et omfattende prøvetaksprogram for å kartlegge smitte med tanke på behandling etter det nye utbruddet. Videre ble Steinkjervassdragene erklært smittefri høsten 2014, mens Romsdalselvene er blitt rotenonbehandlet.

Mattilsynet har et godt samarbeid med både Miljødirektoratet og Veterinærinstituttet i forbindelse med undersøkelser av vassdrag og oppdrettsanlegg for *Gyrodactylus salaris*.

Flavobacterium psychrophilum

Systemisk infeksjon med *Flavobacterium psychrophilum* er nå listeført og utbrudd vil derfor utløse nye krav til oppdretter, samt iverksetting av offentlige tiltak.

Krepsepest

Mattilsynet har fulgt opp utbruddet av krepsepest i Haldenvassdraget med en rekke tiltak, herunder fastsettelse av midlertidig forskrift, informasjonstiltak samt overvåking. Arbeidet har vært gjort i tett samarbeid med faglige og lokale ressurser. En arbeidsgruppe er nedsatt for å utarbeide tiltak for neste sesong.

Det har blitt igangsatt ytterligere undersøkelser for å kartlegge en evt. levedyktig populasjon av signalkreps i Rødenessjøen. Disse undersøkelsene vil bli videreført i 2015.

Annet om fiskesykdommer

Når det gjelder funn av en mulig ny virussykdom på regnbueørret, har Mattilsynet sammen med Veterinærinstituttet deltatt i kartlegging av utbredelse og gått aktivt ut med informasjon om status og tiltak.

Havforskningsinstituttet har påvist en ny variant av herpesvirus som sannsynligvis er årsak til høy dødelighet hos stillehavsøsters langs Skagerakkysten. Det er tidligere vist at virusvarianten også kan infisere andre arter som flatøsters, kamskjell og teppeskjell. Dette viruset er også funnet i blåskjell.

3.3.5.3 Dyrehelse

Den norske dyrehelsen er god. Sammenlignet med de fleste andre europeiske land er forekomsten av smittsomme sykdommer lav. Sykdommer av mer alvorlig karakter forekommer svært sjelden. Norge er imidlertid ikke skjermet for nye smittsomme sykdommer. Fra tidligere år har vi erfaring med blåtunge og Schmallenberg. I 2014 har det vært mistanker om aviær influensa, afrikansk svinepest og MKS som heldigvis kunne avkrefte etter nærmere undersøkelser.

Tabell 11 Antall nye tilfeller av A- og B-sykdom. A-sykdommer ansees som svært alvorlige og et utbrudd vil medføre omfattende bekjempelsestiltak. B-sykdommer ansees som alvorlige og hvor systematisk bekjempelse er påkrevd for å kontrollere sykdommen.

Dyreart	Sykdom/agens	2010	2011	2012	2013	2014
	A-sykdommer					
Storfe	Blåtunge	0	0	0	0	0
Fjørfe, høns	ILT	1 (hobby)	0	6 (hobby)	10 (hobby)	5 (hobby)
	Fugleinfluensa lavpatogen	0	0	0	0	0
	B-sykdommer					
Storfe	BVD	0	0	0	0	0
	Salmonella	3	11	1	0	1
	Paratuberkulose	1	0	0	0	0
	Ringorm	1	2	4	0	8
Svin	Influensa hos svin ⁹	2	5	0	0	0
	Salmonella	2	4	1	3	3
	Nekrotiserende enteritt	0	0	0	0	1
Sau	Skrapesjuka klassisk	0	0	0	0	0
	Skrapesjuka Nor98	5	5	4	0	9
	Salmonella diarizonae	10	13	17	7	8
	Paratuberkulose	0	0	0	0	0
	Fotråte	19	15	11	17	3
	Mædi	-	0	0	0	0
	CAE	-	-	-	9	4
Geit	Paratuberkulose	1	0	0	0	0
	Fotråte	0	0	0	0	0
	Skrapesjuka Nor98	0	0	0	0	0
	CAE	-	-	-	9	1
Hest	Kverke	13	5	5	4 (5)	5
	Salmonella	0	5	4	0	0
Pelsdyr	Reveskabb	0	0	1	0	0
Fjørfe,	IB	2 (hobby)	4 (hobby)	26 (hobby)	18 (hobby)	12 (hobby)

⁹ Antallet i kolonnene er antall PCR-positive prøver for influensa A. Data fra OK-programmet for spesifikke virusinfeksjoner hos svin viser at ca. halvparten av besetningene har antistoffer mot influensa A(H1N1)pm09.

Dyreart	Sykdom/agens	2010	2011	2012	2013	2014
høns	Mycoplasma	0	4 (hobby)	13 (hobby)	18 (hobby)	8 (hobby)
	Salmonella	2	2	0	0	4
Kalkun	Hønsekolera	0	0	0	0	0
	Salmonella	0	1	0	0	0
Gjess	Salmonella	0	1	0	0	0
Kanin	Rabbit Haemorrhagic Disease	-	0	0	0	1
Hare	Tularemia	9	10	4	0	4 ¹⁰

A-sykdommer

Infeksiøs laryngotrakeitt

Det har vært fem tilfeller av infeksiøs laryngotrakeitt (ILT) hos hobbyfjørfe. Uoversiktlig og omfattende salg av livdyr, samt utstillinger representerer et stort potensiale for spredning av sykdommen. Det er ikke påvist smitteoverføring til kommersielt fjørfehold.

Ingen øvrige A-sykdommer er påvist hos andre landdyr.

B-sykdommer hos produksjonsdyr

Infeksiøs bronkitt

I hobbyfjørfehold er det registrert 12 utbrudd av infeksiøs bronkitt (IB). Mørketallene er antageligvis store. Uoversiktlig og omfattende salg av livdyr og utstillinger representerer et stort potensiale for spredning av sykdommen som er etablert i hobbyfjørfeholdet. Det er ikke påvist smitteoverføring til kommersielt fjørfehold.

Salmonella

Forekomsten av salmonella hos produksjonsdyr i Norge holder seg på et stabilt lavt nivå.

Mycoplasma

Det er registrert åtte sykdomstilfeller i 2014, alle i hobbyfjørfehold.

Caprine Arthritis-Encephalitis (CAE – Artritt-encefalitt hos geit)

CAE ble oppgradert fra gruppe C- til gruppe B-sykdom i desember 2011. Da dette var en svært utbredt sykdom hos geiter førte dette til at mange besetninger, 210 i alt, ble pålagt restriksjoner i 2012. Pr 31.12. 2014 er tallet besetninger med pålagte restriksjoner 148 (11 av disse ble båndlagt i 2014). Det reelle tallet berørte småfeeiere er noe mindre, da en del kombinerte besetninger med sau og geit blir oppført som to ulike besetninger.

Ringorm

Mens det i 2013 ikke ble påvist noen tilfeller av ringorm på storfe, ble det i 2014 påvist åtte tilfeller. At det tidvis dukker opp nye tilfeller, er en indikasjon på at sykdommen ligger latent i storfepopulasjonen. Kunnskap om sykdommer som forekommer sjelden forvirrer lett. Dette kan muligens være en av forklaringene på at den blusser opp med jevne mellomrom. Dessuten bidrar hyppige eierskifter av enkeltdyr til økt spredningsfare.

Fotråte

Det ble påvist ett nytt tilfelle av fotråte i 2014. I tillegg ble 2 tilfeller fra 2013 først meldt inn i 2014. Det er nå kun én besetning som fortsatt har restriksjoner pga. fotråte. De øvrige besetningene er sanert og restriksjonene er opphevet. Fra 2015 blir ansvaret for å overvåke og bekjempe sykdommen overført fra prosjektet «Friske Føtter» til Mattilsynet.

¹⁰ I tillegg kommer en femte hare med påvisning av *F. tularensis* ved PCR, men uten at haren hadde patologiske forandringer som samsvarer med tularemia.

Åpen yngelrâte

I 2014 er det påvist sju tilfeller av åpen yngelrâte, alle i Agder-fylkene. Alle disse tilfellene kan knyttes til det opprinnelige utbruddet i Aust-Agder i 2010, enten ved at det har vært kontakt med smittede bigårder eller at det dreier seg om bigårder som har startet opp etter sanering.

Nekrotiserende enteritt

Det ble påvist ett tilfelle av nekrotiserende enteritt i 2014, nærmere bestemt i Rogaland.

Kverke

Forekomsten av kverke hos hest i Norge holder seg på et stabilt lavt nivå.

Skrapesyke NOR98

Det ble i 2014 påvist ni tilfeller av skrapesyke NOR98 på sau.

Med unntak av ovennevnte har det ikke blitt påvist B-sykdommer hos produksjonsdyr, dvs. storfe, svin, sau, geit, hest, fjørfe og pelsdyr.

Annet om dyrehelse

Viral hemorragisk sykdom

B-sykdommen viral hemorragisk sykdom (RVHD2) ble påvist for første gang i Norge i et kaninhold i Oppland fylke. Det kan ikke utelukkes at RVHD2-virus kan smitte til vill hare. Alle kaniner i dyreholdet ble avlivet og det ble gjennomført vask og desinfeksjon.

3.3.5.4 Smittestoffer og fremmedstoffer i fôrvare

En viktig forutsetning for trygg mat og god dyrehelse er tilgang på fôr uten smittestoffer og fremmedstoffer. Kontrollresultater for disse stoffene fremgår av tabellen

Tabell 12 Antall prøver med påvisning over grenseverdien over smittestoffer og fremmedstoffer i landdyrfôr / antall prøver analysert.

Parameter	2010	2011	2012	2013	2014
Salmonella i fôrmidler og-blandinger ¹¹	0/100	0/4	0/63	0/125	0/122
Prosessprøver, salmonella	0/155	0/194	0/4	0/200	0/192
Forbudte animalske proteiner	0/69	0/131	0/95	0/145	0/158
Dioksiner – PCB	-	-	8	-	0/5
Bly	0/142	-	2/36	0/112	0/46
Kvikksølv	0/132	-	0/6	0/104	0/44
Kadmium	0/142	-	0/40	0/111	0/47
Arsen	0/143	-	0/7	0/105	0/45
Aflatoksin B1	0/7	-	0/5	0/31	0/10
Kryssforurensing med koksidiostatika ¹²	-	1/19	2/49	2/52	1/70

Som tidligere år er det få påvisninger av smittestoffer/fremmedstoffer over grenseverdiene. I tillegg til stoffene som er nevnt i tabellen er det analysert for tilsetningsstoffer med fastsatt grense for maksimalt innhold, og for rester av plantevernmidler. Det har vært få overskridelser av gjeldende grenseverdier.

I 2014 er det foretatt 238 inspeksjoner av fôrvarevirksomheter og gjennomført 38 revisjoner. Det har vært særskilt fokus på salmonella og bruk av tilsetningsstoffer.

Det er en økende import av fôr og i et parti med maisgluten fra Kina ble det påvist salmonella. Til tross for dekontaminering av partiet ble det ved lossing fortsatt påvist salmonella. Flere produksjonsanlegg ble berørt, men tiltakene som ble iverksatt var tilstrekkelige til at det bruksferdige fôret ikke ble kontaminert. Det ble også påvist salmonella i norskprodusert tyggebein til hund og det er en tendens til at dette også er et økende problem i ulike snacksprodukter som importeres.

¹¹ Virksomhetene tar også et stort antall prøver i forbindelse med pålagt egenkontroll

¹² Det er analysert for kryssforurensing med koksidiostatika tidligere også, men grenseverdiene ble først fastsatt i 2011.

Bruken av fiskemel er nå fullt ut i henhold til EUs regelverk.

3.3.6 Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

Mattilsynet har gjennom 2014 hatt kontinuerlig fokus på velferden til dyr og fisk. Tilsynsaktiviteten på området kan i hovedsak deles inn i fiskevelferd, hold av produksjonsdyr og kjæledyrhold. Mattilsynet har i 2014 gjennomført 12 648 tilsyn etter dyrevelferdsloven. Dette er en økning i forhold til tidligere år, jfr. tabell i vedlegg 1.

Enkelt saker på dyrevelferdsområdet kan være ressurskrevende, men flere punkttilsyn gjør at Mattilsynet har gjort flere tilsyn sammenlignet med fjoråret. Andelen kontrollerte virksomheter som håndterer levende dyr og fisk med manglende regelverksetterlevelse i henhold til dyrevelferdsloven er blitt redusert fra 49 % i 2012 til 45 % i 2013 og videre til 23 % i 2014.

For kjæledyrene baserer tilsynet seg først og fremst på bekymringsmeldinger fra publikum. Det er viktig og positivt at vi får inn flest mulig meldinger om dyr som lider. Denne type saker skaper stort engasjement i befolkningen og det er klare forventninger om at vi ivaretar dyrevelferden på en god måte.

Mattilsynet har gjennom året hatt en særskilt satsning på hold av hund og katt for å sikre enhetlig behandling av slike saker. I prosjektet ble det utarbeidet hjelpemidler til bruk for inspektører under tilsyn med hund og katt, og det ble arbeidet for at befolkningen skulle få økt bevissthet om dyrevelferdslovens og krav til akseptabelt hold av hund/katt. Det er blitt utformet en rekke brosjyrer, veiledere og annet informasjonsmateriell. Mattilsynet har i den forbindelse samarbeidet med aktuelle interesseorganisasjoner.

For produksjonsdyr der det holdes mange dyr eller der risikoen for dårlig dyrevelferd antas å være høy, blir det gjennomført tilsyn som i størst mulig grad er uvarslet. Ettersom tilsynene blir gjennomført de steder der forventningene om brudd på regelverket er størst, vil tallmaterialet kun i begrenset grad være et generelt uttrykk for hvordan velferden til produksjonsdyr i Norge faktisk er. Vårt inntrykk er likevel at produksjonsdyr i stor grad blir holdt innenfor de regler som gjelder, og det er registrert relativt få alvorlige lovbrudd som har ført til bruk av strenge virkemidler.

Mattilsynet har arbeidet aktivt med å bedre samarbeidet med politiet om kriminalitet på våre forvaltningsområder generelt og spesielt i dyrevelferdssaker. Det har vært gjennomført møter mellom Politidirektoratet og Mattilsynet sentralt og som et resultat av dette har Politiet og Mattilsynet blitt enige om et bedret og effektivt samarbeid sentral og lokalt. Dyrevelferd ble innlemmet som en del av politiets miljøkoordinatorers ansvarsområde og et overordnet ansvar for bekjempelse av dyrekrim ble lagt til ØKOKRIM. I slutten av 2014 ble det etter initiativ fra Landbruk- og matdepartementet og Justisdepartementet nedsatt en arbeidsgruppe som skal skissere tiltak der målet er å styrke bekjempelsen av kriminalitet mot dyr. Arbeidet videre- og slutføres i 2015.

3.3.6.1 Virkemiddelbruk

Våren 2014 ble det inngått avtale med Landbruksdirektoratet om utveksling av informasjon. Mattilsynet informerer fylkesmennene dersom det foreligger brudd på regelverket for dyrevelferd, og tilskuddsmyndigheten kan dermed vurdere om, og i så fall hvor stor betydning dette skal få for utmåling av produksjonstilskudd. Det er en forutsetning for produksjonstilskudd at virksomheten drives innenfor de regler som gjelder for produksjonsdyr. Mattilsynet har forventninger til at tiltaket i enkelte tilfeller vil kunne bidra til å sikre etterlevelse av regelverket.

Forskrift om overtredelsesgebyr etter dyrevelferdsloven, som ble vedtatt 30.06.2014, gir Mattilsynet anledning til å ilegge gebyr for overtredelse av en rekke bestemmelser etter dyrevelferdsloven. Dette er et virkemiddel som vil være særlig relevant for de mindre grove overtredelsene som ikke er av slik alvorlighetsgrad at de skal politianmeldes. Overtredelsesgebyr er en reaksjon der noe uopprettelig allerede har skjedd. Da er andre virkemidler ikke egnet, ettersom de er ment å virke fremover i tid. Virkemidlet ble tilgjengelig for bruk 1.11.2014. Det vil være for tidlig å angi noen

statistikk for bruken, men det er forventninger til at overtredelsesgebyret vil bli et viktig supplement til de eksisterende virkemidlene som vi råder over i tilsyn med dyrevelferd.

Mattilsynet har gjennom 2014 lagt stor vekt på å unngå usaklig forskjellsbehandling i vår håndtering av saker og ved bruk av virkemidler.

3.3.6.2 Fiskevelferd

Nasjonalt tilsynsprosjekt vannkvalitet og vannbehandling i settefiskanlegg ble startet i 2012 og avsluttet i 2014. Målene med prosjektet var å kontrollere hvordan settefiskprodusentene ivaretar vannkvalitet og vannbehandling i settefiskanlegg, og å styrke Mattilsynets kompetanse på disse områdene.

I prosjektet ble det gjennomført tilsyn med 108 settefiskanlegg i Norge. Resultatene fra kampanjen viser at anleggene, som det ble ført tilsyn med, stort sett følger vannkvalitets- og vannbehandlingskravene i regelverket. Samtidig viser resultatene at anleggenes risikovurderinger, som er en del av deres internkontrollsystem, kan forbedres. Det ble ikke avdekket alvorlige avvik i anleggene under tilsynsprosjektet.

Mattilsynet har i 2014 prioritert tilsyn med avliving av fisk i slakterier. ESA- revisjon om avliving av dyr konkluderte med at Norge er kommet langt i arbeidet med å ivareta velferd under slakting av fisk. Mattilsynet har videre hatt oppmerksomhet på at nytt utstyr og nye metoder skal være utprøvd og dokumentert velferdsmessig forsvarlig. Det er gitt en rekke dispensasjoner til storskalaforsøk for å prøve ut og dokumentere at metoden tilfredsstiller dette kravet. Dette arbeidet er krevende både med tanke på ressurser og kompetanse hos Mattilsynets ansatte.

Mattilsynets har også rettet oppmerksomheten mot dødelighet og svinn noe som ført til at flere oppdretter har forbedret sine rutiner og dermed oftere melder om forøket dødelighet. Dette gir Mattilsynet et bedre grunnlag for et risikobasert og målrettet tilsyn.

3.3.6.3 Dyr som dør eller lider

Mattilsynet la i 2013 om registreringen av dyretragedier slik at det skulle bli mulig å skille mellom alvorlig vanskjøtsel og ulykker som involverer dyr. Det ble i denne forbindelse etablert to nye kategorier for å kunne skille mellom vanskjøtsel og ulykker:

1. "Alvorlig vanskjøtsel (dyretragedie)" benyttes der det forekommer unødige påkjenninger og belastninger som følge av vanstell/mishandling som fører til at dyr må avlives som følge av dette.
2. "Ulykker hvor dyr er involvert" benyttes der dyr er utsatt for lidelser og/eller dør eller må avlives som følge av uforutsette hendelser som brann, gjødselgassforgiftning, flom, skred, jordras, kjemisk forurensning, ulykker som involverer dyretransporter, osv.

I 2014 registrerte Mattilsynet 59 tilfeller av alvorlig vanskjøtsel og 9 tilfeller av ulykker der dyr har vært involvert. Mattilsynet har styrket samarbeidet med næringen, blant annet med landbrukets HMS-tjeneste, for å forebygge at det inntreffer slike dyretragedier. Økt tilsynsaktivitet på primærproduksjon med landdyr bidrar også til at Mattilsynet kan observere faresignaler til manglende stell av dyr. Godt samarbeid mellom Mattilsynets ansatte i slakterier og ute på felt gjør at dyrehold i risikosone oppdages.

3.3.6.4 Husdyr på beite og utegang

Utmarksbeite innebærer i seg selv en risiko for skader og sykdom som påfører dyr lidelser, og hvert år forsvinner et stort antall dyr på beite av ulike årsaker.

På nasjonalt nivå kan det registreres en nedgang i tap av småfe på beite, mens for tamrein er det økning i antall tapte dyr. Fredet rovvilt utgjør den klart største enkeltårsaken til at småfe dør på beite, og i noen områder påføres et stort antall dyr betydelige lidelser. Når det gjelder tamrein, er årsaken til tap i stor grad knyttet til underernæring (jfr. NINA rapport 821, juli 2012). Det å holde rovdyr og beitedyr innenfor det samme geografiske området vil påføre beitedyr store lidelser. I de

områdene dette praktiseres, er tapene høye. Mattilsynet mener fremdeles at den eneste måten å unngå omfattende tap vil være skille rovvilt og beitedyr.

Mattilsynet ser at det fremdeles er store problemer med å ta ut skadedyr når beitesesongen er påbegynt. Foreløpig er dette ikke et effektivt tiltak for å redusere skadeomfanget, selv om det legges ned et betydelig arbeid. Vi kjenner samtidig til at det i flere tilfeller blir tatt ut potensielle skadegjørere i forkant av beitesesongen, og at dette har god effekt på dyrevelferden. Det er viktig for dyrevelferden at det legges inn mye ressurser på denne formen skade-reduserende tiltak.

Tabell 13 Tap av dyr på beite i forhold til antall dyr på beite. Opplysningene baseres på tall fra organisert beitebruk.

	2010	2011	2012	2013	2014 ¹³
Antall sau sluppet på beite	574 613	567 976	523 496	550 947	546 138
Antall sau tapt på beite	19 282	18 500	16 134	18 229	17 311
% sau tapt	3,4 %	3,3 %	3,1 %	3,3 %	3,2 %
Antall lam sluppet på beite	945 457	930 106	838 636	897 995	908 268
Antall lam tapt på beite	76 346	76 909	62 118	69 508	62 509
% lam tapt	8,1 %	8,3 %	7,4 %	7,7 %	6,9 %
Antall reinsdyr på beite pr. 31.3 ¹⁴	253 400	246 056	246 262	231 927	
Antall reinsdyr tapt pr. 31.3	80 519	81 330	96 887	98 229	
% reinsdyr tapt pr.31.3	24,1 %	24,8 %	28,2 %	29,8 %	
Herav antall reinkalv	57 482	57 900	70 949	70 231	

Tilsyn med rein

Tamreindrift foregår fra Oppland og nordover til Finnmark. Denne driften baseres på beitegrunnlaget for alle årstider. Det er derfor viktig at antallet dyr ikke overstiger beitegrunnlaget for den delen av året der tilgang til beite er dårligst.

I Oppland er det bedre samsvar mellom reintall og beitegrunnlag enn det er i Vest-Finnmark. Slaktevektene i Oppland er 60 % høyere enn i Vest-Finnmark. Ved lave slaktevekter er reinkalvene også utsatt for andre farer.

Finnmark og øvrige deler av landet melder om tidvise problemer med beiteforholdene i vinterhalvåret på grunn av tilfrysing, med dårlig dyrevelferd som resultat. I flere områder er det konflikter som følge av tap til fredet rovvilt.

Mattilsynet har ført tilsyn når dyrene er gjerdet inne. På beite blir det ført tilsyn dersom det foreligger spesiell informasjon som tilsier at dette bør gjennomføres. I Vest-Finnmark er det ført tilsyn med 13 av 25 reindistrikter.

Ekstensiv drift

Mattilsynet har hatt fokus på dyrehold på utegang. Dette regnes som risikodyrehold, på grunn av varierende værforhold. Værforholdene har betydning for tilgang til mat og vann, og til ly. Utfordringene vil variere alt etter hvor i landet utedriften foregår.

3.3.6.5 Produksjonsdyr

Fjørfe slaktekylling

Næringen har innført et «dyrevelferdsprogram for slaktekylling». Gjennom programmet måles tråputeskader på føttene som følge av dårlig strø. Dersom skadene er for store, blir det satt inn færre dyr ved neste innsett. Mattilsynet har ført tilsyn med at denne egenkontrollen fungerer som forutsatt og i tillegg gjennomført ordinære inspeksjoner, gjerne i forbindelse med uttak av

¹³ Tall for 2014 er foreløpige.

¹⁴ Antall reinsdyr på beite gjelder pr 31.mars. For 2013 har antall reinsdyr tapt skjedd i perioden 1.4 2013 – 31.3.2014 og er beregnet prosentvis av totalt dyr som har vært på beite i perioden.

salmonellaprøver og etter rapporter fra slakteri med opplysninger om funn under transport og på slaktelinjen.

Funn av omfattende tråputeskader hos kalkun har aktualisert etableringen av et dyrevelferdsprogram også for denne typen fjørfe.

Tilsyn med storfehold

Mattilsynet fører tilsyn etter forskrift om velferden forhold av storfe, herunder kravet til mosjon. Fra 2014 skal alle storfe ha mosjon utendørs, også de som har løsdrift.

Det er utført en rekke tilsyn for å kontrollere om mosjonskravet blir fulgt opp. En region har sendt ut brev til storfebønder med løsdrift med veiledning om kravet i regelverket. Det er kommet inn noen søknader om dispensasjoner fra kravet til mosjon, og noen få av disse er innvilget for en kortere periode inntil praktiske forhold kan utbedres. I 2015 vil særlig besetninger hvor det er usikkert om kravet om mosjon innfris og der hvor det er gitt avslag på dispensasjon eller dispensasjon med frist, følges opp med nye tilsyn.

Dødelighet under transport

Tall for dødelighet under transport av dyr (Tabell 14) viser en nedgang totalt for pattedyr. Slaktekylling og annet fjørfe varierer de siste tre årene, mens for kalkun og høner er det en nedgang i dødeligheten under transport.

Tabell 14 Tall for dødelighet under transport. Tall for 2014 vil foreligge i årsrapporten for 2015.

	2011	2012	2013
Pattedyr			
Totalt	522	397	353
Storfe	11	4	11
Småfe	148	111	98
Svin	362	282	244
Hest	1		
Fjørfe			
Slaktekylling	83 067	75 293	89 835
Kalkun	4 405	1 168	977
Høner	1 143	907	757
Annet fjørfe	556	1 482	949

Pelsdyr

Mattilsynet har brukt mye ressurser på tilsyn med pelsdyrhold i 2014. Omlag halvparten av farmene har hatt inspeksjon en gang og noen av disse har hatt flere inspeksjoner. Tilsynsfrekvensen er vesentlig høyere for disse dyreholdene sammenlignet med andre typer produksjonsdyrehold.

Det har vært fattet flere vedtak om å ivareta skadde dyr, og om avliving som følge av skader. Ett pelsdyrhold ble avvirket.

Eksempler på avvik er manglende aktivitetsobjekter og feil ved maskestørrelse i burnetting. Avvikene gjelder et lite antall dyr. Ved avvik fra regelverket, blir det benyttet virkemidler på vanlig måte. Flere regioner har ikke meldt om avvik som tilsier at dyreholdet anses å ha spesielt stor risiko.

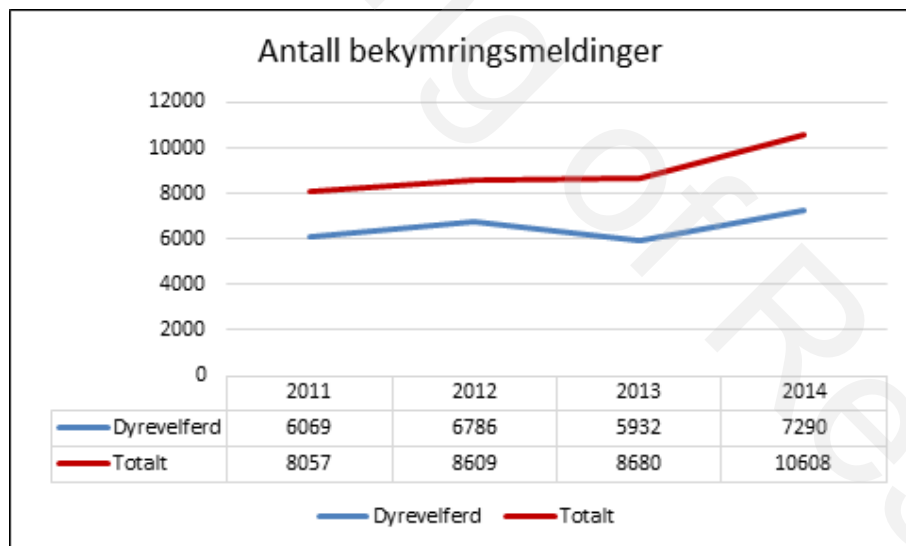
Mattilsynet arbeider systematisk med å bedre sine metoder for å avdekke brudd på regelverk i pelsdyrhold, et arbeid som vil pågå i framtiden. Mattilsynet gjennomførte i alt 255 inspeksjoner i pelsdyrfarmer i 2014. Inspeksjonene var fordelt med 147 på mink og 108 på rev.

Tabell 15 Antall tilsyn med pelsdyr

	2012	2013	2104	
			Mink	Rev
Antall tilsyn	245	258	147	108
Antall tilsyn med varsel om vedtak	65	72	41	29
Antall tilsyn med hastevedtak ¹⁵	15	22	22	11
Antall politianmeldelser	2	0	0	0
Antall vedtak om aktivitetsnekt	0	0	0	0
Andel av tilsyn som ikke er varslet på forhånd	71 %	80 %	77 %	56 %

3.3.6.6 Hobbyhold av dyr og kjæledyr

Bekymringsmeldingene er helt avgjørende for at Mattilsynet kan føre tilsyn med hobbyhold av dyr og kjæledyr. Det er egne rutiner for oppfølging av bekymringsmeldinger og systemet fungerer etter hensikten. Antall meldinger er økende. De legger samtidig beslag på store ressurser og opptar betydelige deler av tilsynsvirksomheten enkelte steder. Fra flere regioner oppleves det at omfanget av meldinger og antallet som utvikler seg til større saker, vanskeliggjør fullstendig oppfølging av samtlige meldinger. Alle meldingene blir vurdert og mange steder blir bekymringsmeldinger undersøkt av dyrevernnemndene, som i en viss utstrekning utfører tilsyn på dyrevelferdsområdet på vegne av Mattilsynet.

Figur 3: Antall bekymringsmeldinger i perioden 2011-2014. Registrering av bekymringsmeldinger startet i juni 2010.

Flere som melder inn bekymringsmeldinger er ikke tilfreds med at de ikke er part i saken og således ikke får tilbakemelding på oppfølgingen. Enkelte dyrehold blir meldt inn flere ganger og utgjør kilde til å overestimere dyrehold som er meldt inn. En rekke bekymringsmeldinger er grunnløse og har sin bakgrunn i andre forhold. Dette er en konsekvens av at det er mulig å melde inn bekymringsmeldinger anonymt.

Hobbyhestehold

I perioden 1.mars til 31.oktober ble det gjennomført et nasjonalt tilsynsprosjekt om velferd for hest. Sluttrapporten er planlagt slutført innen 1.mars 2015. Hvert distriktskontor skulle i perioden føre tilsyn med 15 hestehold, og det ble totalt gjennomført 785 tilsyn.

¹⁵ Tradisjonelt benyttes hastevedtak når inspektøren mener at avviket er alvorlig og utbedring ikke kan vente. Vedtak om avliving av sykt dyr er et slikt eksempel. Tallene for hastevedtak i tabellen inneholder imidlertid også tilfeller hvor det er oppdaget at et mindre alvorlig avvik ikke har blitt utbedret fra et tilsynsbesøk til det neste.

3.3.6.7 Førsøksdyr

Innføringen av ny modell for forsøksdyrforvaltning har vært utsatt i påvente av nødvendige regelverksavklaringer, men ny forskrift og ny forvaltningsordning vil nå etter all sannsynlighet tre i kraft fra juni 2015. Arbeidet på området har derfor vært opprettholdt av det eksisterende Forsøksdyrutvalget, som imidlertid ikke leverer sin årsrapport til Mattilsynet før 1. juni. Mattilsynet har derfor ikke et godt nok grunnlag til å kunne tallfeste resultatene fra 2014.

Tabell 16 Antall forsøksdyr og antall søknader om forsøk med dyr

	2011	2012 ¹⁶	2013
Antall forsøksdyr			
Antall forsøksdyr - fisk	1 579 589	161 612	5 464 507
Antall forsøksdyr - ikke fisk	43 125	48 754	57484
Totalt antall forsøksdyr	1 622 714	210 366	5 521 991
Herav antall dyr i smertevoldende forsøk ¹⁷	91 566	-	182 134
Antall søknader om forsøk med dyr			
Feltforsøk	170	151	151
Forsøk i forsøksdyravdelinger	739	812	779
Totalt antall søknader	909	963	930

3.3.7 Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

3.3.7.1 Kosttilskudd

Mattilsynet har gjennomført risikobasert tilsyn, oppfølging av bekymringsmeldinger, henvendelser fra publikum og konkurrerende virksomheter samt bivirkningsmeldinger. Vi har også samarbeidet med Legemiddelverket og Tollvesenet, blant annet i årets Panga-aksjon sammen med Legemiddelverket og Tollvesenet.

Noen aktuelle hendelser i år har vært bivirkningsmeldinger og medieintervjuer angående produktet «Chilli Burn», som skal ha forårsaket leverskader hos flere personer på grunn av sterkt konsentrert innhold av grønn te-ekstrakt. En virksomhet og virksomhetens nettside er stengt på grunn av salg av produkter med innhold av ulovlige legemidler og narkotiske stoffer, samt produkter med høyt innhold av vitaminer.

Et interregionalt prosjekt som bestod av tilsyn og analyser på kosttilskudd med vitamin D ble gjennomført i 2013 og sluttrapporten var klar i mai 2014. Resultat av prosjektet viser at innholdet i produktene var i samsvar med regelverket, men virksomhetenes dokumentasjon på innhold var mangelfull.

Omsetning av kosttilskudd foregår i økende grad via internetthandelen og er en utfordring i alle nordiske land. Derfor arbeides det med et nordisk prosjekt for å etablere en felles kommunikasjons- og samarbeidsplattform for de nordiske myndighetene som arbeider med kosttilskudd. Prosjektet har planlagt oppstart i 2015.

3.3.7.2 Merking

Villedende merking

Mattilsynet gjennomførte i 2014 en tilsynskampanje om merking av ferdigpakkede matvarer, *Merkesjekken 2014 – Mattilsynet ser på hverdagsmaten*. Følgende emner ble kontrollert: språk, betegnelse og obligatoriske tilleggsangivelser, ingrediensliste, mengdeangivelse (QUID), samt illustrasjoner som bilder og tegninger.

¹⁶ Fremstillingen er utelukkende basert på de innrapporterte tall og disse er ikke kvalitetssikret av Forsøksdyrutvalget

¹⁷ Tall ikke registrert for dette i 2012

Målet med kampanjen var å stimulere til at regelverket på området blir fulgt og forstått. Av 495 enkelt produkter ble det påvist feil i merkingen ved 270 produkter. De to sjekkpunktene med flest funn var mangelfull ingrediensliste (158) og mangelfull mengdeangivelse av ingredienser (130). Andel produkter med villedende varebetegnelse var redusert fra 19 % i 2013-kampanjen til 8 % i 2014.

Det har også vært gjennomført tilsyn med at kun kjøttprodukter som kjøpes inn som halalmerket kan merkes og omsettes videre som halalmerket. Resultatet viser at de fleste virksomheter har systemer som ivaretar kravene i regelverket når det gjelder kjøttprodukter merket som halal.

Prosjektet «Næringsstoff- og tungmetallanalyser av tex-mex produkter» ble publisert i 2014, og viste blant annet at mer enn halvparten av produktene ikke var i samsvar mellom næringsdeklarasjon og det analyserte innholdet av næringsstoffer.

Ernærings- og helsepåstander

Mattilsynet gjennomførte i 2014 et landsomfattende tilsynsprosjekt om bruk av ernærings- og helsepåstander om matvarer. Målet med prosjektet var å stimulere til at regelverket på området blir fulgt og forstått. Det er tatt ut og vurdert til sammen 243 produkt. Det pågår nå en gjennomgang og oppsummering av elementene i tilsynsprosjektet. Sluttrapporten vil foreligge innen 1. april 2015

Tilsyn med nøkkelhullsmerking

Mattilsynet har i liten grad prioritert tilsyn med nøkkelhullsordningen i år i og med at regelverket er under endring.

Forebygging av astma- og allergisykdommer

Matallergiregisteret, som drives av Folkehelseinstituttet i samarbeid med Mattilsynet og Veterinærinstituttet, mottar rapporter på alvorlige allergiske reaksjoner på mat fra leger. Mattilsynet følger opp hendelser som meldes gjennom Matallergiregisteret dersom det påvises allergener i næringsmidler hvor dette ikke skal forekomme. Registeret gir informasjon om blant annet forekomst, risikogrupper (alder, kjønn), risikomat, risikosituasjoner og geografiske forskjeller. Næringsmidler overvåkes med hensyn til utilsiktet innhold av allergener, og registeret bidrar til å fremme helse og trygghet for matallergikere, samt øker kunnskapen hos næringsmiddel-bransjen og helsepersonell.

Mattilsynet samarbeider med Helsedirektoratet om forebygging av astma- og allergisykdommer, eksempelvis ved å delta i referansegruppen «Mat og kosmetikk» og ved å formidle informasjon om de nye merkekravene i matinformasjonsforskriften til helsepersonell.

Mattilsynet har gjennomført et regionalt pilotprosjekt på tilsyn med virksomheter med hensyn til sammensetning og merking av næringsmidler til personer med glutenintoleranse. Resultatet viste at 37 av 38 produkter var tilfredsstillende, og at virksomhetene stort sett har gode rutiner for å sikre at glutenfrie produkter er i samsvar med forskriftskravene.

3.3.7.3 Kostholdsundersøkelser og hjelpemidler for kostholdsplanlegging

Mattilsynets overvåkning av kostholdet skjer gjennom Matvaretabellen, kostberegningssystemet KBS og de nasjonale kostholdsundersøkelsene (Sped- og småbarnskost, Ungkost og Norkost). Disse eies av Helsedirektoratet og Mattilsynet i fellesskap.

Kostholdsundersøkelser

Kontrakt for den landsrepresentative kostholdsundersøkelsen Ungkost 3 (4-åringer, 4. klassinger og 8. klassinger) ble inngått mellom Helsedirektoratet og Universitetet i Oslo (UiO) høsten 2014 og skal gjennomføres i løpet av 2015 og 2016.

Matvaretabellen

Matvaretabellen 2014 ble lansert med 62 nye matvarer og 57 oppdaterte matvarer. I tillegg er tabellen utvidet med næringsstoffene jod og salt.

Kostholdsplanleggeren

Kostholdsplanleggeren ble lansert i 2014. Det har vært stor etterspørsel etter dette Kostberegningsverktøyet og nettsiden har blitt svært godt mottatt av utdanningssektoren, helse- og ernæringsmiljøer og matindustrien. Kostholdsplanleggeren er et samarbeids-prosjektet mellom Helsedirektoratet og Mattilsynet.

Kostholdsråd

I 2014 har Mattilsynet vurdert syv analyserapporter fra undersøkelser av fisk og skalldyr. I noen områder er det gitt advarsler, i noen områder er eksisterende advarsler endret og for andre er det ikke behov for advarsler. Advarslene publiseres fortløpende i Matportalen.no.

Samarbeidet med Miljødirektoratet er godt og er utvidet i 2014 med felles fremmedstoff-informasjon og hvordan disse stoffene påvirker fisk, skalldyr og miljø. Vi oppgraderer egen og felles faginformasjon, samt felles og oppdaterte kart vedrørende advarsler i fjorder og havner. Denne oppgraderingen vil gjøre oversikten for publikum betydelig enklere og tydeligere. Arbeidet med oppgradering er startet og vil fortsette utover i 2015.

Vurdering av analyseresultater fra tre større undersøkelser er også påbegynt i 2014 og vil bli ferdigstilt i 1. kvartal 2015.

3.3.7.4 Genmodifiserte produkter

Det ble gjort syv funn av genmodifisering i strid med regelverket i 2014 (tabell 17). Alle funn var i næringsmidler. I en prøve av hermetisk papaya ble det påvist innhold av ulovlig GMO. Rester av varen har blitt destruert, og funnet ble meldt i RASFF. Fem av funnene var av EU-godkjente GMOer over grenseverdien på 0,9 %, og ett produkt var merket med innhold av genmodifisert materiale. De ulovlige produktene ble tatt ut av omsetning av importørene som sto for importen.

Mattilsynet vurderer at innholdet av genmodifisering i produkter på det norske markedet er stabilt lavt, men noen små importører av næringsmidler har ikke gode nok rutiner for å unngå import av produkter som inneholder genmodifisering.

Tabell 17 Andel prøver med påvisning av genmodifisert materiale.

	2010	2011	2012	2013	2014
Antall prøver med ulovlig innhold/totalt antall prøver	3/136	3/134	1/137	4/113	7/121
- næringsmidler	3/65	2/ 67	1/69	4/63	7/54
- fôrvarer	0/63	1/ 56	0/60	0/44	0/51
- såvarer	0/8	0/11	0/8	0/6	0/5

3.3.8 Ivareta miljøvennlig produksjon

3.3.8.1 Gjødning og jordforbedringsmidler

I 2014 ble det registrert ca. 400 nye gjødselvarer for omsetning i det norske markedet. Mattilsynet gjennomførte ca. 30 tilsyn (inspeksjon/revisjon), delvis som en oppfølging av tilsynsprosjekt for avfallsbaserte gjødselvarer som ble gjennomført i 2012. Mengdene av våtorganisk avfall som behandles i biogass- og komposteringsanlegg er økende (40 % økning fra 2001-2011) og stadig nye avfallstyper tas i bruk som råvare til gjødning og jordforbedringsmidler. Utvikling av nye produkttyper skjer raskt og å følge opp utviklingen med økt kompetanse er en utfordring for oss.

En annen utfordring er hvordan det nasjonale gjødselvareregelverket skal håndheves i forhold til regelverk for gjensidig anerkjennelse av produkter som er lovlig omsatt i et annet EU-land. En stor del av produktene som omsettes i Norge er innført fra andre europeiske land, hvor både kvalitets- og merkekrav er annerledes enn i Norge. Mattilsynet vil utarbeide en forvaltningspraksis for denne typen produkter.

Et område som Mattilsynet bør vie større oppmerksomhet er overskuddsmasser (rene eller forurensede masser) som genereres rundt de voksende byområdene i Norge (eks. Oslo/Akershus). Omfanget av deponeringen er stort og økende og det er en utfordring å finne en anvendelse for massene. Det er flere eksponeringsveier for mat og drikke, både direkte opptak i planter via røtter, gjennom forurensning av vanningsvann eller drikkevannskilder. Disse hensynene ivaretas ikke tilstrekkelig av andre myndigheter som godkjenner arealbruk eller deponi. Mat som produseres oppå denne typen deponier må være trygg å spise, og derfor er det viktig at Mattilsynet involverer seg.

3.3.8.2 Plantevernmidler

I 2014 gjennomførte Mattilsynet tilsyn med i underkant av 130 forhandlere og importører av plantevernmidler. Det ble avdekket avvik i forhold til utfasing av gamle preparater, oppbevaring og lagring samt rutiner generelt. Vår vurdering er at det er behov for å følge opp plantevernmidelforhandlere videre og det legges opp til nye tilsyn på dette området i 2015.

Tabell 18 viser risikoutvikling med utgangspunkt i omsetningstall for egne risikoindikatorer for helse og miljø. Gjennomsnittet av 1996 og 1997 er satt som et utgangspunkt med 100 prosent. Omsetningen har variert mye siden dette, noe som hovedsakelig skyldes periodevis hamstring som følge av økte avgifter og variasjoner i prisene på verdensmarkedet. Det er derfor vanskelig å si noe sikkert om risikoutvikling på kort sikt. Generelt har det vært solgt mer plantevernmidler mot ugras i korn i 2014 enn foregående år, uten at Mattilsynet kan forklare dette. Noe økning i salg av vekstregulatorer i korn, har bl.a. sammenheng med at høstkornarealet i 2014 var om lag det dobbelte av høstkornarealet i 2013. Ser en på fordelingen mellom de ulike aktive stoffene, er det omsatt mer glyfosat og mer fenoksyssyrer enn året før. På grunn av tidlig innhøsting av korn og mildt, ikke for fuktig vær etter innhøsting, har det vært gunstige forhold for sprøyting med glyfosat mot kveke etter innhøsting. For preparater til bruk i hobbyhager er det registrert en betydelig nedgang i salg av jernsulfat som nyttes mot mose i plen.

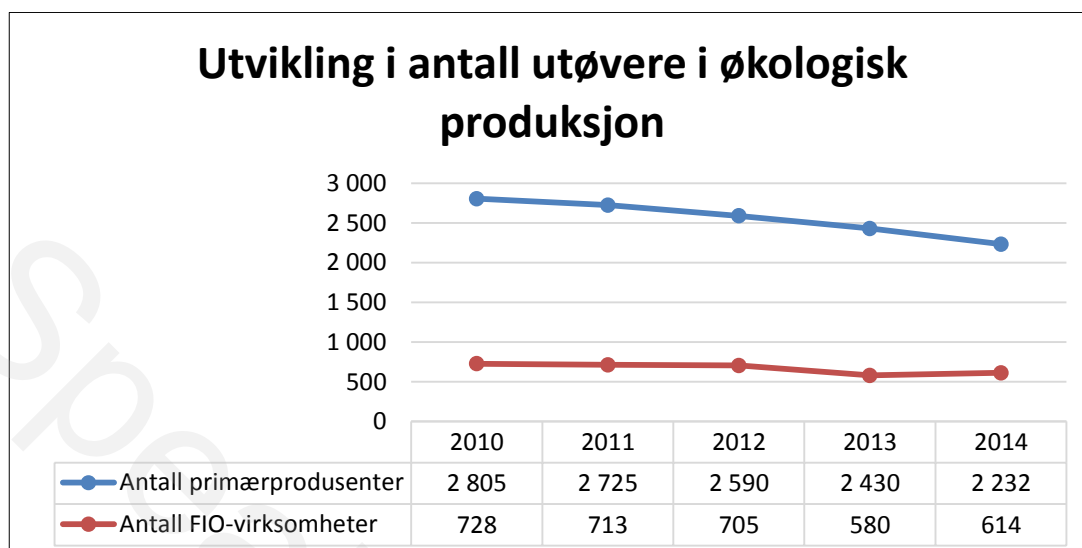
Tabell 18 Utvikling av helse- og miljørisiko i prosent av 1996/1997-nivå som skyldes bruk av plantevernmidler, samt omsetning i tonn virksomt stoff

	2010	2011	2012	2013	2014
Omsetning (tonn aktiv stoff)	735	865	849	793	883
Omsetning i % av 1996/1997	101	118	116	109	121
Helserisiko i % av 1996/1997	73	88	89	79	91
Miljørisiko i % av 1996/1997	58	77	89	80	114

3.3.8.3 Økologisk produksjon

Det er fortsatt nedgang i antall primærprodusenter innen økologisk produksjon, og nedgangen er noe høyere enn avgangen i landbruket for øvrig. Mange av bøndene som har meldt seg ut av kontrollordningen i 2014 oppgir den store gebyrøkningen som kom i januar som et hovedargument for utmeldingen. Debio opplever også mange små produsenter ikke melder seg inn i ordningen på grunn av høye gebyrer.

Antall virksomheter innen foredling, import og omsetning (FIO) som driver økologisk produksjon viser for første gang på flere år en økning (figur 4). En betydelig vekstperiode i markedet, sett i sammenheng med at produksjonen i Norge går ned, løses med import. Vi ser derfor en økning antall virksomheter som driver med foredling, import og omsetning av økologiske produkter.

Figur 4: Utvikling i antall primærprodusenter og virksomheter innen foredling, import og omsetning (FIO).

Debio er delegert ansvaret for å føre tilsyn og fatte enkeltvedtak etter økologiforskriften. I henhold til regelverket blir det gjennomført årlige tilsyn hos alle virksomheter som er tilknyttet kontrollordningen. Dette utgjorde i 2014 totalt 3010 revisjoner. I tillegg ble det gjennomført 120 uanmeldte tilleggsrevisjoner; 88 hos primærprodusenter og 33 hos virksomheter som driver med foredling, import og omsetning.

Mattilsynet fører tilsyn med import av økologiske produkter. Alle importsendinger fra tredjeland blir dokumentkontrollert, og det blir gjennomført fysiske inspeksjoner ved behov. Mattilsynet behandler også dispensasjonssaker og klager på vedtak fattet av Debio.

3.3.8.4 Bekjempelse av lakselus

Bekjempelse av lakselus er en av de store utfordringene i oppdrettsnæringen. Stor fisketetthet i en del områder, høye sjøtemperaturer og mangel på ikke-medikamentelle behandlingsmetoder har gjort lakselus-situasjonen spesielt utfordrende.

De aller fleste oppdrettsanleggene lå under lakselusgrensen det meste av tiden. Mange anlegg var imidlertid i enkelte perioder vært over grensen. I gjennomsnitt var 8,8 prosent av lokalitetene over grensen i ukerapportene, varierende fra 2 – 15 prosent. Nivået av overskridelser varierer betydelig. Enkelte anlegg hadde langvarige overskridelser og utgjør en stor risiko for andre anlegg og fiskevelferden. Flere av disse anleggene vurderer vi å gi redusert tillatelse til produksjon.

Antall behandlinger og forbruk av legemidler økte selv om flere valgte frivillig utslakting i stedet for ny behandling. Synkende og dårlig effekt av lakselusmidlene blir forsøkt kompensert med kombinasjonsbehandlinger, økte doseringer og lenger behandlingstid. Den økte legemiddelbruken har gitt økt resistens mot lakselusmidler.

De mange behandlingene har ført til større belastning for fisken, dårligere velferd og i en del tilfeller har det vært stor dødelighet under behandling.

Utslipp av legemidler har en negativ påvirkning på miljøet. I 2014 ble det opprettet en arbeidsgruppe ledet av Fiskeridirektoratet, som sammen med Mattilsynet og Miljødirektoratet har sett på problemstillinger knyttet til bruken av flubenzuroner og påvirkning på det marine miljø. Gruppen har sendt en bestilling til Havforskningsinstituttet om forvaltningsstøtte om miljøeffekter av flubenzuroner. Vurderingen vil brukes i den videre risikohåndteringen.

Mattilsynet bruker mye ressurser på å følge opp oppdrettsnæringens bekjempelse av lakselus. Vi går rutinemessig gjennom ukesrapporter om lakselus, legemiddelbruk og dødelighet. Dette danner grunnlaget for videre oppfølging av det enkelte oppdrettsanlegg. Vi gjennomfører også

rutinemessige kontrolltelling av tall som innrapporteres fra næringen. Videre har vi evaluert de økende behandlingene for å kartlegge resistensutvikling. I tillegg til tilsynsarbeidet har vi brukt mye ressurser på dialog med næring og andre sektormyndigheter. Vi har dessuten varslet næringen om strengere reaksjoner overfor anlegg som overskrider grenseverdien for lakselus.

3.3.9 Eksport og import

Mattilsynet har en overordnet føring om å arbeide for markedsadgang for norske produkter, bl.a. gjennom å samarbeide med tilsynsmyndigheten i aktuelle eksportland. Hovedinnsatsen for Mattilsynet i 2014 har vært rettet mot markedsadgang for fisk og sjømat, og da med særskilt fokus på framforhandling av attester, oppfølging av notifikasjoner, internasjonal møtevirksomhet, samt forberedelse, gjennomføring og oppfølging av internasjonale inspeksjoner. Det har i tillegg vært tatt et løft hva angår forhandlinger av attester for kjøtt.

Eksportverdien for sjømat nådde for andre år på rad ny rekord i 2014 med 68,8 mrd. kr mot 63 milliarder i 2013. Mattilsynet registrerer en økende kompleksitet i markedsadgangsarbeidet ved at flere importland stiller særegne krav utover det som er forespeilet i internasjonale standarder utviklet av Codex Alimentarius og OIE. Dette innebærer at Mattilsynet må lete etter muligheter for hvordan slike krav kan imøtekommes utover det som dekkes av den norske og europeiske tilsynsmodellen.

På importsiden er det ingen større endringer i rammene eller regelverket som ligger til grunn. Antall vareimporter med animalsk opprinnelse har vist en svak nedgang de to siste årene, hvilket kan tyde på at flere tredjestatsvarer grensekontrolleres i EU og innføres som samhandelsvare til Norge.

Hva gjelder varslingsystemet RASFF, er det en økning i antall meldinger fra Norge samt meldinger fra det europeiske kontaktpunktet som omhandler Norge.

3.3.9.1 Eksport

Mattilsynet deltok på tre møter i WTO SPS-komiteen sammen med Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Codex-arbeidet på eksportområdet har også vært prioritert ved faglig bidrag til utarbeiding av møtedokumenter samt fysisk deltakelse på CCFICS og CCFFP i 2014.

Samarbeid og kontakt med andre lands myndigheter for å bygge tillitt til det norske tilsynssystemet har vært høyt prioritert. Sentrale markeder i 2014 var Russland, Kina, Vietnam, Tyrkia og Brasil for fisk, samt Hong Kong og Japan for kjøtt og kjøttprodukter. Prioriteringen er gjort i samråd med den norske næringen.

I 2014 har Mattilsynet prioritert arbeidet på følgende markeder:

Russland og Tollunionen

Russland var det største enkeltmarkedet for norske fiskerivarer før Russland innførte en politisk forårsaket embargo i begynnelsen av august 2014. Embargoen rammet import av alle animalske næringsmidler fra Norge, unntatt fôr, levende dyr og fisk, samt avlsprodukter.

Før restriksjonene hadde Mattilsynet et aktivt samarbeid med den russiske veterinærtjenesten hva gjelder markedsadgang for norsk pelagisk næring. Noen virksomheter ble utestengt av den russiske veterinærtjenesten i begynnelsen av januar 2014. Mattilsynet har i samarbeid med norske bransjeorganisasjoner laget en tiltakspakke presentert for Russland for å bedre markedsadgang. Pakken består av bransjeutviklede retningslinjer med tiltak for å etterleve russiske krav, informasjon om partikontrollkampanjer og oppfølging av russiske notifikasjoner med avvik ved partier som presenteres for import. Alle tiltakene er gjennomført, unntatt implementering av bransjeretningslinjene, grunnet importstans. Mattilsynet har initiert et prosjekt i samarbeid med den russiske veterinærtjenesten som går ut på utveksling av data i form av elektroniske eksportsertifikater. Arbeidet er tilsynelatende satt i bero fra russisk side.

Mattilsynet gjennomførte to møter med Russland 2014, en gang fysisk i Moskva, den andre gangen på telefon.

I desember 2014 gjennomførte Mattilsynet inspeksjon initiert av matmyndigheter i Hviterussland med tanke på fremtidig godkjenning av pelagiske virksomheter for eksport til Hviterussland.

I tillegg til eksport av fisk har det vært interesse for å eksportere levende dyr og avlsprodukter til Russland. Mattilsynet fremforhandlet to nye eksportdokumenter til dette formålet.

Kina

I juni 2014 vurderte Mattilsynet nye krav til eksportattesten tilsendt fra Kina. Kravet gjaldt dokumentasjon av fravær av ILA, PD og *Gyrodactylus salaris* i laksefisk med hode. Mattilsynet besvarte en rekke spørsmål fra AQSIQ vedrørende det norske tilsynssystemet. Svaret ligger foreløpig hos AQSIQ til vurdering. Mattilsynet har også foreslått overfor kinesiske myndigheter om å bruke OIEs meglingsmekanisme for å få en felles forståelse av de nye kravene.

Brasil

Mattilsynet har revidert eksportattesten for fisk og fiskerivarer til Brasil i 2014 basert på SPS-note fra brasilianske myndigheter. Grunnet flere justeringer i Brasils krav, har Mattilsynet revidert attesten tre ganger gjennom 2014. Kommunikasjonen har vært krevende, og saken er tatt opp på ministernivå.

Tyrkia

Mattilsynet reviderte eksportattesten for fisk og fiskerivarer til Tyrkia sommeren 2014 på grunnlag av krav fra tyrkiske myndigheter. Mattilsynet har invitert tyrkiske myndigheter til Norge gjentatte ganger i løpet av 2014, men et slikt besøk har ikke blitt gjennomført grunnet avslag fra tyrkisk side. Besøket er inntil videre satt i bero.

Markedsadgang utenom sjømat

Hong Kong

Forhandlinger mellom Norge og Hong Kong innenfor kjøtt er nå avsluttet og har resultert i tre omforente helsesertifikater for, storfe, svin og fjærkre.

Japan

Mattilsynet har hatt utfordringer med eksporten av kjøtt til Japan siden 2012, som følge av utdatert helsesertifikat. Mattilsynet besøkte Japan i juni 2014 hvor det ble fremforhandlet enighet om bruk av norske virksomhetslister som grunnlag for eksport. I tillegg ble det innledet dialog om et nytt helsesertifikat.

Annet om markedsadgang

Mattilsynet har utviklet og tatt i bruk en elektronisk løsning i MATS Skjematenester som digitaliserer og forenkler listeføring av virksomheter for eksport til Kina, Vietnam og Russland. Det er også gjort endringer i MATS Skjematenester som gjør at nye attestformularer raskere kan tas i bruk.

Mattilsynet har styrket kompetansen hos sine ansatte på eksportområdet ved å kjøre regionale grunnkurs i utstedelse av eksportdokumenter.

Mattilsynet har også gitt et stort kvalitetsløft for eksport av kjøtt og kjøttprodukter ved å utvikle flere eksportdokumenter til ulike markeder.

Attestforhandlinger

Mattilsynet fremforhandlet 20 nye eksportdokumenter med følgende mottakerland:

Brasil (2 attester), Bosnia – Herzegovina (5 attester), Hongkong (2 attester), Kosovo (1 attest), Makedonia (2 attester), Montenegro (1 attest), Mongolia (1 attest), Russland (4 attester), Tyrkia (1 attest) og Uruguay (1 attest).

Internasjonale besøk

Mattilsynet var i 2014 vertskap for følgende besøk og inspeksjoner i Norge: Sveits (1 besøk), Sør-Korea (2 besøk), Japan (1 besøk), Russland (1 besøk), Hviterussland/Russland (1 inspeksjon).

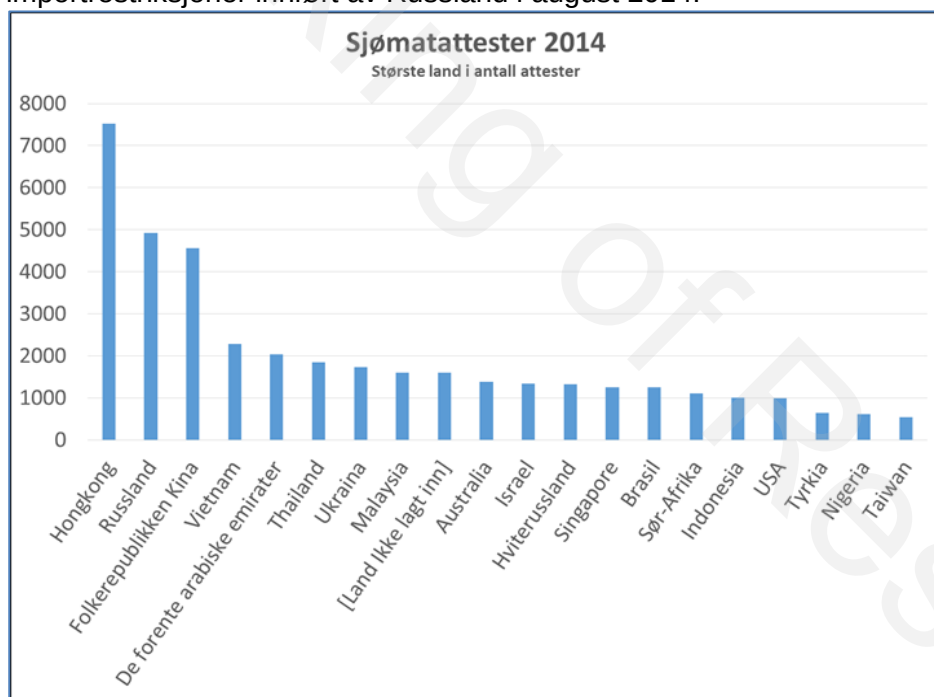
I forbindelse med ulike eksportforhandlinger besøkte Mattilsynet Russland to ganger. Mattilsynet deltok i statsbesøk til Japan og Sør-Korea, som en del av Nærings- og fiskeridepartementets delegasjon. Mattilsynet organiserte i den forbindelse egne møter med matmyndighetene for sjømat og kjøtt i Japan.

Notifikasjoner

Mattilsynet har mottatt totalt 48 notifikasjoner om avvik i fisk og fiskerivarer fra henholdsvis Russland (39), Kina (2) og Australia (7). 45 av disse notifikasjonene skyldtes funn av mikroorganismer, tre skyldtes funn av uønskede stoffer og en skyldtes funn av ILA.

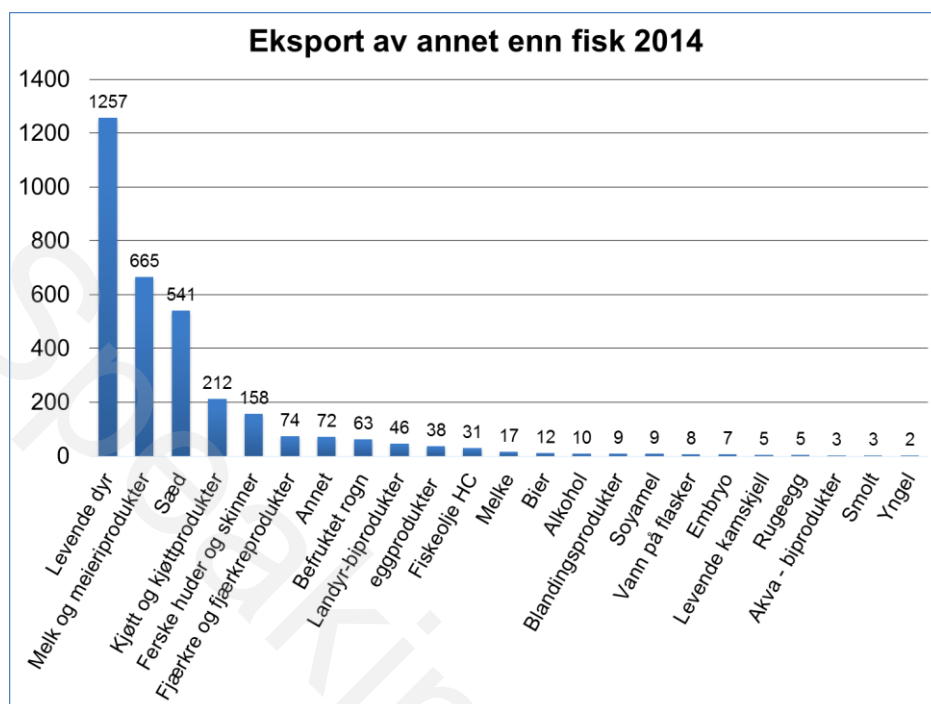
Eksportdokumenter sjømat – trender

Figur 5 viser trender for eksport av norsk sjømat i 2014. Sammenlignet med 2013 har antallet eksportdokumenter til Hongkong økt betydelig, mens eksport til Russland har avtatt på grunn av importrestriksjoner innført av Russland i august 2014.

Figur 5: 20 største land i antall sjømatattester utstedt gjennom skjematjenesten.

Mattilsynet attesterer også andre produktgrupper i 2014 (figur 6). Av annet utenom fisk viser statistikken at det er levende dyr, melk/meieriprodukter og avlsprodukter (sæd) som dominerer mest på eksport.

Figur 6: Fordeling mellom eksportdokumenter utstedt av Mattilsynet for andre produkter enn fisk og sjømat.

Tilsynskampanjer rettet mot varepartier av fisk og fiskevarer

Mattilsynet har gjennomført tre tilsynskampanjer rettet mot fiskeeksport. Dette for å øke tilsynsfrekvensen på eksportområdet, samt danne et helhetsbilde over utfordringer knyttet til utstedelse av eksportdokumenter, både for næringen og Mattilsynet. Tilsynskampanjene var rettet mot varepartier av fisk og fiskevarer ment for eksport og ble i utgangspunktet lansert som en del av en tiltakspakke for å løse problemer med begrenset markedsadgang til Russland. De benyttede kravpunktmalene har blitt utarbeidet for å dekke for alle markeder.

Første kampanje rettet seg mot kontroll av fryst laks og fryst pelagisk fisk ment for eksport. Av 290 partier som ble kontrollert var de fleste i samsvar med regelverket. Rekvisisjon ble ikke godkjent for 33 av partiene som ble kontrollert. Kampanjen viser at det kan være behov for å følge opp virksomhetene når det gjelder partiets tilgjengelighet for kontroll og merking med dato for første gangs innfrysing. Videre har Mattilsynet erfart at opplysninger gitt i rekvisisjon ikke alltid er overensstemmende med partiets beskaffenhet.

Andre kampanje gjaldt inspeksjoner av virksomheter som produserer fersk laksefisk som eksporteres til Tollunionen. Fokus under tilsyn var temperaturkrav, merking, emballering og kvalitetskrav til eksportvare. I samme periode ble det utført dokumentkontroll ved søknad om attest for eksportpartier fra disse virksomhetene. Det ble gjennomført totalt 31 virksomhetstilsyn og 151 dokumentkontroller. Det ble funnet få avvik ved virksomhetstilsynet og svært få avvik ved dokumenttilsynet.

Siste kampanje var rettet mot varepartier som transporteres med fly ut fra Norge, og ble gjennomført ved tilsyn på ferskfiskterminalene på Gardermoen, dokumentkontroll ved søknad om attest, samt fysisk kontroll av varepartier på terminalene. Resultatene fra dokumentkontrollen vitner om at det er etablert en uønsket praksis hvor attester utstedes på estimert volum innmeldt fra rekvirent. Dette tyder på at varepartiene ikke er ferdig produsert når det søkes om attest, noe som er i strid med Codex og Mattilsynets interne retningslinjer.

Eksport av planter

Det ble i 2014 utstedt 534 sunnhetssertifikater på planter og plantemateriale, og dette er på samme nivå som foregående år. Nærmere 60 % av disse sertifikatene omfattet trelast og tømmer.

3.3.9.2 Import

Gjennom EØS-avtalen har Norge et harmonisert regelverk for import av fôr og næringsmidler til fellesskapet. Dette medfører at Norge representerer EUs yttergrense og at grensekontrollpliktige varer som importeres og kontrolleres i Norge fritt kan omsettes på det indre marked. Et viktig premiss er derfor at Norge har et tilsvarende regelverk som EU, og at det gjennomføres en enhetlig kontroll. ESAs gjennomgang viser at Mattilsynet jevnt over har et velfungerende grensekontrollsystem både på import av ikke-animalske risikoprodukter og gjennomføring av veterinær grensekontroll.

Grensekontroll av ikke-animalske næringsmidler og fôrvarer fra tredjestater

Visse ikke-animalske risikoprodukter fra tredjestater er underlagt grensekontroll. Hvilke varer som til enhver tid er omfattet av dette regelverket, og hvor stor andel av varepartiene som skal kontrolleres, bestemmes på bakgrunn av risikovurderinger av EU-kommisjonen i samarbeid med medlemsstatene. Mattilsynet deltar på arbeidsgruppemøtene i Brussel der forslag til endringer blir diskutert. Det ble i 2014 gjennomført fire fysiske møter.

I 2014 ble det foretatt dokumentkontroll av 743 varepartier av produkter på listen. Fra disse varepartiene ble det gjennomført 123 fysiske kontroller, som omfatter identitetskontroller og prøvetak til analyse. Flest kontroller ble foretatt av ferske krydderurter og grønnsaker fra Thailand og Vietnam.

Meldesystemer

RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) er et europeisk meldesystem der det utveksles informasjon om helsefarlig mat, fôr og matkontaktmaterialer i samarbeid mellom medlemslandene i EU, EFTA/EØS, EFSA og EU-kommisjonen. Systemet forvaltes av EU-kommisjonen, og hvert enkelt medlemsland har et utpekt kontaktpunkt. RASFF-kontaktpunkt i Norge er lagt til Mattilsynet.

I 2014 ble det sendt 50 notifikasjoner fra det norske kontaktpunktet om funn gjort på det norske markedet eller om avvísninger på norske grensekontrollstasjoner. Dette er en økning på 11 % fra året før. Den største kategorien av RASFF-meldinger fra Norge i 2014 omfattet funn av salmonella, eller funn av høyt antall E. coli i ferske krydderurter og grønnsaker importert fra Asia, mange fra Kambodsja.

De fleste funnene, 24 i alt, ble avdekket ved Mattilsynets kontroll av produkter på markedet. Ni av meldingene omhandler varepartier som ble avvist ved grensekontroll. Resten av meldingene baserte seg på matforgiftninger, forbrukerklager og meldinger fra virksomhetene om funn i sin egenkontroll.

Ifølge EU-kommisjonen ble det i 2014 sendt 3157 originale notifikasjoner i 2014. Da er "news" meldinger, som for eksempel meldinger om svindel, holdt utenfor. Av alle notifikasjonene var det 39 funn som krevde oppfølging i Norge, enten ved at norske virksomheter hadde produsert, distribuert eller mottatt aktuelle produkter. Disse meldingene ble fulgt opp av våre distriktkontor, og resultatet av oppfølgingen ble rapportert tilbake til EU-kommisjonen.

Tabell 19 Antall sendte notifikasjoner om påvist helsefare i matvarer i det norske marked i RASFF

	2010	2011	2012	2013	2014
Antall RASFF-meldinger om funn relatert til helsefare sendt fra Norge	24	52	64	45	50
Antall notifikasjoner som krevde oppfølging i Norge	33	32	30	30	39
Antall nye notifikasjoner sendt i RASFF-systemet i hele EU	3358	3812	3516	3205	3157

Veterinær grensekontroll

Mattilsynet koordinerer i dag 15 veterinære grensekontrollstasjoner hvor importkontrollen av animalske varer og levende dyr fra tredjestat gjennomføres. Det har i 2014 ikke vært endringer i antallet veterinære grensekontrollstasjoner i Norge.

Antall vareimporter har vist en svak nedgang de to siste årene, hvilket kan tyde på at flere tredjestatsvarer grensekontrolleres i EU og innføres som samhandelsvare til Norge.

Mattilsynet har i 2014 gjennomført internrevisjoner på tre av de norske grensekontrollstasjonene. Generelt erfares det at internrevisjonene er nødvendige for å sikre overholdelse av regelverket.

Det har ikke vært ESA-inspeksjon på grensekontrollområdet i 2014, men det er arbeidet videre med avvikene som ble påpekt i rapporten fra 2013.

Mattilsynet har bedt Toll og Avgiftsdirektoratet (TAD) om å få til en mekanisme i meldesystemet for tollmessige transittvarer (NCTS) for å fange opp og varsle Mattilsynet om forsendelser fra tredjestater som er av animalsk opprinnelse. Med et slikt varslingsystem vil Mattilsynet enklere kunne oppdage grensekontrollpliktige varer som ikke blir tolldeklart på grensen. Som et midlertidig tiltak er tollagerholdere med import av animalske varer kartlagt av Mattilsynet, og lokalt tilsyn har fått oversendt lister med oversikt over disse for å kunne se etter slike varer på sine inspeksjoner.

Mattilsynet har hatt et godt samarbeid med TAD i 2014, og gjennomført møter både på alle nivå. Tolltariffen for 2015 er oppdatert med masker i TVINN for importerte varer som skal til veterinær grensekontroll, samt samhandelsvarer fra områder med klassisk svinepest.

Kontroll av reisende

Mattilsynet har også i år hatt fokus på animalske varer og kjæledyr som innføres ulovlig. Inspektører fra Mattilsynet og Tollvesenet har gjennomført fellesaksjoner på områdene import av kjæledyr, hest, håndkjøtt og planter.

Import av planter

Av 18640 sertifikatpliktige sendinger som ble meldt i MATS skjematenester, og vurdert av Mattilsynet, ble det foretatt tilsyn i form av dokumentkontroll med 1373 sendinger, dvs. 7,4 % av sendingene. Fysisk kontroll ble foretatt med 908 sendinger, dvs. 4,9 % av sendingene. Av de kontrollerte sendingene ble det notifisert funn av planteskadegjørere eller andre avvik ved 29 sendinger, dvs. 1,3 % av de kontrollerte sendingene. En viktig effekt av fysisk kontroll med planteimport er den oppdragende virkningen det har på importørene og deres mottakskontroll.

Tilsyn med importvirksomheter av mat

Region Oslo, Akershus og Østfold har sammen med region Buskerud, Vestfold og Telemark gjennomført et tilsynsprosjekt rettet mot importvirksomheter. Det ble gjennomført 114 tilsyn med fokus på kjennskap til regelverket og kritiske rutiner som forhåndsvarsling, mottakskontroll/-register og rutiner for varsling av Mattilsynet. Resultatet viser at over halvparten av virksomhetene hadde mangler ved de undersøkte punktene. Vi vil nå følge opp funnene i de enkelte virksomhetene, og i tillegg ha et økt fokus på bransjen i 2015.

Mattilsynet har gjennom et regionalt tilsynsprosjekt kunnet bekrefte at diverse arter av planteparasittære nematoder kommer inn i Norge ved import av planteskolevarer, hvorav flere er virusvektorer for plantevirus som kan gjøre skade på frukt- og bærproduksjon, samt i planteskoler og gartnerier. Ved importkontroll og frigivelse av plantesendinger har det dessuten vært påvist både nye og kjente planteskadegjørere, herunder *Phytophthora ramorum*, tospovirus, ulike nematodearter samt kvalitetsskadegjørere som snegler.

3.3.10 Annen tilsynsvirksomhet

3.3.10.1 Dyrehelsepersonell

Tilsyn med dyrehelsepersonell har i 2014 hovedsakelig vært knyttet til oppfølging av bekymringsmeldinger.

3.3.10.2 Veterinært legemiddelregister (VetReg)

Veterinærer, fiskehelsebiologer, apotek med flere rapporterer utlevering av legemidler til dyr inn til VetReg. Håndteringen av den store datamengden har medført noen tekniske utfordringer. Mattilsynet har derfor arbeidet med å forbedre datakvaliteten i VetReg. Det er bl.a. iverksatt tiltak

for at utleveringsmeldingene fra apotek kommer inn i MATS i henhold til Forskrift om melding av opplysninger om utleverte og brukte legemidler til dyr. Vi ser nå at stadig flere apotek er i ferd med å tilpasse egne systemer til å avlevere disse meldingene til Mattilsynet på forskriftsmessig måte.

3.3.10.3 Biproduktvirksomheter

Det er gjennomført 183 tilsyn med biproduktvirksomhetene. Omfang av tilsyn de siste årene har vært nokså stabil. Tilsynet med håndtering av animalske biprodukter er spesielt utfordrende siden det både omfatter primærprodusenter og næringsmiddelvirksomheter der biproduktene oppstår, og alle godkjente biproduktanlegg og operatører. Animalske biprodukter samhandles med både EU og tredjeland, og brukes hovedsakelig til fôr, gjødsel og energiformål. Hovedaktivitetene i tilsynet i 2014 har vært forberedelser og kompetanseheving for nytt regelverk, oppfølging av tilsynsområdet biogass- og kompostering, og forberedelser til nasjonalt tilsynsprosjekt «Animalske biprodukter villfisk».

3.3.10.4 Kosmetikk

Mattilsynet prioriterte i 2014 tilsyn med kosmetiske produkter beregnet for barn. Merkingen ble kontrollert og de fleste produktene ble funnet å være i tråd med kravene.

Resultater på markedsovervåking på hudblekingsprodukter ble publisert i 2014. En stor andel av produktene som ble analysert, inneholdt kvikksølv. Den høyeste målte konsentrasjonen av kvikksølv var hele 50 000 mg/kg. Som oppfølging av undersøkelsen sendte Mattilsynet ut flere RAPEX-meldinger.

I april 2014 ble en rapport på solkremprodukter publisert. UVA og UVB beskyttelse var analysert i 22 solkremprodukter. Bare ett av produktene inneholdt mindre UVA beskyttelse enn det som er satt i EUs anbefaling (2006/647/EF). Dette er en forbedring fra tidligere analyser Mattilsynet har gjort på solkremprodukter.

I 2014 fikk vi inn 105 meldinger til Bivirkningsregisteret på kosmetikk med mistanke om uønsket effekt etter bruk av kosmetikk. Det ble åpnet en teknisk løsning for at forbrukere kan melde inn bivirkninger elektronisk.

Nytt av året er at virksomheter som er definert som ansvarlige personer samt distributører har plikt til å melde fra om alvorlige uønskede virkninger (SUE – Serious Undesirable Effect) etter bruk av kosmetikk og kroppspfleieprodukter. For 2014 har Mattilsynet mottatt fem SUE meldinger. Mattilsynet har fulgt opp disse ved å registrere meldingene i det Europeiske systemet ICSMS som informasjon til myndigheter i de andre medlemsstatene.

I 2014 var det totalt 102 meldinger RAPEX-meldinger på kosmetikk inkludert tatoveringsprodukter. 21 av meldingene gjaldt tatoveringsprodukter. Av disse meldingene ble det funnet fem produkter på det norske markedet som ble fulgt opp av Mattilsynet.

3.3.10.5 Tilsyn med reseptfrie legemidler utenom apotek

Mattilsynet fører tilsyn med salg av reseptfrie legemidler utenom apotek (LUA) i samarbeid med Legemiddelverket. Alle registrerte næringsmiddelvirksomheter kan omsette slike legemidler, såfremt de kjøper inn fra godkjente grossister. I 2014 ble det utført 816 tilsyn på dette området og fattet 16 midlertidige omsetningsforbud. Vedtakene ble formidlet videre til Legemiddelverket.

3.3.10.6 Tilsyn med matkontaktmaterialer

I perioden 2013-2015 pågår det et nordisk tilsynsprosjekt på matkontaktmaterialer, hvor Norge leder prosjektet og myndigheter fra Danmark, Sverige, Finland, Færøyene, Island og Norge deltar i prosjektet. Det er blitt kontrollert om utvalgte produkter av plast har samsvarserklæring og vurdert kvaliteten til samsvarserklæringene. Rapport skal være klar i løpet av våren 2015.

3.3.10.7 Tilsetning av vitaminer, mineraler og/eller aminosyrer til næringsmidler

Det har vært en nedgang i antall søknader om tilsetning til næringsmidler i 2014 i forhold til 2013. I 2014 gjaldt 82 av søknadene (102 produkter) tilsetning av aminosyrer, hvorav 96 ble innvilget. 32 søknader omfattet tilsetning av vitaminer og mineraler for til sammen 86 produkter, hvorav 63 fikk tillatelse og 23 fikk avslag.

Tabell 20 Antall søknader om tillatelse til tilsetning av vitaminer, mineraler og aminosyrer

	2010	2011	2012	2013	2014
Antall vedtak (søknader)	43	44	41	109	114
Antall produkter	100	204	120	229	188
Antall innvilgede (produktnivå)	72	192	70	197	159
Antall avslått (produktnivå)	28	17	50	32	29

Et pilotprosjekt med revisjoner og prøvetaking i 10 virksomheter er planlagt og gjennomføres i 2015 for vurdering av videre arbeid. På bakgrunn av dette arbeidet vil Mattilsynet kunne kontrollere på en mer systematisk måte enn tidligere om de berikede produktene som finnes på markedet faktisk har tillatelse til tilsetning av vitaminer, mineraler og/eller aminosyrer, og om de i øvrig også tilfredsstiller resten av næringsmiddelregelverket.

3.4 Kommunisere og veilede

Hovedmålet med Mattilsynets kommunikasjon- og veiledningsarbeid er å bidra til å oppnå Mattilsynets effektmål. Gjennom effektivt kommunikasjonsarbeid skal Mattilsynet gjøre befolkningen i stand til å ta informerte valg når det gjelder trygg mat. Det innebærer at Mattilsynet formidler informasjon om tilstanden på våre områder gjennom å offentliggjøre resultater av tilsynet, formidle risiko og advarsler, og bidra til myndighetenes kostråd. En viktig del er formidling av kunnskapen Mattilsynet tilegner seg gjennom overvåking, kartlegging og tilsyn, samt ny kunnskap fra kunnskapsstøtteorganisasjonene og risikovurderinger fra VKM.

Mattilsynets kommunikasjonsarbeid er basert på prinsippene i den statlige kommunikasjonspolitikken. Åpenhet, helhetlig kommunikasjon, og medvirkning er styrende prinsipper. Dette innebærer at Mattilsynet ikke bare skal informere effektivt, men også etterstrebe dialog med omverden.

3.4.1 Åpenhet

Mattilsynet har i 2014 brukt et bredt spekter av kommunikasjonskanaler og -tiltak for å være en åpen og tilgjengelig organisasjon og for å nå effektmålene våre.

Brukerorienterte nettjenester

Mattilsynet.no er en viktig kanal for kontakt med Mattilsynets brukere. Digital kontakt skal i følge regjeringens digitaliseringsprogram, være førstevalget både for næring og publikum. Hensikten er å sørge for digital oppgaveløsning og ikke bare informasjonsoverlevering i snever forstand.

Et godt eksempel på digital oppgaveløsning er «kjæledyrkalkulatoren» som gjør det mulig for kjæledyreiere å sjekke hvilke regler som for reiser med kjæledyr over landegrensene. Tjenesten var det mest brukte innholdet på mattilsynet.no med nærmere 154.000 besøk i 2014. «Varslingsknappen», som gjør det mulig for brukere å varsle om f. eks. dyr som lider og matforgiftning, ble benyttet til å varsle Mattilsynet 5942 ganger i 2014. Dette utgjør 89 prosent av alle varslinger Mattilsynet mottok.

Etter relansering i 2013 har det pågått et langsiktig arbeid for å videreutvikle mattilsynet.no. For å sikre innsikt i brukerbehov, ble en brukerundersøkelse for mattilsynet.no gjennomført i løpet av året. Denne legger grunnlaget for å forbedring av innholdet. Trafikken til mattilsynet.no økte til ca. 1,3 millioner besøk i 2014.

Matportalen.no presenterer forbrukerrettet informasjon om mat og helse og fysisk aktivitet fra

offentlige myndigheter. Målet til matportalen.no er å sette forbrukerne i stand til å ta informerte valg. Den er blant annet et viktig verktøy for å informere om myndighetenes anbefalinger når det gjelder hygienespørsmål knyttet til mat. Mattilsynet har startet et målrettet arbeid for å øke kjennskapen til matportalen, og besøket økte med over 20 prosent i løpet av året.

Tabell 21 Antall besøk på mattilsynet.no og matportalen.no 2012–2014.

	2012	2013	2014
Antall besøk på mattilsynet.no	2 019 896	1 042 521 ¹⁸	1 311 187
Antall besøk på matportalen.no	716 442	744 632	858 915

Mattilsynet har informert aktivt og deltatt i samfunnsdebatten på alle våre forvaltnings-områder i 2014. Ulike interesseorganisasjoner, Forbrukerrådet, hendelser i andre land, bokutgivelser og ikke minst pressen er med på å sette dagsorden. Det er stor oppmerksomhet rundt en rekke saker på Mattilsynets forvaltningsområder. I 2014 har f.eks. antibiotikaresistens, dyrevelferd inkludert spørsmål om dyrepoliti, samt «forbrukersaker» som uønskede stoffer i mat (plantevernmiddelrester) og matmerking, vært i søkelyset. Mattilsynet har formidlet kunnskap gjennom deltakelse på aktuelle debattarenaer, via mattilsynet.no, matportalen.no, ved hjelp av sosiale medier og ikke minst gjennom proaktivt pressearbeid gjennom alle landets riksdekkende medier.

Mattilsynet arrangerte for tredje år på rad et debattmøte om dyrevelferd på Litteraturhuset i Oslo. Årets møte handlet om fjørfe og hadde tittelen: «Dyrevelferd for fjørfe – hva er godt nok?». I likhet med tidligere debattmøter samlet møtet representanter for myndigheter, politikere, forskning, NGOer og et interessert publikum.

Mediabildet

Mattilsynet har bidratt med fagkunnskap i en rekke krevende mediesaker i løpet av året;

- Mattilsynets største kommunikasjonsutfordring i 2014 var knyttet til funn av **antibiotika-resistente bakterier** i fjørfe, og svin.
- **Dyretragedier og dårlig velferd** blant produksjonsdyr og kjæledyr vekker sterkt engasjement i samfunnet. Aktive dyrevernorganisasjoner bidrar til å skape debatt, ikke minst rundt organiseringen av forvaltningsområdet. Spørsmålet om etablering av et «dyrepoliti» har vært et viktig tema i samfunnsdebatten også i 2014. Det har vært et stort behov for Mattilsynet å formidle hvordan myndighetenes dyrevelferdsarbeid foregår, blant annet i samarbeid med politiet.
- **Fiskeoppdrettsnæringen** er i sterk vekst, har utfordringer med lakselus og det stilles spørsmål om oppdrettsfisken er trygg og sunn på grunn av bruken av medikamenter i produksjonen. I og med at sjømat er en viktig eksportvare fører den nasjonale debatten til internasjonal oppmerksomhet. Mattilsynet har tatt aktivt del i debatten her hjemme, både når det gjelder lakselus og kvaliteten på oppdrettsfisk.
- **«Forbrukersaker»**. Media vier stor oppmerksomhet til saker som handler om trygghet i hverdagen for forbrukerne. Fremmedstoffer (gift, plantevernmiddelrester) i mat, matemballasje og kosmetikk er typiske saker. Boken «Sannheten på bordet» av Niels Chr Geelmuyden (2013) krevde mye oppfølging også i fjor. Særlig har det ført til debatt rundt «grenseverdier» og behov for informasjon om hvordan disse fastsettes og endres.

Alle de store temaene som har vært oppe til diskusjon i 2014 vil stå høyt på agendaen i Norge også i 2015. Mattilsynet vil legge vekt på kommunikasjonsarbeidet innenfor disse områdene i det kommende året. Vi vil fortsette å kommunisere ved hjelp av et bredt spekter av kanaler, for å sikre at vi når fram til flest mulig av målgruppene våre.

Vi legger økt vekt på å nå ut med kommunikasjon rundt mattrygghet blant annet gjennom matportalen.no. Aktiv formidling av advarsler, og hygieneråd, er en viktig del av disse budskapene. I tillegg planlegger vi økt innsats for å veilede både næringen og publikum i det nye

¹⁸ Det reelle tallet er noe høyere som følge av at det ikke foreligger besøksstatistikk for januar 2013

merkeregulverket som trådte i kraft i desember 2014. Mattilsynet planlegger også økt vekt på systematisk kommunikasjon rundt tilsynet med dyrevelferden i Norge i 2015. Vi vil fortsette en målrettet satsing for å nå ut med veiledning i hold av kjæledyr.

Åpne møter om risikovurderinger

Sammen med Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) har Mattilsynet arrangert to åpne overleveringsmøter for viktige risikovurderinger i løpet av året. Først i forbindelse med risikovurderingen av økologisk og konvensjonell mat og matproduksjon, og deretter ved overleveringen av nytte- og risikovurdering av fisk i norsk kosthold. Begge møtene samlet mange interessenter og bidro til debatt omkring risikovurderingene og utfordringene innenfor områdene.

Pressevaktjenesten

Mattilsynets pressevakttelefon er et viktig verktøy for å bidra til åpenhet. I 2014 registrerte vi ca. 1000 henvendelser til pressevakttelefonen på hovedkontoret. Dette tilsvarer fjoråret. I tillegg til henvendelser fra media via pressevakten, går langt de fleste henvendelsene direkte til våre lokale kontorer. Disse henvendelsene registreres ikke per i dag.

Totalt ble Mattilsynet nevnt i media 18 906 ganger i 2014.¹⁹ Dette tilsvarer nivået fra året før.

Tabell 22 Antall registrerte medieoppslag med omtale av Mattilsynet 2012-2014.

	2012	2013	2014
Antall registrerte medieoppslag med omtale av Mattilsynet	14 302	19 419	18 906

3.4.2 Nå alle

Popularisert årsrapport

Mattilsynet laget også i 2014 en popularisert kortversjon av årsrapporten. Rapporten ble distribuert til et bredt spekter av interessenter, fra politikere og forvaltningen for øvrig, til bransjer og media.

Avisbilag om mattrygghet

Mattilsynet utga i 2014 et innstikk om Mattrygghet i Aftenposten. Det innebærer at Mattilsynet har levert viktig informasjon om mattrygghet og om matprodusentenes ansvar og myndighetene arbeidsmetoder for å sikre befolkningen trygg mat, rett hjem til 220 000 husstander over hele landet. Innstikket er senere distribuert under messer og andre arrangementer.

Publikumsveiledere om hold av kjæledyr

Prosjekt «Dyrevelferd hund og katt» produserte og distribuerte nye publikumsveiledere for hold av hund og katt i 2014. De er laget i nettvennlige og utskriftsvennlige versjoner som er tilgjengelige på mattilsynet.no. I tillegg til de to nye veilederne er språk, layout og innhold justert i veiledere for hold av 15 andre dyrearter. Disse er også tilgjengelige på nett og papir.

Kampanje for ID-merking av katt

Mattilsynet samarbeidet med Veterinærforeningen om en kampanje for ID-merking av katt som spredte viktig kunnskap til katte-eiere over hele landet.

Bruk av media som videreformidler

Mattilsynet arbeider proaktivt overfor media som videreformidler i saker hvor vi særlig ønsker å nå ut med budskap til omverden. I løpet av året har vi jobbet aktivt for å spre 55 saker, hvorav dette er de viktigste:

- Da de første resultatene fra den årlige NormVet-rapporten viste funn av kinolon-resistente bakterier i kalkunfileter valgte vi sammen med Veterinærinstituttet å publisere disse resultatene umiddelbart, uten at dette førte til stor oppmerksomhet i media umiddelbart.

¹⁹ Tall fra overvåkningstjenesten Retriever. Det reelle tallet ligger høyere, da grunnlaget for etermedier er mangelfullt i 2014 som tidligere år.

- Den årlige «Merkesjekken», tilsynskampanjen som undersøker merkingen av de vanligste frokostproduktene fikk stor oppmerksomhet i media.
- Da prosjektet «Dyrevelferd hund og katt» ble avsluttet i løpet av høsten oppnådde Mattilsynet oppslag i alle landets største redaksjoner, både på papir, og i radio og TV. Via VG alene nådde vi 2,4 millioner lesere, med informasjon om hold av hund.
- Dyr/dyrevelferdsaker: Vi har i løpet av året spredt mange saker; Råd for å ta vare på dyra i sommervarmen, Råd for å ta vare på katta i kulda, Ikke gi dyr som julegaver, Begrens spredning av rabies, Gi hunden en bedre start på det nye året (nyttårsaften)

Sosiale medier

Mattilsynet har i løpet av året tatt i bruk Twitter på en systematisk måte for å hurtig videreformidle nyheter til flest mulig. Mattilsynet benytter Facebook for å formidle stoff om trygg mat fra Matportalen. I løpet av året økte antall følgere med ca. 130 prosent, fra 3107 til 6336. Mattilsynet har i løpet av året også etablert en lukket Facebook-profil for å kunne besvare henvendelser og kommentarer på andre Facebook-kontoer, i diskusjonsfora og kommentarfelter. For å profilere Mattilsynet som arbeidsgiver benytter Mattilsynet LinkedIn.

Messedeltakelse

Mattilsynet deltar årlig på flere ulike messer. Det gir god anledning til dialog med et betydelig antall representanter for viktige målgrupper. I 2014 deltok vi blant annet på Norfishing, Matstreif og Oslo Pet Show.

3.4.3 Medvirkning

Mattilsynet skal ta berørte brukere med på råd, og involvere dem i virksomheten.

Strategiske fora

Mattilsynet har etablert en god dialog med viktige interessentgrupper som berøres av virksomheten vår. I 2014 ble det gjennomført «strategiske fora» på fagområdene kjøttproduksjon, dyrehelse, fiskehelse og plantehelse. Bransjeorganisasjoner og Forbrukerrådet deltok. Foraene er rådgivende, og bidrar til en felles forståelse for utfordringer knyttet til regelverksutvikling, tilsyn og økt regelverksetterlevelse.

Brukerundersøkelse

Mattilsynet har i 2014 fulgt opp brukerundersøkelsen blant husdyrprodusenter som ble gjennomført ved inngangen til året. Undersøkelsen viser at norske husdyrprodusenter er middels fornøyd med Mattilsynets arbeid. Som oppfølging har vi gjennomført møter med representanter for næringen for å diskutere resultatene, og iverksatt interne tiltak for å forbedre oss.

3.5 Innhente kunnskap og analysere tilstand

3.5.1 Samfunnsøkonomiske analyser

Som en del av arbeidet med MRSA har Mattilsynet gjennomført en samfunnsøkonomisk analyse, vi viser til kapittel om antibiotikaresistens (kapittel 3.1.1.1).

Mattilsynet har levert, etter bestilling fra LMD, et tillegg til en tidligere samfunnsøkonomisk analyse om forvaltningen av plantesykdommen «pærebrann». Tillegget belyser konsekvenser ved en permanent ordning for import av kjernefruktmateriale basert på EUs strengeste regelverk på området

3.5.2 Overvåkning

Det ble i planleggingen av Mattilsynets programmer for overvåking og kartlegging for 2014 lagt opp til ytterligere effektivisering av prøveuttakene, bl.a. gjennom økt fokus på risikoaspektet ved en del av programmene. Effektiviseringstiltak har gitt muligheten til å kunne målrette den nasjonale overvåkingen ytterligere og bidratt til budsjettmessig handlingsrom til å prioritere kartlegging av nye trusler som følge av endret risikobilde.

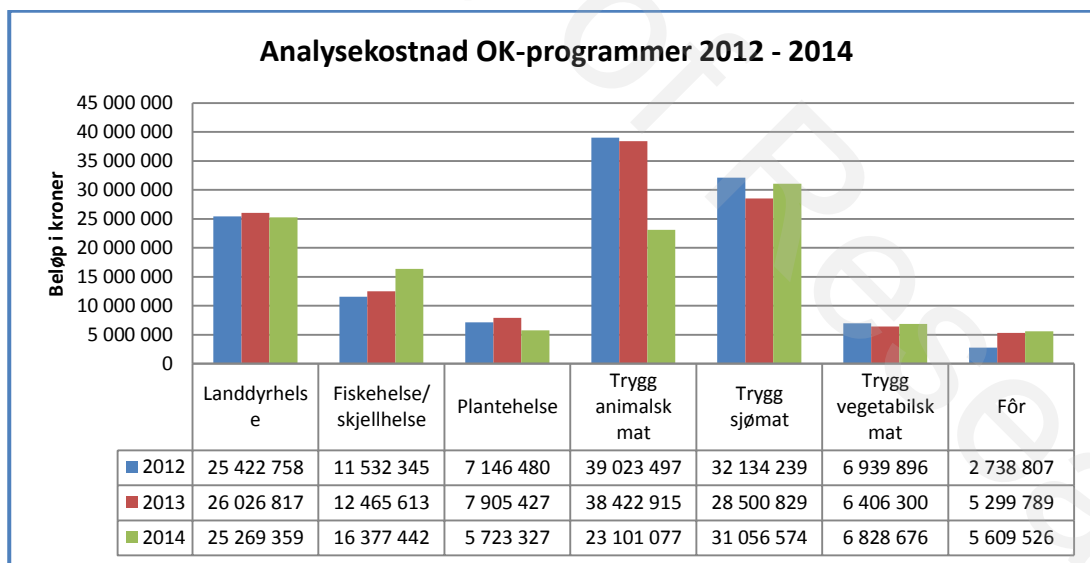
Samhandling med næringen, utvikling av regelverk, årlige prisforhandlinger og forbedring av rutiner har bidratt til mer effektiv bruk av ressursene.

Figuren under synliggjør at de samlede analysekostandene er holdt nede samtidig som vi har fått til ønsket dreining på de ulike områdene. Den store kostnadsreduksjonen med effekt i 2014 på *trygg animalsk mat*, er i hovedsak utslag av en vellykket anbudskonkurranse for analyser av fremmedstoffer i 2013.

I perioden fram til 2013 har OK-programmet for BSE omfattet et prøveuttak på minimum 35 000 dyr årlig. Dette ble redusert til 25 000 dyr i 2014 ved å redusere prøveuttak fra 10 000 friske dyr. Samtidig er programmet lagt opp slik at vi skal sikre uttak av prøver fra døde dyr. Reduksjonen har gitt en innsparing i analyseutgifter i 2014 på omlag 5 mill. kr, og som er i tråd med føringen i bevilgningen til Mattilsynet om budsjettmessig reduksjon på dette programmet. BSE-overvåkingen er i 2015 videreført på 2014-nivå. Overvåkingen innrettet mot fôr-området er samtidig styrket noe.

Mattilsynet har den siste treårsperioden gradvis styrket midler til kartlegging av nye alvorlige smittsomme fiskesykdommer og overvåking på fiskehelseområdet. Det er også avsatt noe mer midler til analyser for dokumentasjon av trygg Norsk sjømat.

Analyseutgiftene var i 2012 og 2013 på samme nivå, dvs. med en total analysekostnad på omlag 125,6 mill. kr. Tross behov for styrking av enkeltområder i 2014, reduserte Mattilsynet med ulike grep, analyseutgiftene til 114,7 mill. kr i 2014, en samlet innsparing på 11 mill. kr. Mattilsynet vurderer at nivået er forsvarlig for å sikre en nødvendig overvåkning og kostnadsutviklingen i OK-programmene er diskutert i samråd med Kunnskapsstøtte-institusjonene og med næringen i strategiske fagforum.

Figur 7: Fordeling av analysekostander for Mattilsynets overvåkingsprogrammer perioden 2012 – 2014.

Etablerte innkjøpsstandarder for kjøp av laboratorietjenester har fungert godt og standarder som ble utviklet i 2013 ble videreført til 2014 uten justeringer. Avtaleverket er ment å sikre at Mattilsynets behov dekkes på en enhetlig, helhetlig, transparent og konsistent måte.

3.5.3 Samarbeid med kunnskapsinstitusjonene på matområdet

Kunnskapsstøtteinstitusjonene er viktige samarbeidspartnere for Mattilsynet, spesielt når det gjelder beredskapsarbeid og faglig rådgivning, men også innen planlegging og gjennomføring av OK-programmer og som nasjonale referanselaboratorier. Mattilsynet har avtaler om kunnskapsstøtte med følgende statlige institusjoner:

- Veterinærinstituttet
- Folkehelseinstituttet
- Bioforsk

- Norsk institutt for skog og landskap
- Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning
- Havforskningsinstituttet
- NMBU, Veterinærhøgskolen

I tillegg er det inngått avtaler om kunnskapsstøtte med noen andre institusjoner.

Det er i 2014 avholdt møter på direktørnivå mellom Mattilsynet og hver av kunnskapsstøtteinstitusjonene, samt et felles møte med alle de statlige kunnskapsstøtteinstitusjonene, Vitenskapskomiteen for mattrygghet og departementene.

3.5.4 Samarbeid med Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM)

Mattilsynet bestilte 23 risikovurderinger, inklusive endelige helserisikovurderinger av GMO, fra VKM i 2014. I samme periode har VKM publisert 34 risikovurderinger og uttalelser som er relevante for Mattilsynet. Risikovurderingene blir anvendt i Mattilsynets arbeid med regelverksutvikling nasjonalt og internasjonalt, behandling av søknader om godkjenning, eller som grunnlag når det er behov for kostholdsråd eller annen kommunikasjon til befolkningen. Eksempler på saker som har vært av spesielt stor interesse og nytte såvel nasjonalt som internasjonalt, er oppdateringen av nytte- og risikovurderingen av fisk i norsk kosthold, en meget omfattende sammenligning av økologisk og konvensjonell mat, og matproduksjon basert på tilgjengelig vitenskapelig kunnskap og vurdering av nytte og risiko ved å bruke kaliumklorid som salterstatter ved produksjon av matvarer.

Av andre nyttige risikovurderinger som ble avsluttet i 2014 kan nevnes kvalitetskrav for vann til jordvanning, bruk av sink og kobber i produksjonen av gris og fjørfe, stoffenes skjebne og effekter i næringskjede og miljø, samt risikovurdering av amøbeindusert gjellesykdom hos fisk. Det er sluttført et stort antall helse- og risikovurderinger av genmodifiserte planter. Blant sakene under arbeid hos VKM som ventes å bli besvart i 2015-16 er flere knyttet til ulike farer som kan gi økt risiko for antibiotikaresistens.

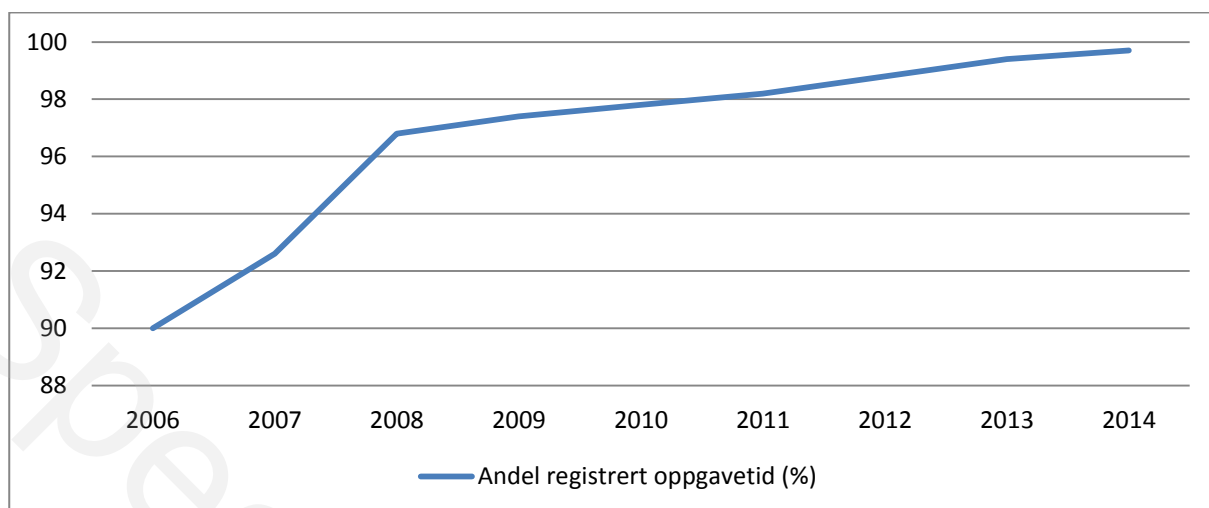
3.5.5 Samarbeid med forskningsrådet

Mattilsynet ønsker å styrke sin kunnskap om hvilke effekter ulike former for virkemiddelbruk har på ulike forvaltningsområder. Mattilsynet har bistått Forskningsrådet ved utlysning av øremerkede midler fra Landbruks- og matdepartementet til forskning som kan styrke forvaltningen av verdikjeden for matproduksjon. Forskningsrådet bevilget midler til prosjektet *“Realisation of animal welfare goals in Norway's food sector”* som vil være et viktig ledd i den kontinuerlige arbeid med å bedre forvaltningen av dyrevelferd.

3.6 Ressursbruk

3.6.1 Registrering av oppgavetid

Tallbasert informasjon om ressursbruken i Mattilsynet er et viktig grunnlag for virksomhetsstyringen i etaten. Mattilsynet innførte i 2006 et system for registrering av oppgavetid, og har siden arbeidet med å øke andelen registrert arbeidstid. Mattilsynet jobber kontinuerlig med å finne bedre måter å registrere oppgavetiden på, for å dekke ulike behov av styringsinformasjon. Fokus på, og bruk av, denne styringsinformasjonen har bidratt til at registreringsandelen har økt over tid, jf. figur 8.

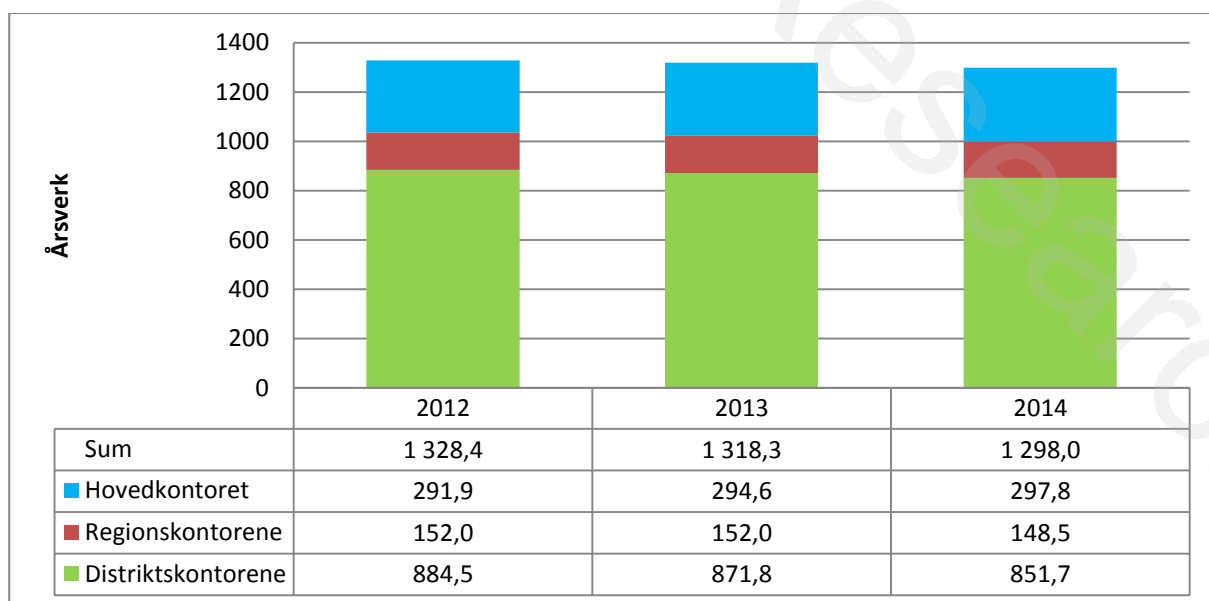
Figur 8: Andel registrert oppgavetid 2006-2014

3.6.2 Tidsbruk samlet og fordelt på forvaltningsnivå

Figur 9 viser at registrert tidsbruk i 2014 (inkludert registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner, samt mertid og overtid), har hatt en nedgang på ca. 20 årsverk sammenlignet med 2013.

Reduksjonen i antall disponible årsverk kan forklares med at Mattilsynet innførte stillingsstopp fra 01.12.2013 i forbindelse med organisasjonsgjennomgangen. Mattilsynet hadde en høyere andel arbeidstid som ikke var registrert i 2013. Dersom vi korrejerer for dette avviket, ser vi at faktisk nedgang er ca 24 disponible årsverk og fordeler seg med ca 3,2 årsverk på hovedkontor/regionkontorene og ca 20,8 årsverk på distriktskontorene.

Bakgrunnen for at antall årsverk på hovedkontoret har økt i 2014 sammenlignet med 2013, skyldes blant annet at regionleddet har vært engasjert i større organisasjonsutviklingsprosjekt på hovedkontoret.

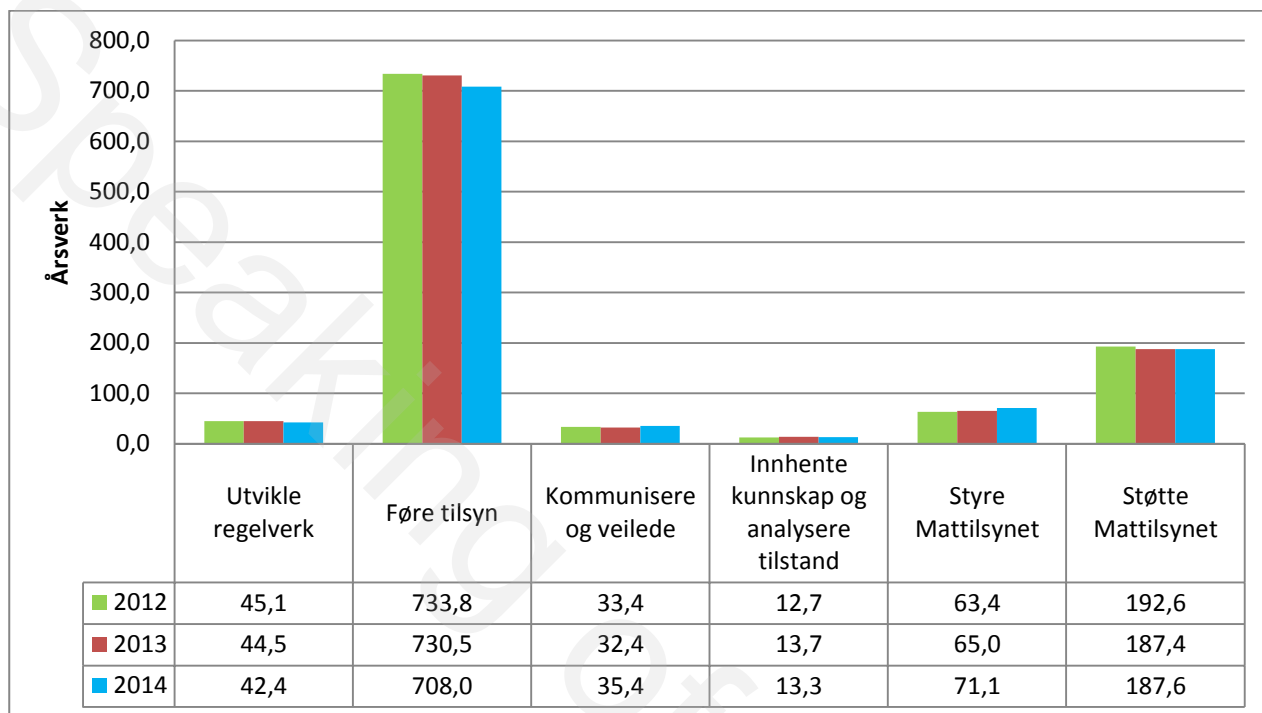

Figur 9: Registrert tidsbruk – antall årsverk samlet og pr forvaltningsnivå 2012-2014²⁰

²⁰ Tallene inkluderer registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner.

3.6.3 Tidsbruk fordelt på prosesser

Det har vært små endringer i den relative fordelingen av registrert tidsbruk på de enkelte prosessene de siste årene. 2014 er preget av at det ble innført stillingsstopp som ga generell nedgang i antall disponible årsverk, og vi ser at styre-prosessen har økt. Dette samsvarer med at vi har gjennomført en omfattende organisasjonsgjennomgang. Det har vært viktig for Mattilsynet å opprettholde aktivitetsnivået på våre kjerneoppgaver, hvor tilsynsaktiviteten er spesielt viktig.

Figur 10: Registrert tidsbruk pr prosess – antall årsverk 2012-2014²¹

Prosessten «Føre tilsyn» omfatter flere aktiviteter. I utøvende tilsyn inngår blant annet inspeksjoner, revisjoner, prøveuttak og arbeid med godkjenninger/attester, mens andre tilsynsfaglige aktiviteter består av aktiviteter som beredskapsarbeid, tilsynsfaglig kompetanseutvikling og koordinering av tilsynet.

Tabell 23 Registrert tidsbruk pr prosess – antall årsverk 2012-2014.

Forvaltningsnivå/hovedaktiviteter i tilsynsprosessen	2012	2013	2014
Distriktskontorene - utøvende tilsyn	506,5	496,3	495,6
Distriktskontorene - andre tilsynsfaglige aktiviteter	92,9	102,7	84,0
Regionskontorene – andre tilsynsfaglige aktiviteter	71,9	72,4	69,2
Hovedkontoret – andre tilsynsfaglige aktiviteter	62,6	59,1	59,2
Totalt	733,8	730,5	708,0

Ressursbruken til utøvende tilsyn på distriktskontorene er tilnærmet uendret sammenlignet med 2013. Andre tilsynsfaglige aktiviteter har hatt en generell nedgang sammenlignet med 2013. Denne nedgangen fordeler seg hovedsakelig på aktiviteter knyttet til tilsynsfaglig kompetanseutvikling, beredskapsarbeid og tilsynsfaglige koordineringsmøter.

Tabell 24 Registrert tidsbruk på styre- og støtteprosessene fordelt på hovedaktiviteter – antall årsverk 2012-2014.

Styre- og støtteprosesser	2012	2013	2014
Styre Mattilsynet	63,4	65,0	71,1
Personalhåndtering	80,4	75,4	79,5
Intern drift	56,2	57,5	52,5
IKT-tjenester	30,2	28,3	29,3

²¹ Tallene inkluderer ikke registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner.

Styre- og støtteprosesser	2012	2013	2014
Håndtere dokumenter	5,9	6,5	6,6
Drifte økonomi	15,0	14,5	14,4
Innkjøp	4,8	5,2	5,2
Totalt	256,0	252,5	258,8

Det har totalt sett vært en økning i registrert tidsbruk på styre- og støtteprosessene sammenlignet med 2013. Vi ser at økningen hovedsakelig er fordelt på styre-prosessen og aktiviteter knyttet til personalhåndtering, og IKT-tjenester. Dette kan forklares med økt innsats på organisasjonsgjennomgangen i 2014.

3.6.4 Tidsbruk fordelt på fylker

Det var relativt små endringer i den fylkesvise fordelingen av årsverk mellom 2013 og 2014. Økningen av antall årsverk i Oslo skyldes at tidligere distriktskontor for Asker og Bærum, lokalisert i Akershus, ble sammenslått med Distriktskontoret for Oslo. Likeledes ser vi at årsverkene i Akershus er redusert med tilsvarende antall årsverk.

Tabell 25 Registrert tidsbruk pr fylke – antall årsverk 2012-2014

Fylke	2012	2013	2014
Oslo	222	218	224
Akershus	110	110	104
Østfold	54	45	47
Hedmark	113	120	118
Oppland	34	33	32
Buskerud	40	40	38
Vestfold	33	32	34
Telemark	29	29	29
Aust-Agder	12	13	13
Vest-Agder	13	13	13
Rogaland	137	135	131
Hordaland	90	91	88
Sogn og Fjordane	41	38	38
Møre og Romsdal	57	56	52
Sør-Trøndelag	83	85	82
Nord-Trøndelag	63	61	59
Nordland	107	108	109
Troms	44	43	42
Finnmark	47	49	46
Sum	1 328	1 318	1 298

3.6.5 Tidsbruk fordelt på fagområder

Mattilsynets mål- og tiltaksstruktur er ikke utviklet med tanke på å dokumentere tidsbruk på fagområder. Enkelte tiltak retter seg derfor mot flere fagområder. I disse tilfellene er aktiviteten henført til fagområdet som anses mest aktuelt. Aktiviteter som ikke direkte kan henføres til fagområder, er fordelt forholdsmessig.

Tabell 26 Registrert tidsbruk pr fagområde – antall årsverk 2012-2014.

Fagområde	2012	2013	2014
Landbruk	393	398	404
Akvakultur og sjømat	170	174	172
Næringsmidler	693	672	642
Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling	73	75	79
Sum	1328	1318	1298

3.6.6 Sammenhenger mellom utgifter og gebyr-/avgiftsinntekter

Mattilsynet er bedt om å rapportere ressursbruken sett i forhold til inntektene fra gebyrer. Beregningene er basert på regnskapsførte utgifter og registrert tidsbruk. Utgifter og tidsbruk som ikke er fagspesifikke, tilsynsfaglige eller administrative, er fordelt forholdsmessig. Det er i beregningen skjønnsmessig tatt hensyn til at slakterier stiller lokaler o.a. til disposisjon for Mattilsynets personale i kjøttkontrollen.

Det er egne tiltak for kjøttkontroll og veterinær grensekontroll, men ikke for arbeid med særskilte ytelser og ytterligere offentlig kontroll. Dette gjør at det er større usikkerhet knyttet til beregningene for sistnevnte gebyrer.

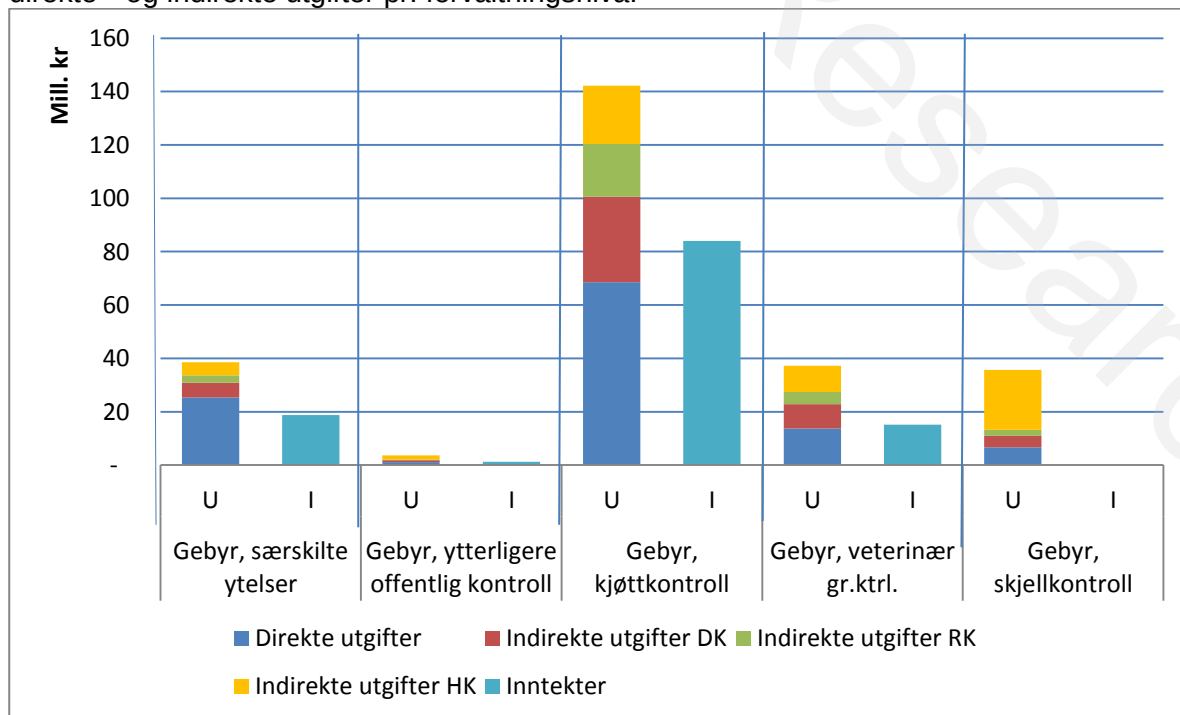
Tabell 27 viser beregnede sammenhenger mellom utgifter i Mattilsynet og inntekter fra gebyrer i matforvaltningen i 2014.

Tabell 27 Utgifter i Mattilsynet og inntekter fra gebyrer i matforvaltningen 2013

	Gebyrer ²²	Ikke gebyrer	Sum
Beregnet fordeling av utgifter	257 214 382	957 063 618	1 214 278 000
Inntekter	119 261 077	0	119 261 077

I 2014 utgjorde inntekter fra gebyrer 9,8 % av sum driftsutgifter. Gebyrinntektene var også i 2014 lavere enn beregnede tilhørende utgifter, ca. 46 %.

Figur 11 viser inntektene pr. gebyr og beregnede tilhørende utgifter, hvor utgiftene er spesifisert i direkte²³ og indirekte utgifter pr. forvaltningsnivå.

Figur 11: Inntekter og utgifter, spesifisert i direkte og indirekte utgifter, pr. gebyr 2013

²² Inntektene inkluderer ikke inntekter fra tvangsmulkt og avviker derfor fra regnskapstall på kap. 4115 post 01.

²³ Med direkte utgifter forstås ressursbruk som direkte kan henføres til den gebyrpliktige oppgaven som utføres.

Formålet med å dokumentere sammenhenger mellom inntekter og utgifter i matforvaltningen har vært å etterse at det ikke oppstår systematiske avvik over tid og kryss-subsidiering mellom næringer. Behovet for å etterse dette er etter Mattilsynets vurdering ikke lenger til stede etter at avgiftene ble fjernet i 2012 da kalkyler sikrer at gebyrinntektene ikke overstiger utgiftene ved å utføre oppgavene. Dokumentasjonskravet bør derfor revurderes.

4 Styring og kontroll i virksomheten

4.1 Overordnet vurdering av styring og kontroll i virksomheten

Mattilsynet har mål og resultatstyring som hovedprinsipp i styringen av virksomheten. Det er etablert godt fungerende systemer og rutiner tilpasset Mattilsynets behov. Roller og ansvar delegeres gjennom delegeringsbrev, instruks samt planverket til Mattilsynet. Systematiske risikovurderinger er sentralt i vårt styringsarbeid og er grunnlaget for prioritering av innsats og tiltak.

I 2014 har Mattilsynet levert i henhold til vesentlige mål og resultatkrav fastsatt av våre eierdepartement. Mattilsynet følger opp resultatoppnåelse tett internt, hvor administrerende direktør har styringsdialog med avdelinger på hovedkontoret og regionene, og tilsynsproduksjon følges opp gjennom egne produksjonssamtaler.

Mattilsynet er opptatt av at ressursene brukes effektivt. I forbindelse med ny strategi og arbeid med ny organisering har Mattilsynet gjort endringer og tiltak for å bruke ressursene enda mer effektivt. Dette gjøres gjennom endret organisering, endringer i arbeidsformer og digitalisering.

Riksrevisjonen hadde ikke vesentlige merknader til regnskapet for 2013. Mattilsynet fikk en vesentlig merknad i forbindelse med Riksrevisjonens kontroll av tilganger i MATS. Dette er mer omtalt i kapittelet under.

I tillegg til Riksrevisjonen gjennomfører EFTA Surveillance Authority (ESA) årlig ca. 5 revisjoner i Mattilsynets forvaltningsområdet. ESA har dreid revisjonsgrunnlag til å også ha fokus på oppfyllelse av Kontrollforordningen. Revisjonene har påvist at Mattilsynet har forbedringspotensialet i å fullføre system for risikobasering av virksomheter og verifisering av effekten av tilsynet i tillegg til mindre avvik på spesifikke fagområder. Rapportene etter hver revisjon publiseres i ESAs hjemmeside.

I kvalitetsarbeidet har det vært fokus på brukervennlighet, opplæring og informasjon samt implementering av ledelsens styringssignaler. Interne og eksterne revisjoner, blant annet ESA-revisjoner, følges opp i Forbedringsportalen, vårt system for avvik og forbedringer. Bruk av Forbedringsportalen var også tema i årets styringssamtaler. Internkontroll i Mattilsynet dokumenteres gjennom vårt kvalitetssystem. Det er ikke avdekket vesentlig styringssvikt, feil og mangler i 2014. Like fullt arbeider Mattilsynet med kontinuerlig forbedring av kvalitetssystemet for å sikre at lover og regler overholdes, god kvalitet på det vi leverer, og en systematisk tilnærming rundt forbedringsarbeid. I 2014 har vi vektlagt arbeid med å følge opp avvik og forbedringsmeldinger og sett dette opp mot arbeidet med tidstyver. Arbeid med tidstyver er omtalt i kapittel 4.3.

Mattilsynets resultat- og regnskapsinformasjon er pålitelig og vi har i 2014 jobbet med å utvikle en standardisert metode for måling av produktivitet i tilsynet. Arbeidet ses i sammenheng med utviklingen av en ny datamodell i Mattilsynets virksomhetsstyringssystem for å få bedre styringsdata.

4.2 Forhold knyttet til styring og kontroll i Mattilsynet

4.2.1 Revisjon, forbedring og læring

4.2.1.1 Internkontroll og internrevisjon

Mattilsynet har gjennomført to internrevisjoner i perioden desember til mai. «Oppfølging av tidligere etatsrevisjoner» og «Gebyrer, særskilte ytelser og ytterligere offentlig kontroll», avdekket begge at det er rom for forbedringer i arbeidsrutiner. I tillegg er det gjennomført flere lokale revisjoner i regionene. Funnene følges opp gjennom blant annet Mattilsynets forbedringsportal.

4.2.1.2 Undersøkelser og evalueringer

I forbindelse med prosjekt «Dyrevelferd hund og katt» ble det gjennomført en evaluering av forvaltningen på området. Funnene fra evalueringen ble blant annet brukt ved utarbeidelse av veiledningsmateriale på området.

Mattilsynet gjennomfører systematisk evalueringer etter beredskapsøvelser. Det legges stor vekt på oppfølging av forbedringspunkter og læring i organisasjonen.

I forbindelse med organisasjonsgjennomgangen er det gjennomført flere interne vurderinger av utfordringer og svakheter med gammel organisasjon som grunnlag for beslutninger om ny organisering.

4.2.1.3 Oppfølging av eventuelle merknader fra Riksrevisjonen

Riksrevisjon hadde en vesentlig merknad knyttet til svakheter i Mattilsynets tilgangskontroll og informasjonssikkerhet for MATS i 2013. Mattilsynet har fulgt opp merknaden med flere tiltak, blant annet en ekstern utredning, og en sikkerhetsrevisjon som skal gi oss grunnlag for forbedringer.

4.2.1.4 Revisjon av delegerte kontrollorganer

Høsten 2014 gjennomførte Mattilsynet en revisjon av Debios virksomhet med vekt på undersøkelser av vedtak om tillatelser til innkjøp av konvensjonelle dyr og rutiner for opplæring av landbruksrevisorer. Det ble ikke funnet alvorlige avvik under revisjonen.

4.2.2 Utvikling av ledere og medarbeidere

4.2.2.1 Ledelse

Tydelige ledere som inspirerer og skaper prestasjonssterke team er viktig for at Mattilsynet skal nå sine mål og skape resultater. I forlengelsen av arbeidet med ny strategi og ny organisasjonsmodell er det utarbeidet nye lederkrav som skal ligge til grunn for videre arbeid med lederutvikling. Dette skal følges opp gjennom et lederutviklingsprogram som skal gå over to år, hvor hovedformålet er å virkeliggjøre visjoner og mål for det moderne Mattilsynet.

4.2.2.2 Kompetanseutvikling

Mattilsynet har identifisert at vi kan bli bedre til å skape utviklings- og karrieremuligheter for våre medarbeidere. Vi har derfor startet et arbeid med løpende kartlegging som grunnlag for prioriteringer, samt digitalisering av kompetanseutviklingsprosessen. En digital læringsplattform ble lansert i desember 2014, og innebærer forenkling av administrasjon og bedre kvalitet for brukere. Digitaliseringen reduserer også behov for reising.

På bakgrunn av tidligere kartlegginger, og som et ledd i å utvikle enhetlig tilsyn, har vi utviklet sentrale kompetanseutviklingstiltak som går over år. Noen av disse tiltakene inngår i tilsynsskolen, omtalt under kapittel 3.3.2.1.

Prioriterte sentrale kompetansetiltak har i 2014 omfattet følgende kurs med antall deltakere:

- Kommunikasjon på tilsyn
- Systemrevisjon
- Coachende lederskap

Kursaktiviteten har vært noe lavere enn i 2013, dels fordi gapet mellom behov for kompetanseutvikling og kompetansebeholdning er redusert, men også dels fordi arbeidet med utvikling av ny organisasjonsmodell og omstilling har medført en midlertidig omprioritering.

4.2.3 Bemanning

4.2.3.1 Antall årsverk

Tabell 28 viser gjennomsnittlig antall årsverk hvert av de siste tre årene, totalt og fordelt på Mattilsynets tre forvaltningsnivåer. Tallene inkluderer medarbeidere i lønnet permisjon.

Tabell 28 Gjennomsnittlig antall årsverk med fordeling

	Utgang 2012	Utgang 2013	Utgang 2014
Totalt	1311	1304	1281
Nasjonalt nivå	292	293	293
Regionskontorene	144	144	141
Distriktskontorene	875	867	847

Det har i 2014 vært tilnærmet stillingsstopp i forbindelse med omorganiseringen. Dette har medført at vi i all hovedsak har tilsatt midlertidig for å løse lovpålagte oppgaver og oppgaver av prekær karakter. Det har medført en nedgang siste året på 23 årsverk, og er det laveste bemanningstallet de siste årene.

4.2.3.2 Rekruttering og avgang

Selv om Mattilsynet har praktisert tilsettingstopp, er det totalt tilsatt 38 nye medarbeidere, hvorav 27 er i vikariat eller midlertidig stilling. Totalt har 57 medarbeidere sluttet, hvorav 44 grunnet naturlig avgang og 13 fordi engasjement eller vikariat utløp. Turnover totalt for Mattilsynet var på 3,2 %, som er en nedgang fra 2013 (4,6 %).

Mattilsynet har som mål at flest mulig av arbeidstakerne skal stå i stilling til de fyller 67 år. Vi har fortsatt enkelte som slutter med AFP tidligere. Gjennomsnittlig pensjonsalder holder seg stabilt rundt 65 år, og det er en marginal økning fra 2013 med 65,2 år til 65,7 år i 2014.

4.2.3.3 Læringer i staten

Mattilsynet har i 2014 hatt fem læringer/praktikanter, hvorav to har arbeidet ved hovedkontoret og tre i våre regioner. I hovedsak gjelder det personer som er på praksisplass fra NAV for arbeidstrening.

4.2.4 Arbeidsmiljø

Sykefraværet i Mattilsynet for 2014 var på 5,25 % noe som er en nedgang fra 2013 da sykefraværet var på 5,60 %. Mattilsynet har dermed nådd målet i at fraværet ikke skulle overstige 5,3 % samlet sett. Staten jobber aktivt både med forebygging av sykefravær og oppfølging av sykemeldte for å tilrettelegge for at disse kommer raskt tilbake. Det er inngått ny IA-avtale med NAV for perioden 2014 – 2018, og det er nedsatt en arbeidsgruppe som jobber med å utarbeide ny IA-handlingsplan for Mattilsynet for samme periode.

4.2.5 Ansattes medvirkning

Administrerende direktør og de hovedtillitsvalgte har etatssamarbeidsmøter to ganger pr måned for behandling av informasjons-, drøftings- og forhandlingssaker etter Hovedavtalen. Tilsvarende samarbeidsfora er i alle regioner for å behandle lokale saker. De tillitsvalgte involveres tidlig i viktige prosesser hvor prioriteringer for neste år diskuteres.

Tillitsvalgte har blitt involvert i hele prosessen med omorganiseringen. Det ble høsten 2014 inngått en omstillingsavtale. Avtalen har til formål å sikre de ansattes medbestemmelsesrett og rettigheter i henhold til lov, kollektive og individuelle avtaler og sentrale personalpolitiske retningslinjer for omstillingsarbeidet i Mattilsynet. Avtalen avklarer også arenaene for samarbeidet.

4.2.6 Likestilling og inkluderende arbeidsliv

Tabellene nedenfor viser nøkkeltall for likestilling mellom kvinner og menn på ulike forhold.

Tabell 29 Nøkkeltall med fordeling mellom kvinner og menn i 2012 – 2014.

Indikatorer	2012		2013		2014	
	K	M	K	M	K	M
Andel av ansatte	62,8 %	37,2 %	64,6 %	35,4 %	65,5 %	34,5 %
Andel deltidsansatte fordelt på kjønn	16,5 %	4,8 %	16,3 %	4,1 %	15,7 %	3,3 %
Andel midlertidig ansatte fordelt på kjønn	5,7 %	2,6 %	5,1 %	2,1 %	5,4 %	1,9 %
Andel foreldrepermisjon fordelt på kjønn	1,8 %	0,3 %	1,9 %	0,4 %	4,0 %	1,5 %
Totalt sykefravær	6,7 %	4,6 %	6,6 %	3,9 %	6,1 %	3,7 %
Gjennomsnittlig brutto månedslønn (kr)	40 264	42 442	40 989	43 349	43 025	45 343

Tabell 30 Andel kvinner og menn på alle stillingsnivåer i 2012 - 2014 i prosent.

Indikatorer	2012		2013		2014	
	K	M	K	M	K	M
Toppledere (direktør og regiondirektør)	50,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %
Mellomledere (avdelingsdirektør, underdirektør, distrikts og seksjonssjef)	52,0 %	48,0 %	50,0 %	50,0 %	51,0 %	49,0 %
Seniorrådgiver, senior- og spesialinspektør	58,1 %	41,9 %	60,0 %	40,0 %	64,0 %	36,0 %
Rådgiver og førsteinspektør	68,6 %	31,4 %	71,0 %	29,0 %	69,0 %	31,0 %
Seniorkons, førstekons og inspektør	64,6 %	35,4 %	67,0 %	33,0 %	72,0 %	28,0 %
Kontorstillinger mm	89,4 %	10,6 %	88,0 %	12,0 %	86,0 %	14,0 %

Andel kvinner i Mattilsynet har økt fra 64,6 % i 2013 til 65,5 % i 2014. Andelen kvinnelige leder er stabil. Fortsatt tjener kvinner i gjennomsnitt 95 % av menn (brutto månedslønn). Her vil vi vise til aldersforskjell og tjenestetid som fortsatt vil bidra til forskjeller.

Antall medarbeidere med innvandrerbakgrunn har de siste årene vært relativt stabil. I 2014 var det 74 medarbeidere i Mattilsynet med innvandrerbakgrunn. Antall søkere som har oppgitt at de har innvandrerbakgrunn var i 2014 totalt bare 58. Mattilsynet har hatt tilsettingsstopp i 2014, slik at vi har hatt svært få kunngjøringer.

Ved utgangen av 2014 hadde Mattilsynet 12 antall ansatte med nedsatt funksjonsevne. Det er svært få søkere som oppgir at de har nedsatt funksjonsevne. Mattilsynet har hatt fem praktikanter fra NAV på arbeidstrening.

4.2.7 Anskaffelser

4.2.7.1 Fullførte anskaffelsesprosesser/anskaffelser i prosess

Mattilsynet jobber for kostnadseffektive innkjøp i tråd med gjeldene regelverk, og har i 2014 gjennomført mange anskaffelser. Reaktivering av e-handelsprosjektet er utsatt til etter omorganiseringen. Arbeidet med å videreutvikle bruken og å knytte flere leverandører til løsningen vil starte i 1. tertial 2015.

Mattilsynet har innført et kontraktssystem som skal forenkle og effektivisere arbeid med å følge opp kontrakter. Systemet ble satt i pilotdrift i mai, og vil bli satt i full drift i 1. tertial 2015.

4.2.7.2 Husleieavtaler/Fremtidens arbeidsplass

Omlag 40 av Mattilsynets husleiekontrakter går ut i 2015. Mattilsynet ser nye lokaler i sammenheng med ny strategi og har opprettet prosjektet «fremtidens arbeidsplass» som har to hovedmål: Økt samhandling og bedre utnyttelse av arealet. Forprosjektet til Fremtidens arbeidsplass var et FoU-prosjekt i regi av Statsbygg og Statsbygg bidrar inn i prosjektet.

4.2.8 Grønn stat

Enhetene i Mattilsynet har generelt høy bevissthet på miljøvennlighet og energibruk. Kildesortering og resirkulering av brukt elektronisk utstyr (PC-er) fungerer godt, og det er iverksatt tiltak som skal begrense papirforbruket. I innkjøps- og anbudsdokumenter stilles det generelle miljøkrav til leverandørene. Slike krav videreutvikles og konkretiseres fortløpende på bakgrunn av erfaring.

Videokonferansemøter er nå den foretrukne form for møter mellom enhetene, og bruken er stadig økende. I 2014 er det gjennomført 8.847 videomøter over til sammen 15.696 timer, mens tallene for 2013 var på henholdsvis 8.082 videomøter over 14.883 timer.

4.2.9 Elektronisk forvaltning og effektivisering ved hjelp av IKT

IKT er et strategisk virkemiddel til å bygge det moderne Mattilsynet, og vi benytter stadig en større andel av IKT-ressursene på utviklingsrelaterte oppgaver, da mange driftsoppgaver i stor grad blir automatisert. I 2014 har vi blant annet modernisert våre telefoniløsninger, og alle i Mattilsynet bruker nå Microsoft Lync. Dette støtter opp under målet om økt og mer effektiv samhandling og en mer effektiv utnyttelse av ressurser.

Det er innført unik-ID for alle ansatte. Unik-ID gir effektiviseringsgevinster på flere områder. Dette sikrer en enhetlig og mer effektiv identifikasjon av ansatte når det gjelder bruk av alle IKT-løsninger og håndtering av personalopplysninger.

Det er i 2014 startet et samarbeid med Landbruks – og matdepartementet og andre underliggende etater rundt IT-sikkerhet.

4.2.10 Videreutvikling av nettbaserte forvaltningsløsninger

MATS utgjør hovedverktøyet for all tilsynsproduksjon i Mattilsynet, og det har derfor vært lagt ned betydelig arbeid i å identifisere og eliminere ulike tidstyver både for næring, publikum og egne medarbeidere gjennom å gjøre løsningene mer brukervennlige og effektive. Dette gjelder både ved nyutvikling og løpende forbedring av eksisterende funksjonalitet. I løpet av året er det blitt produksjonsatt fire leveranser av MATS med til sammen omlag 500 små og store elementer som omfatter enten nyutvikling, endringer eller feilrettinger.

Av de store forbedringene nevnes spesielt:

- Forbedringer i eksportløsningen for sjømat som har gitt mer effektiv administrasjon av fiskeattester
- Løsning for enklere administrasjon og publisering av virksomhetslister til bruk ved fiskeeksport (til Vietnam, Russland og Kina)

For øvrig har vi foretatt en gjennomgang av vår forvaltning av MATS. Større utviklingsoppgaver blir nå prosjektorganisert. Hensikten er å få en bedre styring og forankring av utviklingsarbeidet i ledelse og fagmiljøer, samt å få en bedre utnyttelse av ressurser fra fagavdelinger og brukermiljøer.

4.3 Arbeid med tidstyver

Mattilsynet har fulgt opp regjeringens føringer om å identifisere og fjerne tidstyver i arbeidshverdagen. Mattilsynet så arbeidet i sammenheng med ny strategi og organiserte arbeidet som et prosjekt.

Mattilsynet rapporterte 1.9.14 om eksterne tidstyver med forslag til forenklinger av regelverk og krav fastsatt av andre. I tillegg ble de største interne tidstyver identifisert og kategorisert i interne tidstyver og tidstyver vi påfører andre. Disse tidstyvene er det jobbet videre med både i prosjektet og resten av organisasjonen. Samtlige ca. 350 innmeldte tidstyver er registrert og er eller vil bli fulgt opp videre via etablerte systemer (Forbedringsportalen i Kvalitetssystemet) og styringsdialogen med departementene.

Funnene i prosjektet har gitt og vil gi forenklinger i egen drift via datasystemer, forenklet rapportering og fokus på kontinuerlig forbedring gjennom samhandling og kultur. Arbeidet har skapt engasjement og videreføres i årene som kommer.

5 Vurdering av framtidsutsikter

Forvaltningsområdene våre er omfattende og i forandring. Dette er de viktigste utviklingstrekkene som vil få betydning for framtiden. Vi ruster oss for å møte dem - både alene og i samarbeid med andre.

Økt risiko for smitte og svindel

Internasjonaliseringen av mathandelen og -produksjonen gir oss varer vi ellers ikke ville fått. Samtidig blir handelen og produksjonen mer uoversiktlig med økende antall aktører spredt over mange land. Netthandelen øker og gjør det vanskeligere å føre tilsyn. Hygienisk svikt eller forurensing som følge av feil eller svindel kan raskt ramme folk vidt.

Smugling og ulovlig omsetning av mat er på frammarsj. Mat vi ikke vet opprinnelsen til utgjør i seg selv en risiko, fordi den kan inneholde smittestoffer, forurensing og være håndtert uhygienisk.

Det er økning i importerte vegetabiler som har mikrobiologiske agens som gir sykdom. I tillegg spiser vi ofte vegetabiler rå, og det øker risikoen ytterligere for å bli syk. Samtidig er det helsefordeler ved at vi spiser mer frukt og grønt. Myndighetene oppfordrer til det, og det er også en naturlig del i en sunn livsstil som foretrekkes av stadig flere.

Tar med oss sykdommer fra ferier

Vi reiser mer - også til land med andre og til dels alvorlige sykdommer enn i Norge. Ofte er kjæledyr med på reise i EØS området. Smittestoff kjenner ingen landegrenser, og faren for å innføre smittestoffer som kan overføres med mennesker eller dyr øker. Import og smugling av kjæledyr er stor, og utgjør allerede en risiko for både dyre- og folkehelsen.

Resistenstrusselen

Bakterier som er resistente mot antibiotika er et alvorlig og økende problem i hele verden. Hvis det sprer seg, kan det få store konsekvenser for folkehelsen ved at det blir vanskelig å behandle infeksjoner med vanlig antibiotika. Foreløpig er det et begrenset problem i Norge, men på sikt er det risiko for at dette kan endre seg.

Norsk matvareproduksjon og norske dyrehold har svært lavt forbruk av antibiotika og er i en særklasse. I Norge går 87 prosent av det totale forbruket av antibiotika til mennesker. Vi må fortsette å jobbe hardt for å forebygge antibiotikaresistens i matproduksjonen for å bevare dagens status.

Det brukes svært lite antibiotika i fiskeoppdrett, men her er det problem med resistens mot lakselusmidlene. Etter fem intense år med bekjempelse er det nå utbredt resistens. Ingen nye legemidler eller ikke-medikamentelle løsninger er umiddelbart i sikte. Oppdrettsnæringens utfordring er å tilpasse produksjonen i denne situasjonen.

Økte forventninger til dyrevelferd

Folks syn på dyrevelferd er i endring i takt med at dyr får større verdi. Oppmerksomheten rundt og forventningene til at Mattilsynet vi skal forhindre at dyr lider og raskt gripe inn, blir større – og går ofte langt utover vårt mandat og våre ressurser.

Selv om dyrevelferden generelt sett er bra i Norge, er det flere utfordringer. Store besetninger og intensiv drift krever langt større innsats i den daglige driften for å ivareta dyrenes ve og vel. Skjer det noe, blir dessuten mange dyr skadelidende. Konkurransen for å produsere mat effektivt og billig er stor og kan gå utover dyrevelferden.

Flere får seg kjæledyr. De fleste dyrene har det bra, men dessverre ser vi at mange ikke har tenkt godt nok igjennom hva som kreves for at kjæledyret deres skal ha det bra. Det betaler en del kjæledyr en høy pris for. Vi ser også en del kjæledyr i hjem med sosiale problemer. Mange dyr blir lidende siden de ofte er den svakeste part.

Vi vil vite hva vi spiser

Ola og Kari Nordmann blir stadig mer bevisst på hva de spiser og hva maten inneholder. I dagens informasjonssamfunn øker forventningene om rask og lett tilgjengelig informasjon. Overvåkning og dokumentasjon blir viktigere, men det er utfordrende å møte forventningene om å ha full oversikt til enhver tid.

Nye dokumentasjonskrav møter vi også når vi forhandler med andre land om eksport av fisk og sjømat. Flere importland stiller særegne krav utover det som er nedfelt i internasjonale standarder. Dette betyr at vi stadig må finne nye løsninger utover det som dekkes av den norske og europeiske tilsynsmodellen.

Vi rigger oss for framtida

I de vel ti årene Mattilsynet har eksistert har vi daglig levd med og møtt nye behov og utfordringer. Vi har visttilpasningsevne og endringsvilje, og når det har vært nødvendig har vi tatt større grep for å tilpasse oss utviklingen.

Det siste året har gjort store endringer. Vi har lagt en ny strategi og omorganisert oss for å bedre møte de raske og langsiktige endringene i inn- og utland.

Vi tilfører større ressurser til tilsyn og veiledning for å bli mer synlige og tydelige overfor dem vi fører tilsyn med. Det vil bidra til at det blir enklere å følge reglene. Vi har styrket den strategiske siden ved driften. Vi skal vi tidligere fange opp risikoer, bli mer tydelige og forutsigbare og vi skal utnytte ressursene enda bedre. Mange av utfordringene vi møter berører også andre etater nasjonalt og internasjonalt. Vi er helt avhengige av et godt samarbeid med dem, og vi styrker samarbeidet.

Vi mener vi ruster oss for framtiden slik at vi fortsatt skal løse samfunnsoppdraget vårt på en god måte - både alene og i tett samarbeid med andre.

6 Årsregnskap

6.1 Ledelseskommentarer

Formål

Mattilsynet ble opprettet i 2003. Mattilsynet er faglig underlagt Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet og er administrativt underlagt Landbruks- og matdepartementet.

Mattilsynet skal fremme folke-, plante-, fiske- og dyrehelse, miljøvennlig produksjon og etisk forsvarlig hold av fisk og dyr. Mattilsynet har også oppgaver som gjelder kosmetikk, legemidler og dyrehelsepersonell.

Mattilsynet løser oppgavene ved å

- føre tilsyn med dyrehold og virksomhetene fra jord og fjord til bord
- utvikle regler
- veilede og informere om kravene i reglene
- overvåke og vurdere tilstanden og utviklingen på områdene etaten har ansvar for
- kommunisere og dele kunnskap med virksomheter, forbrukere og andre grupper i samfunnet
- samarbeider nasjonalt og internasjonalt med andre etater og organisasjoner

Mattilsynet skal ha god beredskap innen hele forvaltningsområdet.

Mattilsynet er et ordinært statlig forvaltningsorgan og fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, jf. prinsippnoten til årsregnskapet.

Årsregnskapet utgjør del VI i årsrapporten til Mattilsynet.

Vurderinger av vesentlige forhold sammenlignet mot fjoråret

Mattilsynets samlede driftsutgifter (kap. 1115 post 01) er på 1,252 mrd. kr. i 2014 mot 1,250 mrd. kr. i 2013.

Samlede inntekter fra gebyrer og driftsinntekter (kap. 4115 post 01 og 02) er på 132,5 mill. kr i 2014 mot 113,0 mill. kr i 2013. Økningen skyldes hovedsakelig høyere satser på gebyrer.

Lønn og sosiale utgifter

Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter er på 795,6 mill. kr. i 2014 mot 826,0 mill. kr i 2013.

Reduksjonen på 30,4 mill. kr består av en reduksjon på 44,1 mill. kr i reguleringspremie til kommunale/ fylkeskommunale pensjonskasser sammenlignet med fjoråret, og en økning på 13,9 mill. kr (1,8 %) til lønnsutgifter, arbeidsgiveravgift og andre ytelser. Lønnskostnad per årsverk er derfor lavere i 2014 mot 2013.

Antall årsverk er 1304 i 2013 mot 1281 i 2014. Reduksjonen på 23 årsverk skyldes ansettelsesstopp i forbindelse med omorganiseringen i Mattilsynet. Det har vært økt bruk av midlertidige ansatte/vikariater.

Andre utbetalinger til drift

Andre utbetalinger til drift er på 461,6 mill. kr. i 2014 mot 476,2 mill. kr. i 2013. Reduksjonen på 14,6 mill. kr. (3,1 %) består hovedsakelig av reduksjon i kjøp av IKT-tjenester og analyse- og veterinærtjenester.

Vurderinger av vesentlige forhold mellom tildeling og regnskap

Kap. 1115 post 01 Driftsutgifter

Mattilsynet disponerte 1,236 mrd. kr på posten for driftsutgifter i 2014. Merutgiften på driftsbudsjettet ble 18,0 mill. kr, men korrigert for merinntektene under kap. 4115 postene 02,15,16, og 18 på 37,3 mill. kr. var det en mindreutgift på 19,3 mill. kr. (1,6 %). Mindreutgiften skyldes hovedsakelig forskyvninger i utgifter mellom budsjettår for enkelte oppgaver, blant annet til sporingsrelatert arbeid og arbeid med system for fiskeeksportattester og lavere utgifter til kjøp av IKT-tjenester enn budsjettet med.

Kap. 4115 post 01 Gebyrer mv.

Det ble innbetalt 121,5 mill. kr i gebyrer og tvangsmulkt på posten i 2014, mens inntektskravet var på 134,5 mill. kr. Mindreinntekten på 12,9 mill. kr. skyldes at utfakturert gebyr for kjøttkontroll med forfall i desember 2014 først ble innbetalt primo 2015.

Kap. 4115 post 02 Driftsinntekter og refusjoner mv.

Driftsinntekter og refusjoner (post 02) var på 10,9 mill. kr og består i all hovedsak av inntekter/refusjoner knyttet til tilsyn med legemidler, lokalleie og administrasjonsgebyr, samt tilskudd/refusjoner til ulike prosjekter. Merinntekten på 5,5 mill. kr. skyldes blant annet inntekter fra prosjekter delvis finansiert av andre.

Kap. 5550 post 70 Miljøavgift på plantevernmidler

Regnskapet viser en merinntekt på 21,1 mill. kr i 2014. Miljøavgiften på plantevernmidler kreves inn ved omsetning av plantevernmidler på grossistleddet. Plantevernmidler brukes i planteproduksjon der angrep av skadegjørere i stor grad bestemmes av klima- og værforhold. Samlet sett var forholdene i 2014 slik at behovet for plantevernmidler var høyere enn forutsatt ved budsjettering.

Revisjonsordning

Riksrevisjonen er ekstern revisor og årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d. Revisjonsberetningen er unntatt offentlighet fram til Stortinget har mottatt Dokument 1 fra Riksrevisjonen, men vil bli publisert på Mattilsynets sider så snart dokumentet er offentlig.

Leders bekreftelse

Jeg bekrefter at:

- årsregnskapet gir et dekkende bilde av Mattilsynets disponible bevilgninger og av regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld som helhet per 31. desember 2014
- årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv fra Finansdepartementet R-115 og krav fra Landbruks- og matdepartementet

Oslo, 26.februar 2015

Harald Gjein
administrerende direktør
Mattilsynet

6.2 Prinsippnote

Generelt om årsregnskapet

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med krav i bestemmelser om økonomistyring i staten, fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. desember 2013, punkt 3.4, Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av eget departement.

Det presenteres sammenligningstall for foregående regnskapsår. Noteoppstillingene er noe tilpasset fra 2013 hovedsakelig på grunn av endringer i bokføring av tilskuddsforvaltning og innkrevingsvirksomhet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er satt opp i tråd med grunnleggende prinsipper for årsregnskap og regnskapsføring i staten nedfelt i bestemmelsene punkt 3.4.2 og Stortingets bevilgningsreglement §§ 3, 4 og 13.

Oppstilling av bevilgningsrapportering

Bevilgningsoppstillingen omfatter en bevilgningsoppstilling, en spesifikasjon av beholdninger i kapitalregnskapet og noter.

Bevilgningsspesifikasjon viser alle rapporterte utgifter, inntekter, innbetalinger og utbetalinger over oppgjørskonti i Norges Bank og endring i mellomværende med statskassen. Utgiftene og inntektene er gruppert etter kapitler og poster som Mattilsynet har fullmakt til å disponere.

Beholdningsoversikten viser alle beholdninger Mattilsynet er oppført med i statens kapitalregnskap, inkludert Mattilsynets mellomværende med statskassen ved utgang av året.

- Note A viser forklaring av samlet tildeling
- Note B viser forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Oppstilling av artskontorapportering

Oppstillingen omfatter en artskontooppstilling, en spesifikasjon av mellomværende med statskassen ved året slutt og Artskontooppstillingen viser Mattilsynets rapportering til statsregnskapet på regnskapslinjenivå etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Spesifikasjonen av mellomværende med statskassen vises fordelt på grupper av kontoer.

Artskontooppstillingen viser følgende noter i tillegg til prinsippnote:

- Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet
- Note 2 utbetalinger til lønn og sosiale utgifter og innbetalinger av offentlige refusjoner vedrørende lønn
- Note 3 utbetalinger til investeringer
- Note 4 andre utbetalinger til drift og utbetaling av finansutgifter
- Note 5 innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten
- Note 6 tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten
- Note 7 sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Sumlinjen "netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge de to oppstillingene.

Grunnleggende prinsipper for årsregnskap

Ettårsprinsippet: Regnskapet skal følge kalenderåret

Fullstendighetsprinsippet: Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret

Kontantprinsippet: Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Bruttoprinsippet: Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp

Intern fakturering praktiseres ikke

Kontoplan

Standard kontoplan blir benyttet til løpende bokføring.

Lønn, pensjoner og arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveravgift blir ikke innbetalt, men regnskapsføres og rapporteres som utgift på Mattilsynets kapittel og til inntekt på felleskapittel Folketrygden. Pensjonstrekk på 2 % overføres ikke pensjonskassen, men dekkes over sentralt kapittel i statsbudsjettet.

Immatrielle eiendeler og anleggsmidler

Driftsmidler med anskaffelsesverdi over kr. 30 000 utgiftsføres i kontogruppe 47-49. Driftsmidler med anskaffelsesverdi under kr. 30 000, men som Mattilsynet anser å være en del av en pool (pooltilnærming), utgiftsføres likevel i kontogruppe 47-49 (hvis samlet sett anskaffelsesverdien er over kr. 30 000).

Selvassurandørprinsipp

Staten opererer som selvassurandør. Det er ikke inkludert poster i årsregnskapet som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader.

Statens konsernkontoordning

Mattilsynet tilfører ikke likvider gjennom året. Mattilsynet har en trekkrettighet på vår konsernkonto som tilsvarer netto bevilgning. Forskjellen mellom inntektsført bevilgning og netto trekk på konsernkontoen inngår i avregning med statskassen. Saldoen nullstilles på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

6.3 Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsåret 2014

Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merutgift (-) og mindreutgift
1115	Mattilsynet	01	Driftsutgifter	A, B	1 236 185 000	1 251 707 561	-15 522 561
1115	Mattilsynet	22	Reguleringspremie til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser	A, B	12 600 000	11 298 240	1 301 760
1115	Mattilsynet	71	Tilskudd til erstatninger	A, B	4 200 000	4 095 444	104 556
0702	Beredskap (særskilt belastningsfullmakt)	21	Spesielle driftsutgifter	B		192 876	
0711	Ernæring og mattrygghet (særskilt belastningsfullmakt)	21	Spesielle driftsutgifter	B		434 398	
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen (belastningsfullmakt)	77	Utviklingstiltak	B		3 784 927	
1400	Klima- og miljødepartementet (belastningsfullmakt)	01	Driftsutgifter	B		97 300	
Sum utgiftsført					1 252 985 000	1 271 610 746	

Inntekts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merinnt. og mindreinnt. (-)
4115	Mattilsynet	01	Gebyr m.m		134 493 000	121 572 030	-12 920 970
4115	Mattilsynet	02	Driftsinntekter og refusjoner mv.	B	5 369 000	10 858 706	5 489 706
4115	Mattilsynet	15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	B		723 576	
4115	Mattilsynet	16	Refusjon av foreldrepenger	B		11 507 250	
4115	Mattilsynet	18	Refusjon av sykepenger	B		19 547 137	
5550	Miljøavgift på plantevernmidler	70	Miljøavgift på plantevernmiddel		50 000 000	71 092 206	21 092 206
5584	Andre avgifter	70	Etterslep, netto tilbakebetaling av utgått avgifter			4 718	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			81 809 023	
Sum inntektsført					189 862 000	317 114 646	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet 954 496 100

Kapitalkontoer

60080701	Norges Bank KK /innbetalinger					244 675 797	
60080702	Norges Bank KK/utbetalinger					-1 197 961 170	
711315	Mellomregningskonto med finansdepartementet					-1 210 727	
Sum rapportert							0

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2014	2013	Endring
711315	Mellomværende med statskassen	-31 569 125	-30 358 397	-1 210 727

Note A Forklaring av samlet tildeling

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
1115 01	11 514 000	1 224 671 000	1 236 185 000
1115 22		12 600 000	12 600 000
1115 71		4 200 000	4 200 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht tildelingsbrev	Merutgift(-)/mindreutgift etter andres utgiftsføringer	Standard refusjoner på inntekts-postene 15-18	Merinntekter iht merinntekts-fullmakt *	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp **	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomh.
1115 01		-15 522 561	-2 435 141	-17 957 702	31 777 963	5 489 706		19 309 967	61 233 550	19 309 967
1115 22		1 301 760		1 301 760				1 301 760	630 000	
1115 71	"overslagsbevilgning"	104 556		104 556				104 556	210 000	

* Merinntekten på kr 5 489 706,- består av merinntekter rapportert på kap. 4115 post 02 av Mattilsynet (jf oppstilling av bevilgningsrapportering). **Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter i hht oppstilling av bevilgningsrapportering

Mottatte belastningsfullmakter

Landbruks- og matdepartementet har avgitt en belastningsfullmakt til Mattilsynet på kr 3 800 000,- på kap. 1150 post 77 til oppgaver etter *Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler (2010-2014)*. Mattilsynet har benyttet kr 3 784 927,- av belastningsfullmakten.

Klima- og Miljødepartementet har avgitt en belastningsfullmakt til Mattilsynet på inntil kr 100 000,- på kap. 1400 post 01 i forbindelse med tilsyn etter genteknologiloven. Mattilsynet har belastet kr 97 300,-.

Helse- og omsorgsdepartementet har avgitt en særskilt belastningsfullmakt på kr 200 000,- på kap. 0702 post 21 *Beredskap* til disposisjon til beredskapsplanlegging og øvelser knyttet til oppfølging av lov om helsemessig og sosial beredskap. Mattilsynet har belastet kr 192 876,-. Helse- og omsorgsdepartementet har også avgitt særskilt belastningsfullmakt på kr 6 000 000,- på kap. 0711 post 21 *Ernæring og mattrygghet* til innkjøp av nødvendig teknisk utstyr for å kunne starte arbeidet med å innføre en landsdekkende *smilefjesordning* i serveringsnæringen (5 000 000 kr) og til arbeid med *drikkevann* (1 000 000 kr). Mattilsynet har kun belastet kr 434 398,-.

Utgiftsført av andre virksomheter og merutgift(-)/mindreutgift etter tildelingsbrev

Iht. tildelingsbrevet kan Landbruks- og matdepartementet belaste kr 1 500 000,- av bevilgningen på kap. 1115 post 01. Dette skal dekke utgifter til nasjonal ekspertise i internasjonale organer. Landbruks- og matdepartementet har utgiftsført kr 2 435 141 på Mattilsynets kap. 1115 post 01. Mattilsynets mer/mindre utgifter er korrigert for utgifter ført av Landbruks- og matdepartementet og viser etter korrigeringen en merutgift på kr 17 957 702,-.

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

Mattilsynet har brukt lønnsrefusjoner som er ført på kap. 4115 postene 15, 16 og 18 til å dekke inn samtlige merutgifter under kap. 1115 post 01. Lønnsrefusjonene beløper seg samlet til kr 31 777 963,-.

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Mattilsynet har budsjettfullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 1115 post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 4115 post 02 iht. Statsbudsjettet - Tildelingsbrev til Mattilsynet for 2014 punkt. 1.3.

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Mattilsynets bevilgning på kap. 1115 post 71 er gitt med stikkordet "overslagsbevilgning". Bevilgningen skal dekke statens betalingsforpliktelser overfor dem som har ytt nødhjelp etter dyrevelferdsloven §4, samt kostnader for tiltak som settes i verk av Mattilsynet i medhold av matloven, dyrehelsepersonelloven og dyrevelferdsloven i de tilfellene kostnadene ikke kan drives inn fra eier/ansvarlig

6.4 Oppstilling av artskontorapporteringen for regnskapsåret 2014

	Note	2014	2013
Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1,5	119 722 549	165 941 721
Salgs- og leieinnbetalinger	1	1 545 321	10 506 723
Andre innbetalinger	1	8 985 427	1 055 349
Innbetaling av finansinntekter	1	148 119	84 168
<i>Sum innbetalinger</i>		130 401 415	177 587 962
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	2	795 590 294	825 992 626
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	2	-31 777 963	-32 083 125
Utbetalt til investeringer	3	10 731 347	9 600 611
Andre utbetalinger til drift	4,6	461 603 006	476 160 345
Utbetaling av finansutgifter	4	27 550	188 052
<i>Sum utbetalinger</i>		1 236 174 234	1 279 858 508
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		1 105 772 819	1 102 270 546
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	5	72 946 405	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		72 946 405	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	6	3 478 709	0
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer til andre</i>		3 478 709	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
5400 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift	2	81 809 023	79 764 163
<i>Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler</i>		81 809 023	79 764 163
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		954 496 100	1 022 506 383
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		2014	2013
Andre langsiktige fordringer (Depositum)	7	28 090	28 090
Kortsiktige fordringer	7	2 517 113	2 173 273
Skyldig skattetrekk	7	-31 117 778	-29 889 418
Skyldige offentlige avgifter	7	-833 558	-262 850
Annen kortsiktig gjeld	7	-2 162 991	-2 407 493
Sum mellomværende med statskassen		-31 569 125	-30 358 397

Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet

	31.12.2014	31.12.2013
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Gebyr for særskilte ytelser	18 730 983	12 918 645
Gebyrer for tilsyn og kontroll	100 508 266	86 342 068
Miljøavgift*		64 122 017
Tvangsmulkt*		1 632 355
Avgifter planteforedlerrett	483 300	472 500
Avgifter i matforvaltningen*		454 137
Sum innbetalinger fra gebyrer	119 722 549	165 941 721
<i>Salgs-, leie og andre innbetalinger</i>		
Leieinntekter	1 545 321	1 385 637
Refusjoner m.m.	7 509 364	8 412 725
Inntekter administrasjonsgebyr	664 442	708 361
Inntekter Nordisk Ministerråd	811 620	1 055 349
Sum salgs- leie- og andre innbetalinger	10 530 748	11 562 072
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	148 119	84 168
Sum innbetaling av finansinntekter	148 119	84 168
Sum inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	130 401 415	177 587 962

* Miljøavgift, tvangsmulkt og avgifter i matforvaltningen ble endret til *innkrevingsvirksomhet til staten* i 2014. Se note 6

Note 2 Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter og innbetalinger av offentlige refusjoner vedrørende lønn

	31.12.2014	31.12.2013
<i>Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter</i>		
Lønninger	688 877 845	676 716 155
Arbeidsgiveravgift	81 809 022	79 764 163
Andre ytelser	13 605 187	14 068 938
Reguleringspremie komm/fylkeskomm pensjonskasser	11 298 240	55 443 370
Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter *	795 590 294	825 992 626
<i>Offentlige refusjoner vedrørende lønn</i>		
Sykepenger og andre refusjoner	31 777 963	32 083 125
Sum offentlige refusjoner vedrørende lønn	31 777 963	32 083 125
Gjennomsnitt antall årsverk:	1 281	1 304

* Av Mattilsynets samlede utbetalinger til lønn og sosiale utgifter vedrører kr 368 973,- Nordisk Ministerråd

Note 3 Utbetalinger til investeringer

	31.12.2014	31.12.2013
Immaterielle eiendeler og lignende	1 396 869	837 793
Maskiner og transportmidler	55 050	244 100
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	8 615 264	8 446 482
Andre utgiftsførte investeringer	664 164	72 236
Sum utbetalt til investeringer	10 731 347	9 600 611

Note 4 Andre utbetalinger til drift og utbetaling av finansutgifter

	31.12.2014	31.12.2013
<i>Andre utbetalinger til drift</i>		
Utgifter lokale	90 440 080	86 435 265
Leie av maskiner, inventar og lignende	15 815 047	17 430 426
Mindre utstyrsanskaffelser	10 244 901	10 599 041
Reparasjon og vedlikehold bygninger og lokaler	1 107 469	1 207 923
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	35 983 964	18 279 990
Regnskaps-revisjon- og økonomitjenester	23 450	292 813
Kjøp av tjenester til utvikling og løpende driftsoppgaver IKT	42 383 150	59 884 699
Forvaltningsstøtte	29 991 812	31 372 694
Kjøp av analyse og veterinærtjenester	124 327 038	134 295 193
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	31 093 237	30 016 517
Reiser og diett *	31 163 928	35 276 806
Øvrige driftsutgifter *	49 028 931	51 068 979
Sum andre utbetalinger til drift	461 603 006	476 160 345
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	27 550	28 031
Andre finansutgifter	0	160 021
Sum utbetaling av finansutgifter	27 550	188 052

* Av Mattilsynets utbetalinger til reiser og diett og øvrige driftsutgifter vedrører kr 442 647,- Nordisk Ministerråd.

Note 5 Innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2014	31.12.2013
Miljøavgift på plantevernmidler	71 092 206	0
Avgifter i matforvaltningen (påløpt før 2012)	4 718	0
Overtredelsesgebyr	6 020	0
Tvangsmulkt	1 843 462	0
Sum innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten	72 946 405	0

Forklaring til artskontorapportering av innkreivingsvirksomhet

Kapitel 5550 post 70 Miljøavgift på plantevernmidler, kapitel 5576 post 70 Avgifter i matforvaltningen, samt tvangsmulkt ble tidligere bokført under *innbetalinger fra gebyrer*. Overtredelsesgebyr er et nytt gebyr fom. 2014.

I 2014 endret Mattilsynet sine bokføringsrutiner vedrørende innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten, slik at innbetalinger vedrørende midler Mattilsynet krever inn på vegne av statskassen, rapporteres under *innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten*.

Bakgrunn for endring er nye krav til S-rapport fra 01.01.2014. Hovedelementene i endringen innebærer at artskonto skal tas med for alle transaksjoner. For at det skal være samsvar mellom bevilgnings- og artskontorapporteringen, bokføres nå innbetalinger vedrørende innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten, samt tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten under kontoklasse 8, *tilskuddsforvaltning og innkreivingsvirksomhet*.

Sammenligningstallene nedenfor viser innbetalinger og tap på krav vedrørende miljøavgift på plantevernmidler, avgifter i matforvaltningen, tvangsmulkt og overtredelsesgebyr.

Sammenligningstall 2014/2013

	31.12.2014	31.12.2013
Miljøavgift på plantevernmidler	71 092 206	64 122 017
Avgifter i matforvaltningen (påløpt før 2012)	4 718	454 137
Overtredelsesgebyr	6 020	0
Tvangsmulkt	1 843 462	1 632 355
Sum innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten	72 946 405	66 208 508

Note 6 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2014	31.12.2013
Nødhjelp til dyr - utbetalt til AS	2 412 299	0
Nødhjelp til dyr - utbetalt til ENK/DA/ANS	891 049	0
Nødhjelp til dyr - utbetalt til statsforvaltningen	175 361	0
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	3 478 709	0

Forklaring til artskontorrapportering av tilskuddsforvaltning

Kapitel post 1115 71 Tilskudd til erstatning (nødhjelp til dyr) ble tidligere bokført under *andre utbetalinger* til drift. I 2014 endret Mattilsynet sine bokføringsrutiner vedrørende tilskudd til erstatning (nødhjelp til dyr), slik at utbetalinger vedrørende tilskudd til erstatning (kapitel 1115 post 71) rapporteres under *tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten*.

Bakgrunn for endring er nye krav til S-rapport fra 01.01.2014. Hovedelementene i endringen innebærer at artskonto, skal tas med for alle transaksjoner. For at det skal være samsvar mellom bevilgnings- og artskontorrapporteringen, bokføres nå utbetalinger vedrørende tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten, samt innkreivings-virksomhet og andre overføringer til staten under kontoklasse 8, *tilskuddsforvaltning og innkreivingsvirksomhet*.

Utgifter for tiltak som settes i verk av Mattilsynet i medhold av matloven, dyrehelsepersonellloven og hvor disse utgiftene ikke kan drives inn fra eier/ ansvarlig, bokføres som tidligere under *andre utbetalinger til drift*. Sammenligningstallene nedenfor viser både utgifter for tiltak satt i gang av Mattilsynet, samt utbetalinger til andre vedrørende tilskudd til erstatning.

Sammenligningstall 2014/2013

	31.12.2014	31.12.2013
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	3 478 709	0
Tilskudd til erstatning under andre utbetalinger til drift	616 735	4 336 480
Sum tilskudd til erstatning (nødhjelp til dyr)	4 095 444	4 336 480

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2014 Spesifisering av <u>bokført</u>	31.12.2014 Spesifisering av <u>rapportert</u>	Forskjell
Anleggsmidler			
Andre langsiktige fordringer	28 090	28 090	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	29 931 806	0	29 931 806
Andre fordringer	2 878 211	2 517 113	361 099
Sum	32 838 107	2 545 203	30 292 904
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	435 574	0	435 574
Skyldig skattetrekk	-31 117 778	-31 117 778	0
Skyldige offentlige avgifter	-833 558	-833 558	0
Annen kortsiktig gjeld	-1 451 885	-2 162 991	711 106
Sum	-32 967 648	-34 114 327	1 146 680
Langsiktige forpliktelser			
Annen langsiktig gjeld			0
Sum	0	0	0
Sum	-129 541	-31 569 125	31 439 584

Vedlegg 1: Rapportering knyttet til Mattilsynets produksjon

Prosess	Indikatorer	2012	2013	2014
Utvikle regelverk	Antall EØS-notater på stadium 1 og 2 behandlet i SUN eller SUMP (Spesialutvalg)	17	27	18
	Antall implementeringer av EØS-regelverk innen frist sett opp mot totalt antall implementeringer som skulle ha vært gjennomført (også iht. forenklet prosedyre)	78 %	75 %	74 %
	Regelrydding – antall forskriftsendringer med forenkling av regelverket	5	9	1
	Regelverksutvikling på nett – antall besøk	23 011	39 402 ²⁴	46 968
Kommunisere og veilede	Antall besøk på matportalen.no	716 442	744 632	858 915
	Antall besøk på mattilsynet.no	2 019 896	1 042 521	1 311 187
Føre tilsyn	Manglende regelverksetterlevelse Andel av virksomhetene som det er gjennomført inspeksjoner/revisjoner ved hvor det er avdekket avvik	62 %	58 %	33 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann	73 %	67 %	42 %
	Dyrevelferd	49 %	45 %	23 %
	Fiskehelse	58 %	55 %	32 %
	Enhetlig faglig skjønn Variasjon mellom regionene i andel av virksomhetene som det er gjennomført inspeksjoner/revisjoner ved hvor det er avdekket avvik	52-72 %	48-69 %	28-42 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann	69-81 %	59-78 %	28-69 %
	Dyrevelferd	39-62 %	37-54 %	17-30 %
	Fiskehelse	43-69 %	36-69 %	25-41 %
	Virkemiddelbruk Andel av virksomhetene med avdekket avvik hvor det er fattet vedtak	96 %	97 %	97 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann	98 %	98 %	98 %
	Dyrevelferd	95 %	95 %	95 %
	Fiskehelse	96 %	96 %	98 %
	Enhetlig virkemiddelbruk Variasjon mellom regionene i andel av virksomhetene med avdekket avvik hvor det er fattet vedtak	94-99 %	94-99 %	95-98 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann	96-100 %	92-100 %	90-100 %
	Dyrevelferd	90-99 %	93-99 %	92-98 %
	Fiskehelse	94-100 %	90-100 %	95-100 %
	Tilsynsproduksjon - totalt antall tilsyn	54 015	55 335	71 071
	Fordelt på tilsynsområder:			
	Biprodukter	175	167	183
	Innsatsvarer	472	428	557
	Primærproduksjon med landdyr	13 981	15 019	27 615 ²⁵
	Herav også etter dyrevernsloven	9 932	10 627	12 648
	Primærproduksjon med akvatiske dyr	3 238	3 071	3 800
	Primærproduksjon med planter	1 537	1 794	1 837
	Næringsmidler	18 795	19 688	22 685
	Herav Slakteri, nedskjæring og produksjon av kjøtt	4 123	4 992	5 355
	Herav Sjømat	1 792	1 930	1 970
	Herav Servering og detaljist	11 178	11 255	13 521
	Herav Annet næringsmidler	1 702	1 511	1 839
	Drikkevann	1 616	1 579	1 724
	Import	3 654	3 192	3 924
	Grensekontroll	9 678	9 687	7 430

²⁴ Omlegging i tellemåte grunnet nye nettsider

²⁵ Av denne økningen utgjør prøvetakingen 72 % og synlig tilsyn utgjør 26 %

	Indikatorer	2012	2013	2014
	Eksport	502	562	1 163
	Annet tilsyn	367	148	153
	Kjøttkontroll - kontrollerte slakt, antall dyr²⁶	68 968 633	:	:
	<i>Herav hest</i>	1 355	:	:
	<i>Herav storfe</i>	294 032	:	:
	<i>Herav sau</i>	1 133 891	:	:
	<i>Herav geit</i>	20 771	:	:
	<i>Herav svin</i>	1 599 697	:	:
	<i>Herav fjørfe</i>	65 918 493	:	:
	<i>Herav annet kjøtt</i>	394	:	:
	Annen produksjon:			
	Antall attester for eksport av fisk og sjømat	47 657	46 977	46 063
	Antall attester for eksport av landbaserte produkter	3 411	5 362	4 972
	Antall produkter godkjent under ordningen Beskyttede betegnelser (ved utgangen av året)	25 ²⁷	25	25
	Antall gjennomførte øvelser	69	50	34
	Tidsbruk utøvende tilsyn²⁸	506,5	496,3	495,6
	Fordelt på tilsynsområder:			
	Biprodukter	2,3	2,7	2,8
	Innsatsvarer	5,8	5,8	5,5
	Primærproduksjon med landdyr	110,1	112,4	119,1
	Primærproduksjon med akvatiske dyr	33,4	32,9	35,6
	Primærproduksjon med planter	14,2	13,8	13,5
	Næringsmidler	153,8	153,0	153,6
	<i>Herav slakteri, nedskjæring og produksjon av kjøtt</i>	37,1	39,7	39,3
	<i>Herav Sjømat</i>	19,8	20,2	18,7
	<i>Herav Servering og detaljist</i>	88,0	85,6	85,8
	<i>Herav Annet næringsmidler</i>	8,9	7,5	9,8
	Drikkevann	26,1	24,2	23,2
	Import	16,9	16,7	17,8
	Grensekontroll	13,8	13,3	12,7
	Eksport	13,4	14,8	16,2
	Annet tilsyn	5,6	2,6	1,9
	Kjøttkontroll	111,2	104,1	93,7
Støtte og styre	Tidsbruk – totalt antall årsverk	1 081,0	1 073,7	1057,8
	Fordelt på prosess:			
	Utvikle regelverk	45,1	44,5	42,4
	Føre tilsyn	733,8	730,5	708
	<i>Herav distriktskontorene</i>	599,4	599,1	579,6
	<i>Herav regionskontorene</i>	71,9	72,4	69,2
	<i>Herav hovedkontoret</i>	62,6	59,1	59,2
	Kommunisere og veilede	33,4	32,4	35,4
	Innhente kunnskap og analysere tilstand	12,7	13,7	13,3
	Styre Mattilsynet	63,4	65,0	71,1
	Støtte Mattilsynet	192,6	187,4	187,6
	Utgifter – totalt (1000 kr)²⁹	1 197 693	1 211 230	1 208 896
	Fordelt på hovedprosess:			
	Regelverksutvikling	7 382	6 929	7 311
	Føre Tilsyn	148 143	146 126	134 301
	Kommunisere og veilede	8 758	6 436	11 004
	Innhente kunnskap og analysere tilstand	142 397	146 435	137 685

²⁶ Kilde Statistisk sentralbyrå «Kjøttproduksjon, 2012». Det foreligger ikke tall for 2013 og 2014.

²⁷ Korrigeret med rett tall for 2012

²⁸ Antall årsverk registrert på tiltak for utøvende tilsyn ved distriktskontorene, inkl. kjøttkontroll.

²⁹ Tall er fra internregnskapet, og vil kunne avvike fra tall i kap. 6. Tallene er korrigeret for refusjoner og andre merinntekter.

Indikatorer	2012	2013	2014
Styre Mattilsynet	13 900	14 661	15 241
Støtte Mattilsynet	179 581	174 424	170 253
Lønn (all lønn registreres på ett tiltak)	697 532	716 221	733 101
Antall årsverk/ansatte – totalt³⁰	1311	1304	1281
Fordelt på forvaltningsnivå:			
Distriktskontorene	875	867	847
Regionskontorene	144	144	141
Hovedkontoret	292	292	293
Prosent sykefravær	5,90 %	5,60 %	5,25 %
Gjennomsnittlig alder ved alderspensjon	65,8 år	65,2 år	65,7 år
Antall søkere/ansatte med innvandrerbakgrunn	412 søkere 81 ansatte	322 søkere 75 ansatte	58 søkere 74 ansatte
Antall søkere/ansatte med redusert funksjonsevne	3 søkere 22 ansatte	3 søkere 13 ansatte	0 søkere 12 ansatte
Oppetid for MATS skjematenester	99,66 %	99,84 %	99,9%

Vedlegg 2: Indikatorer effektmål i hht. tildelingsbrev 2014

Indikator per effektmål	Referanse til kapittel:
Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann	
Antall registrerte sykdomstilfeller etter smitte av Salmonella, Campylobacter, Yersinia, Shigella, Listeria, EHEC (MSIS)	3.3.4
Antall og andel undersøkte prøver med for høyt innhold av fremmedstoffer (f.eks. plantevernmidlerrester, dioksiner, PCB og legemiddelrester)	3.3.4.2
Antall meldte partier som har vært årsak til matvareallergi/-intoleranse på grunn av reaksjoner på udeklarte allergener	3.3.7.2
Antall sendte meldinger om påvist helsefare i matvarer og fôr i det norske markedet (RASFF)	3.3.9.2
Andel personer i Norge tilknyttet vannverk med tilfredsstillende analyseresultater mht. drikkevannskvalitet (E. coli, farge, turbiditet og pH)	3.3.4.3
Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr	
Antall utbrudd og påvisninger av alvorlige smittsomme sykdommer på domestiserte og villlevende landdyr og fisk	3.3.5.2 3.3.5.3
Antall skadegjørere på EPPOs A2-liste som regnes som forekommende i Norge	3.3.5.1
Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr	
Antall og andel dyr som dør under transport og oppstalling på slakteri, spesielt fjørfe	3.3.6.5
Endring/utvikling i tap av dyr på beite	3.3.6.4
Endring/utvikling i bruk av dyr i forsøk (total og for fisk)	3.3.6.7
Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden	
Antall og andel prøver hvor det er påvist salmonella og hvor det er påvist overskridelser av grenseverdier for uønskede stoffer i forhold til totalt antall prøver	3.3.5.4
Antall og andel vedtak med hjemmel i merkeforskriften i forhold til totalt antall vedtak vedrørende næringsmidler	3.3.7.2
Ivareta miljøvennlig produksjon	
Beregnet risiko ved bruk av plantevernmidler	3.3.8.2

³⁰ Gjennomsnittlig antall årsverk, inklusive medarbeidere i lønnet permisjon.